

Analiza poduzetničkih prilika i mogućnosti u Ličko-senjskoj županiji

Krpan, Iva

Professional thesis / Završni specijalistički

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:148:036978>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-10**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet
Poslijediplomski specijalistički studij
Strateško poduzetništvo

**ANALIZA PODUZETNIČKIH PRILIKA I MOGUĆNOSTI U
LIČKO –SENJSKOJ ŽUPANIJI**

Poslijediplomski specijalistički rad

Iva Krpan

Zagreb, lipanj 2022.

PODACI I INFORMACIJE O STUDENTU POSLIJEDIPLOMSKOG SPECIJALISTIČKOG STUDIJA

Ime i prezime: Iva Krpan

Datum i mjesto rođenja: 26.06.1979.

Naziv završenog fakulteta i godina diplomiranja: Filozofski fakultet u Puli 2006.

PODACI O POSLIJEDIPLOMSKOM SPECIJALISTIČKOM RADU

Vrsta studija: Poslijediplomski specijalistički studij

Naziv studija: Strateško poduzetništvo

Naslov rada: Analiza poduzetničkih prilika i mogućnosti u Ličko-senjskoj županiji

Naslov rada (engleski jezik): Analysis of entrepreneurial opportunities and possibilities in Lika-Senj county

UDK (popunjava Knjižnica): _____

Fakultet na kojem je rad obranjen: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

POVJERENSTVO, OCJENA I OBRANA RADA

Datum prihvaćanja teme: 30.11.2021.

Mentor: Prof.dr.sc. Marko Kolaković

Povjerenstvo za ocjenu rada:

1. Prof.dr.sc. Zoran Kovačević
2. Prof.dr.sc. Marko Kolaković
3. Doc.dr.sc. Mladen Turuk

Povjerenstvo za obranu rada:

1. Prof.dr.sc. Zoran Kovačević
2. Prof.dr.sc. Marko Kolaković
3. Doc.dr.sc. Mladen Turuk

Datum obrane rada: 20.06.2022.

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet
Poslijediplomski specijalistički studij
Strateško poduzetništvo

**Analiza poduzetničkih prilika i mogućnosti u Ličko-senjskoj
županiji**

**Analysis of entrepreneurial opportunities and possibilities in
Lika-Senj county**

Student: Iva Krpan

Matični broj studenta: PDS – 71 - 2016.

Mentor: prof. dr. sc. Marko Kolaković

Zagreb, lipanj 2022.

SAŽETAK

Ličko-senjska županija je jedna od slabije razvijenih županija Republike Hrvatske. Usprkos tome, posljednjih nekoliko godina dolazi do napretka u brojnim ekonomskim segmentima. Među njima se može istaknuti i razvoj poduzetništva. Poduzetnici u Ličko-senjskoj županiji bilježe pozitivne rezultate koji se mogu dalje značajno unaprijediti. Ovim radom je pokazano da je poduzetnicima omogućena adekvatna struktura potpore koja se kontinuirano unaprjeđuje i da lokalne samouprave, načelno, stvaraju okruženje prilagođeno poduzetnicima. Dodatne mjere su doduše potrebne, a mogući iskorak u razvoju poduzetništva se vidi u većem ulaganju u obrazovanje.

KLJUČNE RIJEČI: poduzetništvo, regionalni razvoj, poduzetničke mogućnosti, Ličko-senjska županija

ABSTRACT

Lika-Senj County is one of the less developed counties in the Republic of Croatia. Nevertheless, progress has been made in a number of economic segments in recent years. Among them, the development of entrepreneurship can be highlighted. Entrepreneurs in Lika-Senj county are recording positive results that can be significantly improved. This thesis shows that entrepreneurs are provided with an adequate support structure that is continuously improved and that local governments, in principle, create an environment adapted to entrepreneurs. Additional measures are needed, however, and a possible step forward in the development of entrepreneurship is seen in greater investment in education.

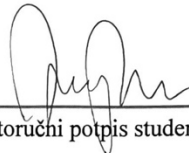
KEYWORDS: entrepreneurship, regional development, entrepreneurial opportunities, Lika-Senj County

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je poslijediplomski specijalistički rad / seminarski rad isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog izvora te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(vlastoručni potpis studenta)

ZAGREB, 21.03.2022.

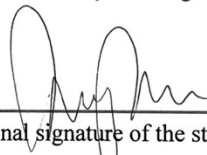
(mjesto i datum)

STATEMENT ON THE ACADEMIC INTEGRITY

I hereby declare and confirm by my signature that the final thesis is the sole result of my own work based on my research and relies on the published literature, as shown in the listed notes and bibliography.

I declare that no part of the thesis has been written in an unauthorized manner, i.e., it is not transcribed from the non-cited work, and that no part of the thesis infringes any of the copyrights.

I also declare that no part of the thesis has been used for any other work in any other higher education, scientific or educational institution.

(personal signature of the student)

ZAGREB, 21.03.2022.

(place and date)

SADRŽAJ

1. UVOD	8
1.1. Predmet rada i ciljevi istraživanja	8
1.2. Metode istraživanja i izvori podataka.....	2
1.3. Sadržaj i struktura rada	2
2. GOSPODARSKA ANALIZA LIČKO-SENJSKE ŽUPANIJE	3
2.1. Postojeće stanje ekonomskih i društvenih aktivnosti u Ličko-senjskoj županiji.....	3
2.2. Položaj gospodarstva Ličko-senjske županije unutar hrvatskog gospodarstva	9
2.3. Analiza poduzetništva unutar Ličko-senjske županije	17
3. STRATEGIJA RAZVOJA PODUZETNIŠTVA LIČKO-SENJSKE ŽUPANIJE	23
3.1. Upravljanje razvojem u Ličko-senjskoj županiji.....	23
3.2. Analiza institucionalnog okvira za upravljanje razvojem	35
3.3. Financijski izvori za razvoj poduzetništva Ličko-senjske županije	38
3.3.1. Analiza kvalitete proračuna jedinica lokalne samouprave Ličko-senjske županije	38
3.3.2. Analiza prihodovne strane proračuna jedinica lokalne samouprave Ličko-senjske županije	40
3.3.3. Analiza rashodovne strane proračuna jedinica lokalne samouprave Ličko-senjske županije	47
3.4. Ljudski resursi za razvoj poduzetništva Ličko-senjske županije.....	49
4. ANALIZA ČIMBENIKA KOJI UTJEČU NA RAZVOJ PODUZETNIŠTVA LIČKO-SENJSKE ŽUPANIJE	58
4.1. Uloga potpornih institucija u jačanju poduzetničkih aktivnosti u Ličko-senjskoj županiji	58
4.1.1. Razvojna agencija Ličko-senjske županije	58
4.1.2. Lokalna akcijska grupa Lika	59
4.2. Uloga poduzetničkih zona u poticanju poduzetničkih aktivnosti u Ličko-senjskoj županiji	61
4.2.1. Poduzetnička zona Smiljansko polje - Gospić.....	62
4.2.2. Poduzetnička zona Konjsko Brdo - Perušić.....	63
4.2.3. Poduzetnička zona Podudbina	64
4.2.4. Poduzetnička zona Čiponjac Novalja	66
4.2.5. Poduzetnička zona Maljen - Brinje.....	66
4.3. Ostali sustavi potpore poduzetništvu unutar županije	68
4.3.1. Najam ureda u inkubatoru/akceleratoru uz popratne usluge za poduzeća stanare..	68

4.3.2. Usluge virtualnog inkubatora i coworkinga.....	69
4.3.3. Korištenje poluindustrijskih postrojenja	71
4.3.4. Korištenje laboratorija za fizikalne analize i ugovaranje usluga laboratorija.....	73
4.3.5. Korištenje prostorija za pripremu i senzorsku ocjenu uzoraka i njihov najam.....	74
4.3.6. Korištenje i najam spremišta.....	74
4.3.7. Korištenje i najam rashladnih komora	75
5. ZAKLJUČAK.....	76
POPIS LITERATURE.....	79
POPIS GRAFIKONA	82
POPIS TABLICA	84
ŽIVOTOPIS.....	84

1. UVOD

Istraživanje poduzetništva se intenziviralo u posljednjih nekoliko desetljeća. Među temama koje se ističu kao relevantne i aktualne je uloga i značaj regionalnog okruženja za razvoj poduzetništva. To jest, pokazalo se kako regionalne odrednice, karakteristike i politike imaju značajnu ulogu u profitabilnosti poduzetništva, kao i u broju novoosnovanih poduzeća. Među tim odrednicama mogu se istaknuti primjerice regionalna stopa nezaposlenosti i razina bruto društvenog proizvoda po stanovniku. Takva istraživanja, odnosno istraživanja koja sagledavaju ulogu značajki regija na kvalitetu i kvantitetu poduzetničke aktivnosti imaju dodatan značaj zbog važnosti koju poduzetništvo ima u razvoju zemlje, regija i gradova. Drugim riječima, inovativno poduzetništvo koje prati i stvara tržišne trendove ima pozitivan utjecaj na razvoj svih razina gospodarstva jedne zemlje. Time se stvara međusobna ovisnost poduzetništva jedne strane i razvijenosti regija s druge strane. Ta međusobna povezanost je tema ovog rada.

1.1. Predmet rada i ciljevi istraživanja

Većina znanstvenih radova koja se bave gore navedenom tematikom sagledavala je vremenske nizove podataka velikog broja regija i tako testirala utjecaj raznih regionalnih varijabli od interesa na razvoj poduzetništva. Iako je takav pristup nužan, jedan od nedostataka je nemogućnost analiziranja jedinstvenosti svake regije zasebno. Stoga ovaj rad će dubinski analizirati poduzetnički okvir jedne regije, Ličko-senjske županije. Prema tome, predmet ovog rada je sagledavanje raznih ekonomskih i institucionalnih aspekata Ličko-senjske županije kako bi se utvrdio njihov značaj i uloga u razvoju poduzetničke aktivnosti. Relevantnost rada dodatno proizlazi iz činjenice kako je Ličko-senjska županija, usprkos brojnim potencijalima, jedna od najslabije razvijenih županija u Republici Hrvatskoj. Uzimajući u obzir navedenu međusobnu povezanost poduzetništva i regionalnog razvoja, ključno je što prije unaprijediti poduzetništvo Ličko-senjske županije kako bi ona sama doživjela gospodarski napredak.

U skladu s opisom teme i predmetom istraživanja, ciljevi ovog rada su:

- napraviti pregled generalnog ekonomskog stanja Ličko-senjske županije
- identificirati čimbenike koji utječu na razvoj poduzetništva u Ličko-senjskoj županiji
- analizirati kvalitetu poduzetničke infrastrukture Ličko-senjske županije

- napraviti preporuke stvarateljima politike razvoja županije

1.2. Metode istraživanja i izvori podataka

U pogledu metode, za ostvarivanje ciljeva napraviti će se istraživanje na temelju sekundarnih podataka koje će se prikupiti od strane relevantnih institucija (primjerice Hrvatska gospodarska komora i Državni zavod za statistiku). S obzirom da se sagledavaju podaci samo jedne županije, u ovom radu se provodi analiza slučaja. Analiza slučaja je primarno kvalitativni istraživački postupak u kojemu se istražuju relevantni aspekti odabranog slučaja. Međutim, uz kvalitativni pristup, upotrijebit će se i razni deskriptivni statistički alati kako bi se upotpunio kvalitativni dio istraživanja.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Rad je podijeljen na ukupno pet poglavlja. U ovom prvom uvodnom poglavlju objašnjen je predmet rada i prikazani su ciljevi rada kao i korištene metode. U drugom poglavlju analizirano je stanje gospodarstva u Ličko-senjskoj županiji. Treće poglavlje se bavi analizom strategija razvoja poduzetništva u Ličkoj-senjskoj županiji. U četvrtom poglavlju se sagledavaju razne institucije i potpore koje pomažu u razvoju poduzetništva u Ličko-senjskoj županiji. Zadnje peto poglavlje sadrži zaključke koji proizlazi iz provedenih analiza. Na kraju rada je dan popis literature, grafikona i tablica.

2. GOSPODARSKA ANALIZA LIČKO-SENJSKE ŽUPANIJE

Ličko-senjska županija je izuzetno važno regionalno područje Republike Hrvatske. Ona je površinom najveća županija u Republici Hrvatskoj, to jest zauzima približno 9,5% cjelokupne površine Republike Hrvatske. Ličko-senjska županija je okružena sa tri županije (Primorsko-goranskom, Karlovačkom i Zadarskom) i graniči sa Bosnom i Hercegovinom na svom istočnom dijelu. Županiju čine dva geografski različita područja. Jedno područje je kontinentalni dio županije kojeg čini veliki dio Like i planina Velebit, dok primorski dio čine dio otoka Paga i otoci Šrkda i Ražanac. Županija obuhvaća i veliki dio Jadranskog mora koji pripada Republici Hrvatskoj, točnije 1,9% cjelokupnog morskog akvatorija Republike Hrvatske. Županija broji četiri grada (Senj, Otočac, Novalja i Gospić), a sjedište županije se nalazi u Gospiću¹.

Dodatni značaj Ličko-senjske županije dolazi iz njenog geoprometnog položaja. Ona predstavlja prometnu sponu između tri najveća grada u Republici Hrvatskoj: Zagreba, Splita i Rijeke. Nadalje, veliki dio površine Ličko-senjske je pod određenim oblikom zaštite. Tako čak 58% površine svih nacionalnih parkova i parkova prirode Republike Hrvatske se nalazi u Ličko-senjskoj županiji, a 28% površine cijele županije je pod određenim oblikom zaštite. Ličko-senjskoj županiji pripadaju nacionalni parkovi Plitvička jezera i Sjeverni Velebit, dio nacionalnog parka Paklenica te park prirode Velebit².

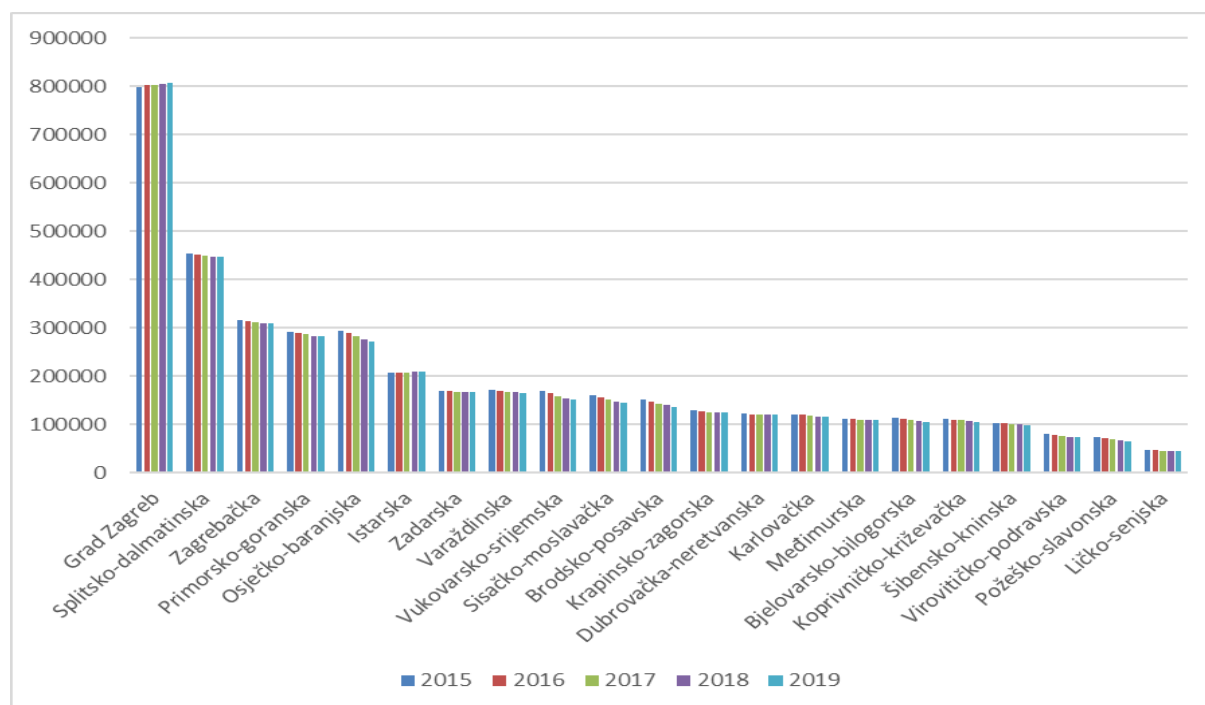
2.1. Postojeće stanje ekonomskih i društvenih aktivnosti u Ličko-senjskoj županiji

Analiza Ličko-senjske županije u ovom radu započinje sagledavanjem demografske slike županije i usporedbom sa ostalim županijama. Na grafikonu 1 se vidi kretanje broja stanovnika u svim županijama od 2015. do 2019. godine.

¹ Hrvatska gospodarska komora (2020.), *Županije-razvojna raznolikost i gospodarski potencijali* [e-publikacija], preuzeto s <https://www.hgk.hr/documents/analiza-zupanija-2020-web5ffd68620c52c.pdf>

² Ličko-senjska županija (b. d.), Opći podatci, preuzeto 18. siječnja 2022. s <https://licko-senjska.hr/o-zupaniji/zupanija/opci-podatci>

Grafikon 1. Broj stanovnika u svim županijama

Izvor: Državni zavod za statistiku (2022.), *Statistika u nizu* [podatkovni dokument], preuzeto s <https://www.dzs.hr/hrv/publication/StatisticsInLine.htm>

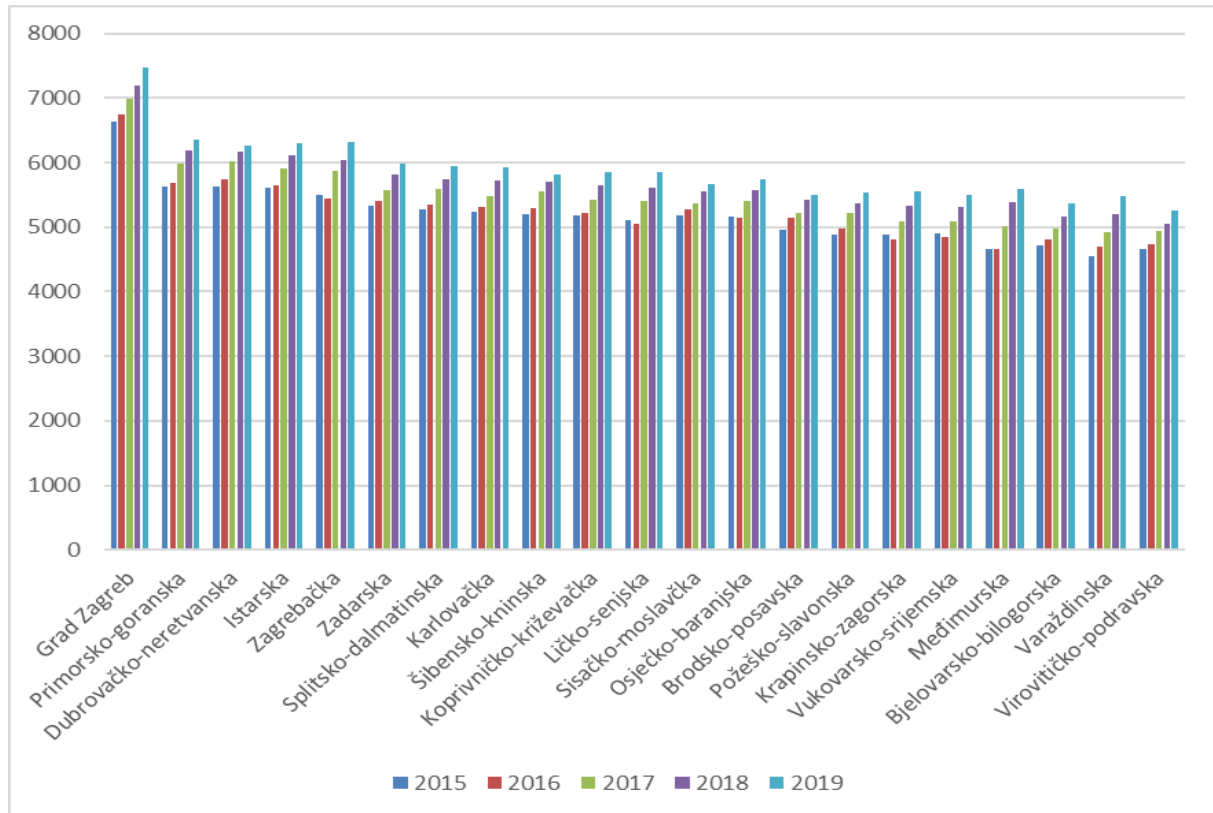
Na grafikonu 1 se jasno vidi da Ličko-senjska županija ima najmanji broj stanovnika u Republici Hrvatskoj u promatranom razdoblju. Ne samo da je Ličko-senjska županija zadnja po broju stanovnika, već se može uočiti negativan trend u odabranom razdoblju. Svake godine dolazi do laganog pada ukupnog broja stanovnika u Ličko-senjskoj županiji.

Nakon Ličko-senjske županije najmanje stanovnika imaju Požeško-slavonska i Virovitičko-podravska županija. Najveći broj stanovnika ima Grad Zagreb, a slijedi ga Splitsko-dalmatinska i Zagrebačka županija.

Usprkos malom broju stanovnika, razina prosječne plaće u Ličko-senjskoj županiji nalazi se blizu prosjeka u Republici Hrvatskoj kao što je vidljivo na grafikonu 2. Ličko-senjska županija je na 11. mjestu prema prosječnoj isplaćenoj plaći u razdoblju od 2015. do 2019. godine. U tom periodu, u Ličko-senjskoj županiji, došlo je do pada prosječne plaće u 2016. godini, a nakon 2016. godine svake godine dolazi do rasta prosječne neto plaće. Takav pozitivan trend prisutan je u svim županijama.

Najniže plaće ostvarene su u Virovitičko-podravskoj, Varaždinskoj i Bjelovarsko-bilogorskoj županiji, dok su najveće plaće bile u Gradu Zagrebu, Primorsko-goranskoj i Dubrovačko-neretvanskoj županiji.

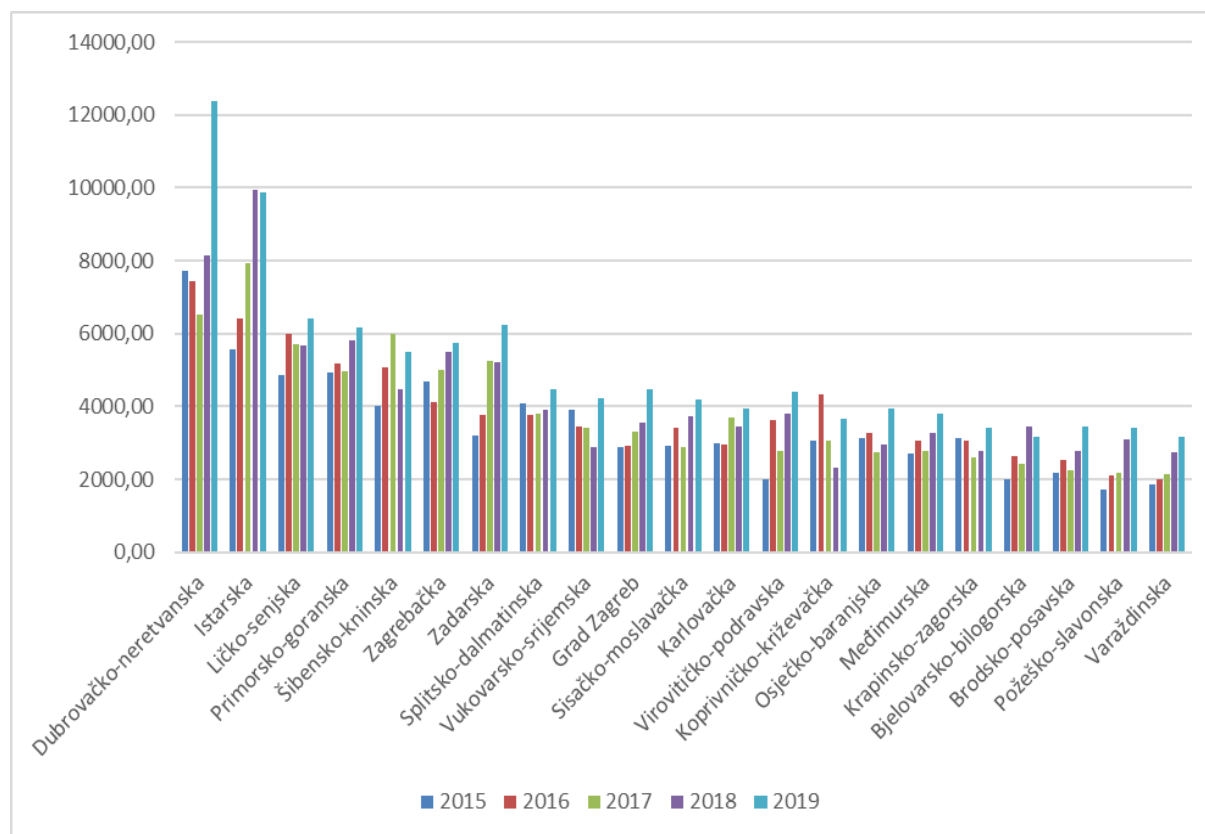
Grafikon 2. Prosječna neto plaća u svim županijama

Izvor: Državni zavod za statistiku (2022.), *Statistika u nizu* [podatkovni dokument], preuzeto s <https://www.dzs.hr/hrv/publication/StatisticsInLine.htm>

Da ekonomska aktivnost nije statična u Ličko-senjskoj županiji pokazuju i brojke ukupne vrijednosti izvršenih građevinskih radova po stanovniku (grafikon 3). Ličko-senjska županija je iznad prosjeka Republike Hrvatske i nalazi se na trećem mjestu. Ispred nje su Dubrovačko-neretvanska i Istarska županija. U cjelokupnom promatranom razdoblju od 2015. do 2019. godine, Ličko-senjska županija ima generalno pozitivan trend vrijednosti izvršenih građevinskih radova po stanovniku, uz pokoje padove vrijednosti u pojedinim godinama. Najniže vrijednosti ovog pokazatelja imaju Varaždinska, Požeško-slavonska i Brodsko-posavska županija.

Grafikon 3. Vrijednost izvršenih građevinskih radova po stanovniku u svim županijama

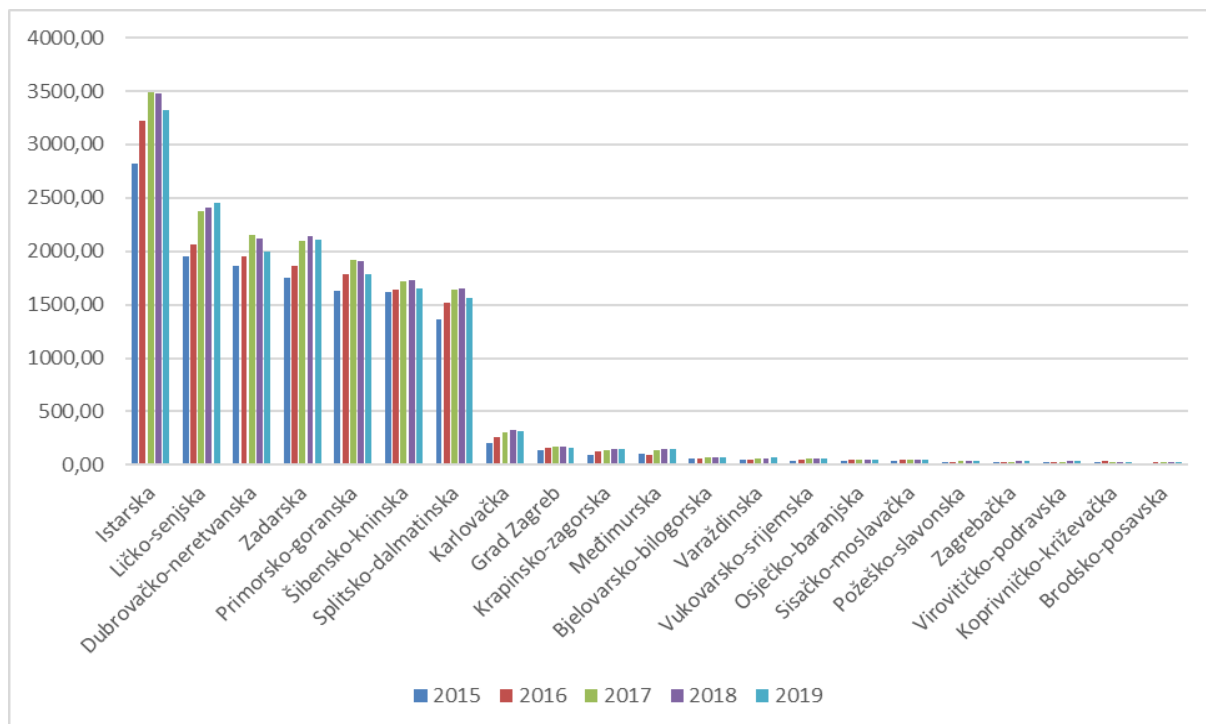

Izvor: Državni zavod za statistiku (2022.), *Statistika u nizu* [podatkovni dokument], preuzeto s <https://www.dzs.hr/hrv/publication/StatisticsInLine.htm>

Ličko-senjska županija se može navesti i kao dobar primjer županije u turističkom pogledu. Naime, Ličko-senjska županija je na drugom mjestu po broju noćenja po stanovniku, iza samo Istarske županije. Ponovno, u promatranom razdoblju (2015.-2019. godine) Ličko-senjska županija bilježi pozitivan trend. Svake godine dolazi do porasta broja noćenja po stanovniku, kao što se može primijetiti iz grafikona 4. U navedenom pokazatelju, kao što je bilo i za očekivati, izuzetno dominiraju županije Jadranske Hrvatske.

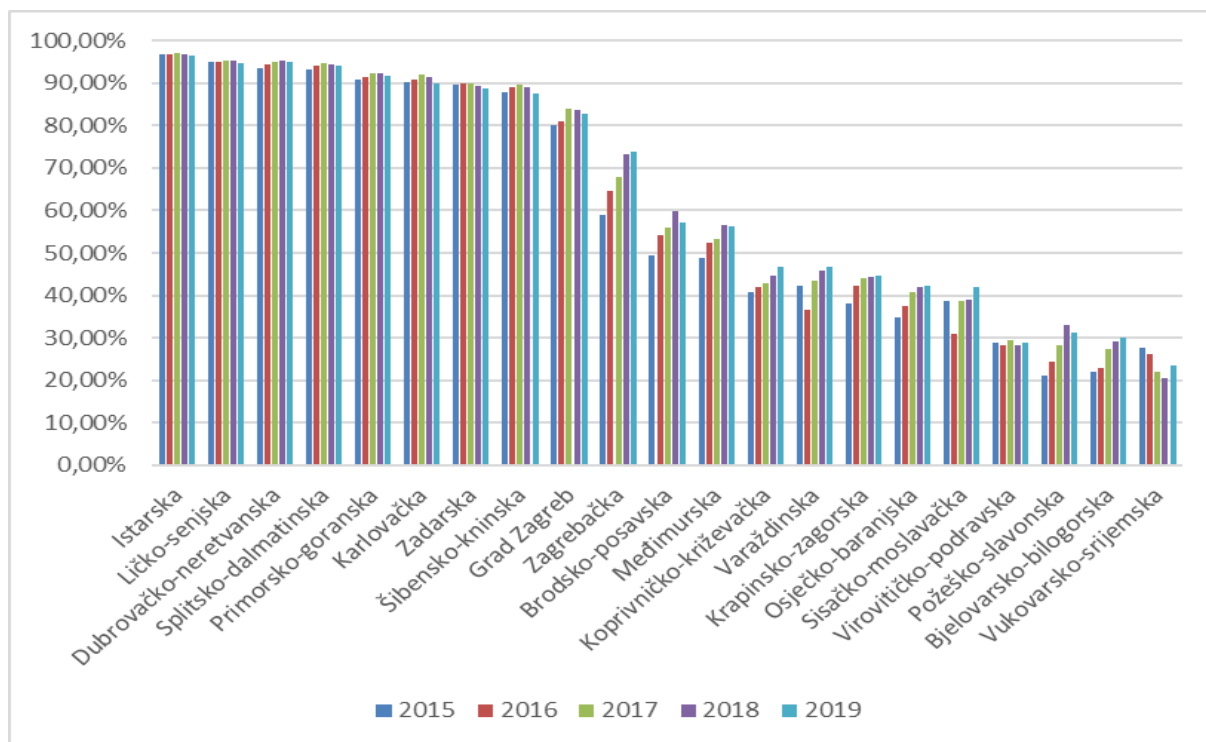
Iste županije ponajviše, uz iznimku Karlovačke županije, bilježe i najveći postotak noćenja inozemnih posjetitelja. Na grafikonu 5 jasno se vidi da Ličko-senjska županija i u ovom pokazatelju se nalazi na drugom mjestu gledano prema prosječnoj vrijednosti udjela stranih noćenja u ukupnom broju noćenja.

Grafikon 4. Broj noćenja po stanovniku u svim županijama

Izvor: Državni zavod za statistiku (2022.), *Statistika u nizu* [podatkovni dokument], preuzeto s <https://www.dzs.hr/hrv/publication/StatisticsInLine.htm>

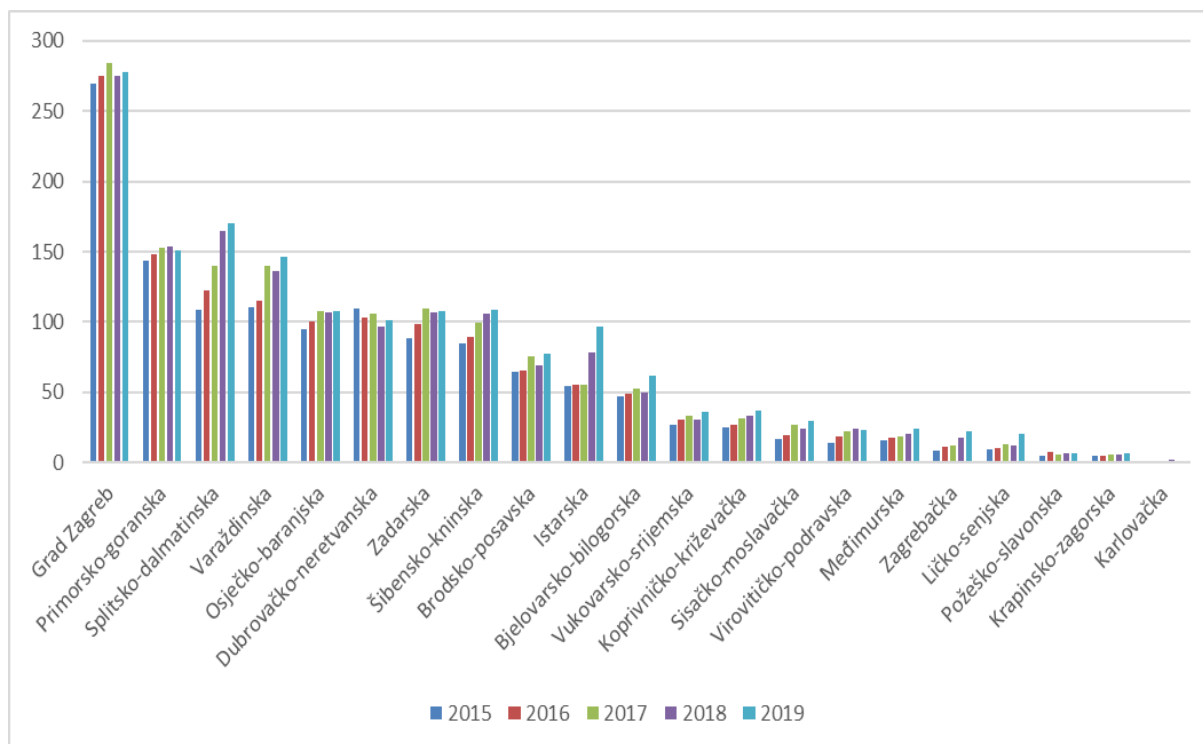
Grafikon 5. Postotak stranih noćenja u svim županijama

Izvor: Državni zavod za statistiku (2022.), *Statistika u nizu* [podatkovni dokument], preuzeto s <https://www.dzs.hr/hrv/publication/StatisticsInLine.htm>

Završno u ovom poglavlju će se pogledati razina kulture po županijama. Mjerenje razine zanimanja i uključivanja građana u kulturne aktivnosti nije ni jednostavno ni jednodimenzionalno. Ovdje će se kao aproksimacija koristiti broj posjetitelja kinematografije na 100 stanovnika. Prikaz tog pokazatelja se nalazi na grafikonu 6.

Grafikon 6. Ukupan broj posjetitelja kinematografije po 100 stanovnika u svim županijama

Izvor: Državni zavod za statistiku (2022.), *Statistika u nizu* [podatkovni dokument], preuzeto s <https://www.dzs.hr/hrv/publication/StatisticsInLine.htm>

Vidljivo je da je Ličko-senjska županija ispod prosjeka po broju posjetitelja kinematografskim događajima te se nalazi na 18. mjestu, iako bilježi lagani godišnji porast posjetitelja.

Stanovnici Grada Zagreba, Primorsko-goranske i Splitsko-dalmatinske županije najviše posjećuju kinematografska događanja, dok stanovnici Karlovačke, Krapinsko-zagorske i Požeško-slavonske županije najmanje.

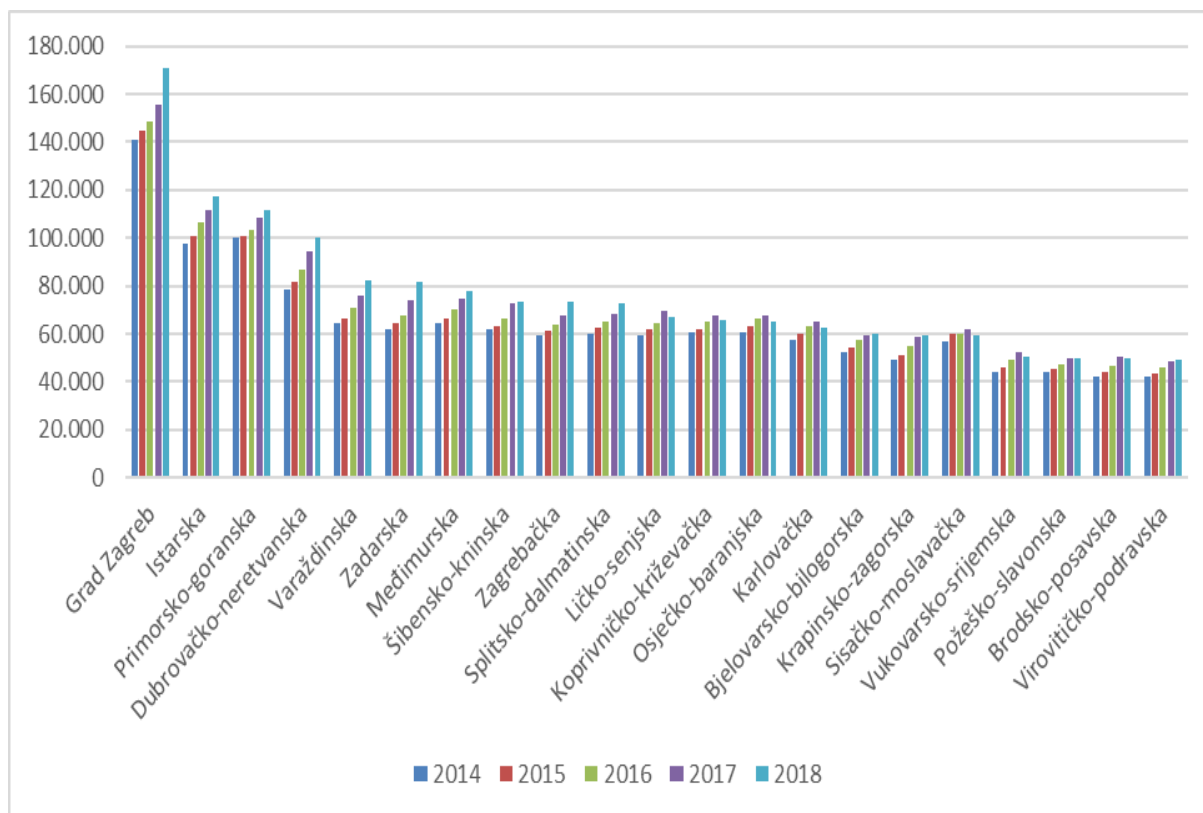
2.2. Položaj gospodarstva Ličko-senjske županije unutar hrvatskog gospodarstva

Gledano prema jednoj od najkorištenijih mjera gospodarske razvijenosti, bruto društvenog proizvoda po stanovniku, Ličko-senjska županija nalazi se 10. mjestu u Republici Hrvatskoj u periodu od 2014. do 2018. godine. Iako se, prema rangu, nalazi u sredini među županijama, njena vrijednost bruto društvenog proizvoda po stanovniku je ispod prosjeka Republike Hrvatske radi visoke razine koju ostvaruje Grad Zagreb. Ponovno, uočava se načelno pozitivan trend u Ličkoj-senjskoj županiji u promatranom razdoblju.

Kao što je rečeno, Grad Zagreb ima najveću vrijednost bruto društvenog proizvoda po stanovniku, a slijede ga Istarska i Primorsko-goranska županija. Sa druge strane spektra, Virovitičko-podravaska, Brodsko-posavska i Požeško-slavonska županija imaju najniže

vrijednosti bruto društvenog proizvoda po stanovniku. Kretanja vrijednosti bruto društvenog proizvoda po stanovniku u svim županijama je prikazano na grafikonu 7.

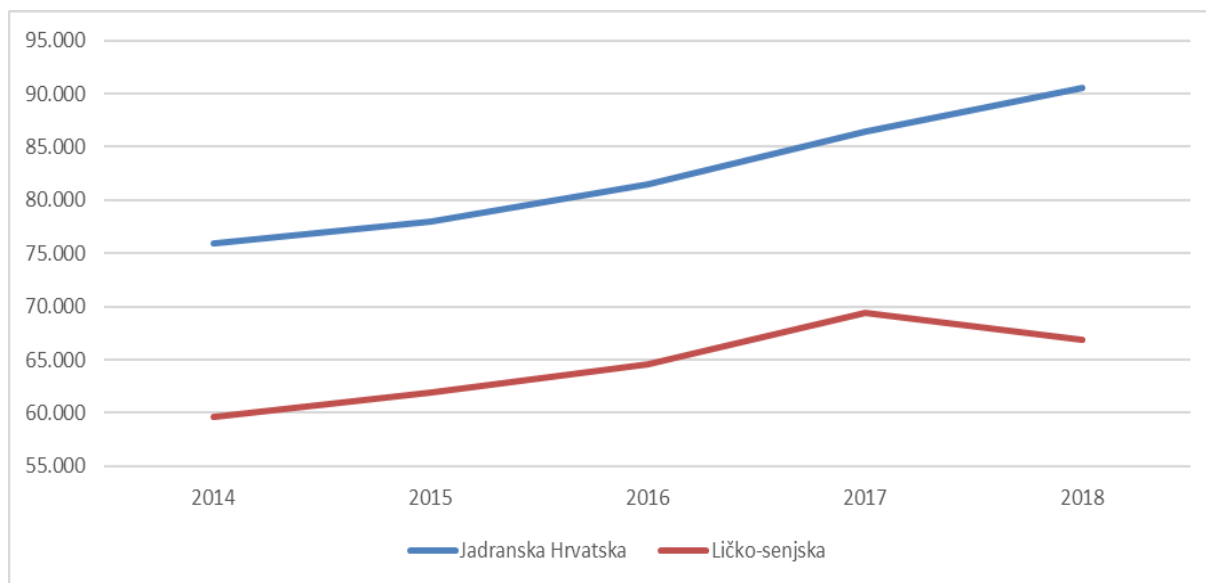
Grafikon 7. Bruto društveni proizvod po stanovniku u kunama u svim županijama

Izvor: Državni zavod za statistiku (2022.), *Statistika u nizu* [podatkovni dokument], preuzeto s <https://www.dzs.hr/hrv/publication/StatisticsInLine.htm>

Iako prosječno gledano se Ličko-senjska županija nalazi na 10. mjestu među svim županijama po vrijednosti bruto društvenog proizvoda po stanovniku, ona značajno zaostaje za županijama Jadranske Hrvatske, kao što se može vidjeti na grafikonu 8. Županije Jadranske Hrvatske imaju veću razinu i izraženiji pozitivni trend kretanja bruto društvenog proizvoda po stanovniku u usporedbi sa Ličko-senjskom županijom.

Grafikon 8. Bruto društveni proizvod po stanovniku u kunama u Jadranskoj Hrvatskoj i Ličko-senjskoj županiji

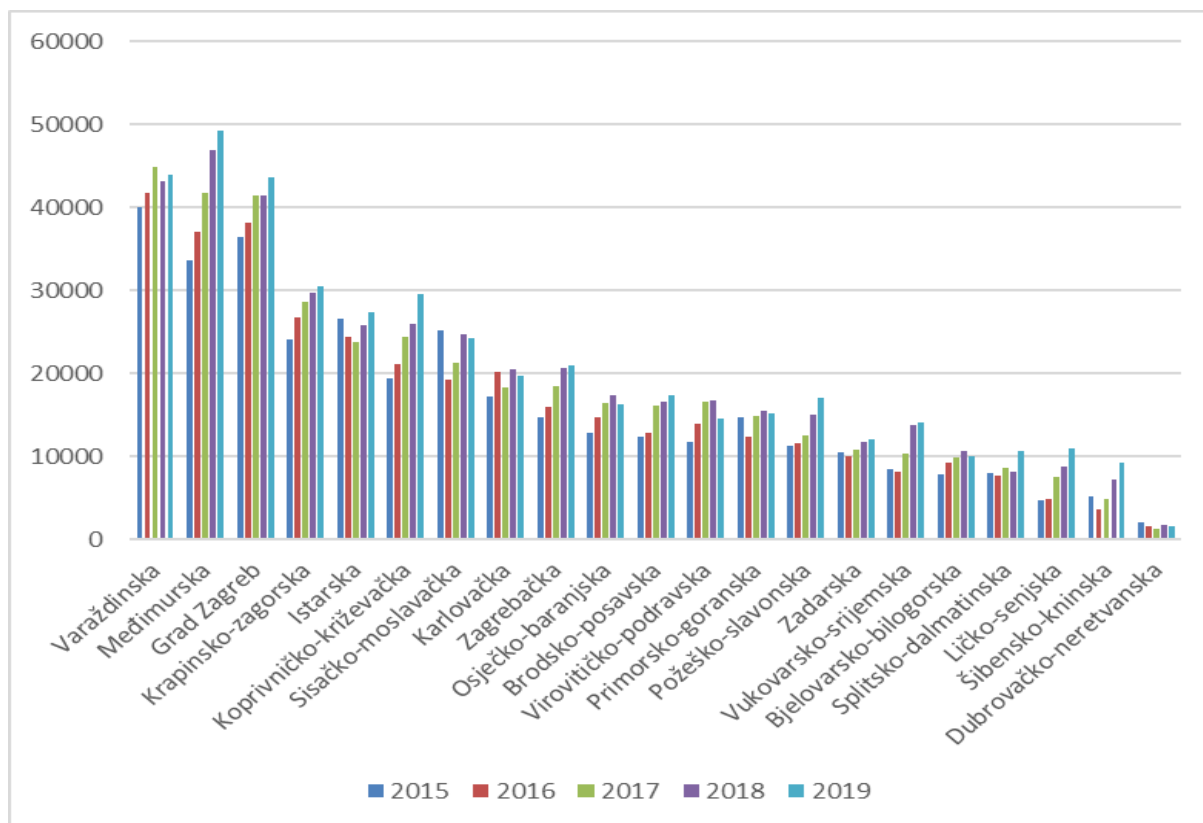

Izvor: Državni zavod za statistiku (2022.), *Statistika u nizu* [podatkovni dokument], preuzeto s <https://www.dzs.hr/hrv/publication/StatisticsInLine.htm>

Lošiju sliku gospodarstva odaje podatak da Ličko-senjska županija ima veći iznos ukupnog izvoza po stanovniku jedino od Dubrovačko-neretvanske i Šibensko-kninske županije. Ono što je pozitivno je da je razina ukupnog izvoza po stanovniku rasla svake godine u periodu od 2015. do 2019. godine.

Slični pozitivni trendovi mogu se naći u županijama sa najvećim izvozom po stanovniku, Varaždinskoj i Međimurskoj županiji te Gradu Zagrebu. Grafikon 9 pokazuje navedene relacije.

Grafikon 9. Ukupan izvoz u kunama po stanovniku u svim županijama

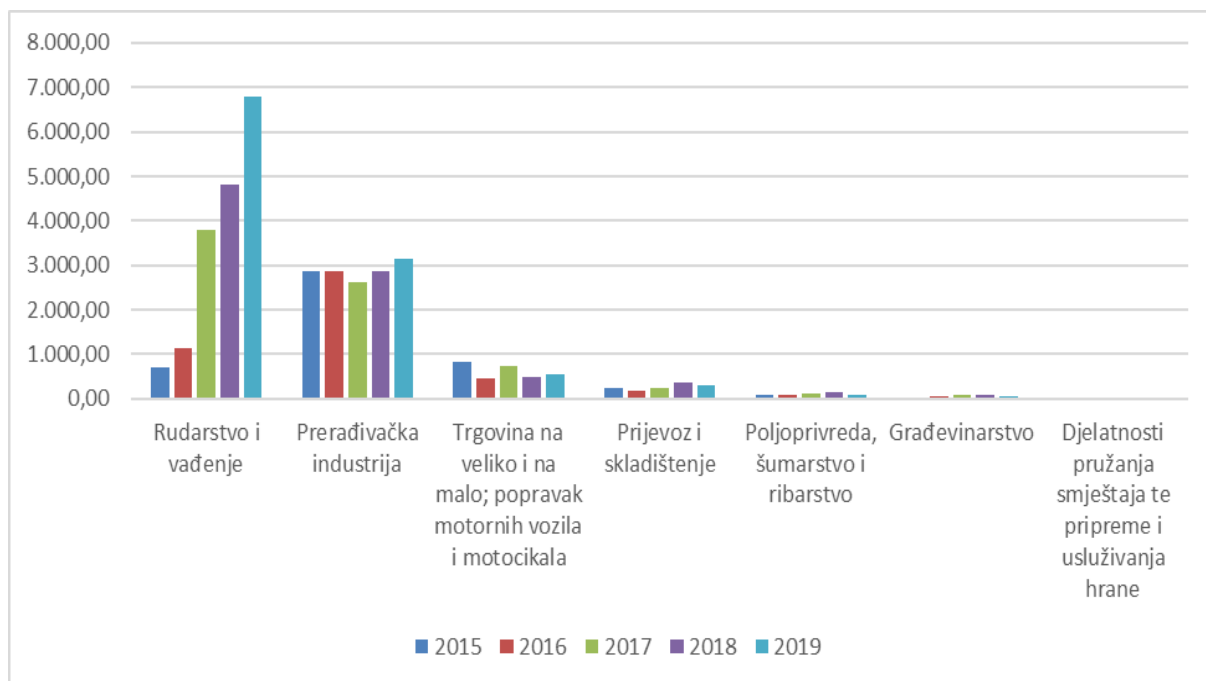

Izvor: Državni zavod za statistiku (2022.), *Statistika u nizu* [podatkovni dokument], preuzeto s <https://www.dzs.hr/hrv/publication/StatisticsInLine.htm>

Zanimljivo je i pogledati strukturu izvoza Ličko-senjske županije. To jest, važno je sagledati koje su industrije najzastupljenije u ukupnom izvozu Ličko-senjske županije. Grafikon 10 pokazuje tu strukturu izvoza izraženu po stanovniku.

Iz grafikona 10 je vidljivo da su dvije industrije daleko najzastupljenije u izvozu, a to su rudarstvo i vađenje te prerađivačka industrija. Dok rudarstvo i vađenje bilježi pozitivan rast u svim godinama od 2015. do 2019. godine, prerađivačka industrija bilježi približno iste razine izvoza od 2015. do 2019. godine. Ostale industrije nisu ostvarile toliko značajan utjecaj na ukupan izvoz Ličko-senjske županije, kao primjerice prijevoz i skladištenje.

Grafikon 10. Ukupan izvoz Ličko-senjske županije prema industriji po stanovniku, po najzastupljenijim industrijama

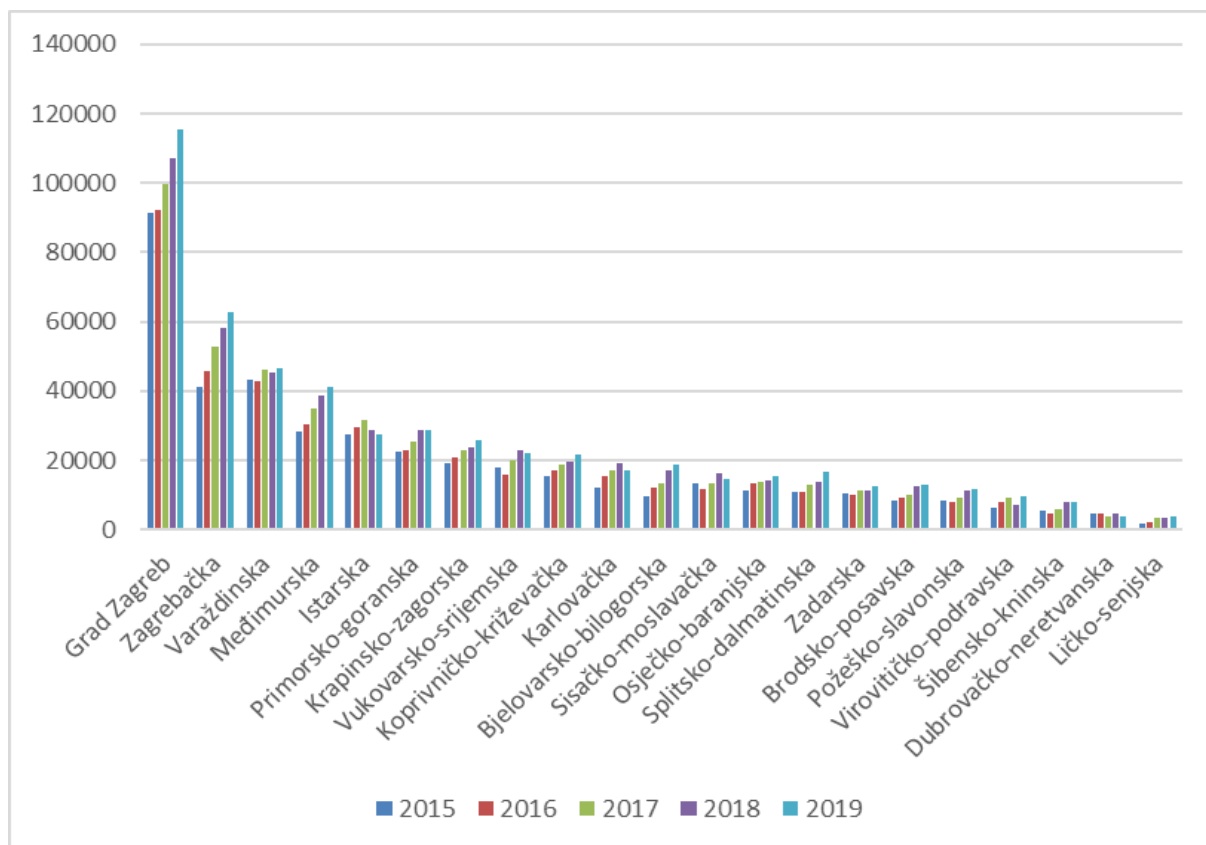

Izvor: Državni zavod za statistiku (2022.), *Statistika u nizu* [podatkovni dokument], preuzeto s <https://www.dzs.hr/hrv/publication/StatisticsInLine.htm>

Brojke ukupnog uvoza po stanovniku, grafikon 11, ukazuju da je Ličko-senjska županija na posljednjem mjestu među županijama u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2015. do 2019. godine. U tom periodu Ličko-senjska županija bilježi lagani rast svake godine uvoza po stanovniku.

Županije koje su bilježile najveći uvoz po stanovniku su Grad Zagreb, Zagrebačka i Varaždinska županija.

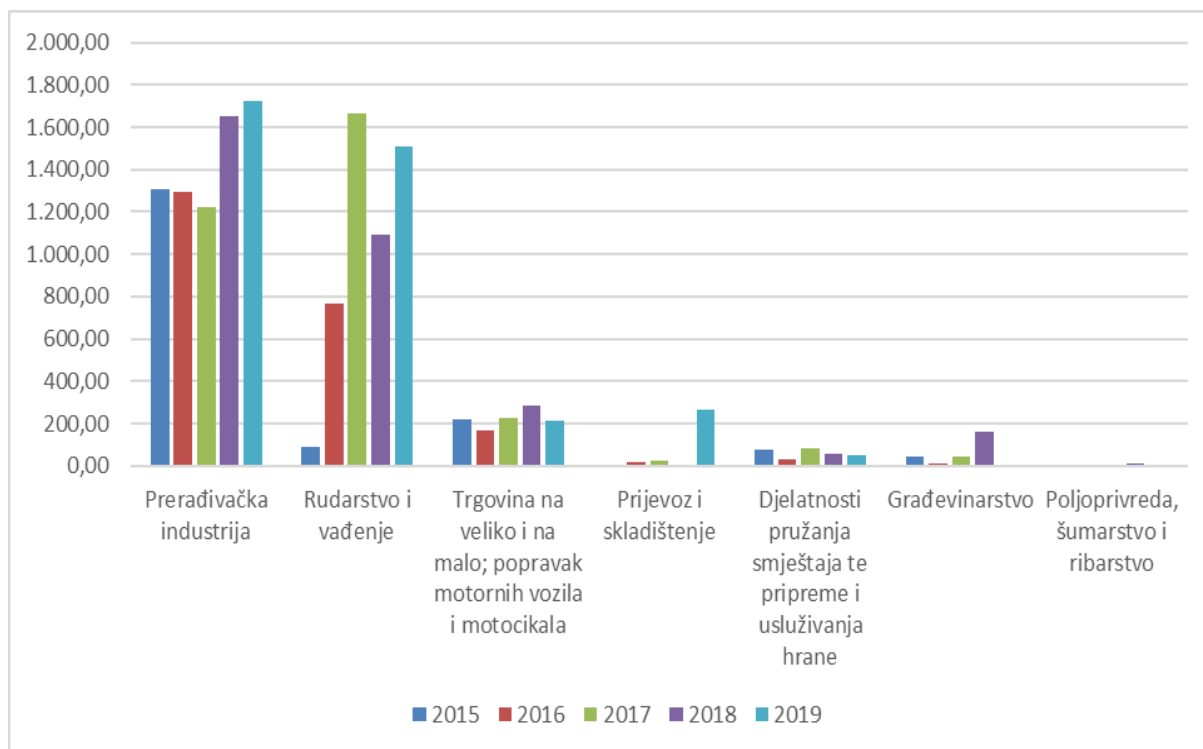
Grafikon 11. Ukupan uvoz u kunama po stanovniku u svim županijama

Izvor: Državni zavod za statistiku (2022.), *Statistika u nizu* [podatkovni dokument], preuzeto s <https://www.dzs.hr/hrv/publication/StatisticsInLine.htm>

Jednako kao i kod izvoza, dvije industrije dominiraju ukupnim uvozom po stanovniku u Ličko-senjskoj županiji, a to su ponovno su rudarstvo i vađenje te prerađivačka industrija. Obje industrije su imala su više volatilna kretanja kod uvoza nego kod izvoza.

Grafikon 12. Ukupan uvoz Ličko-senjske županije prema industriji po stanovniku, po najzastupljenijim industrijama

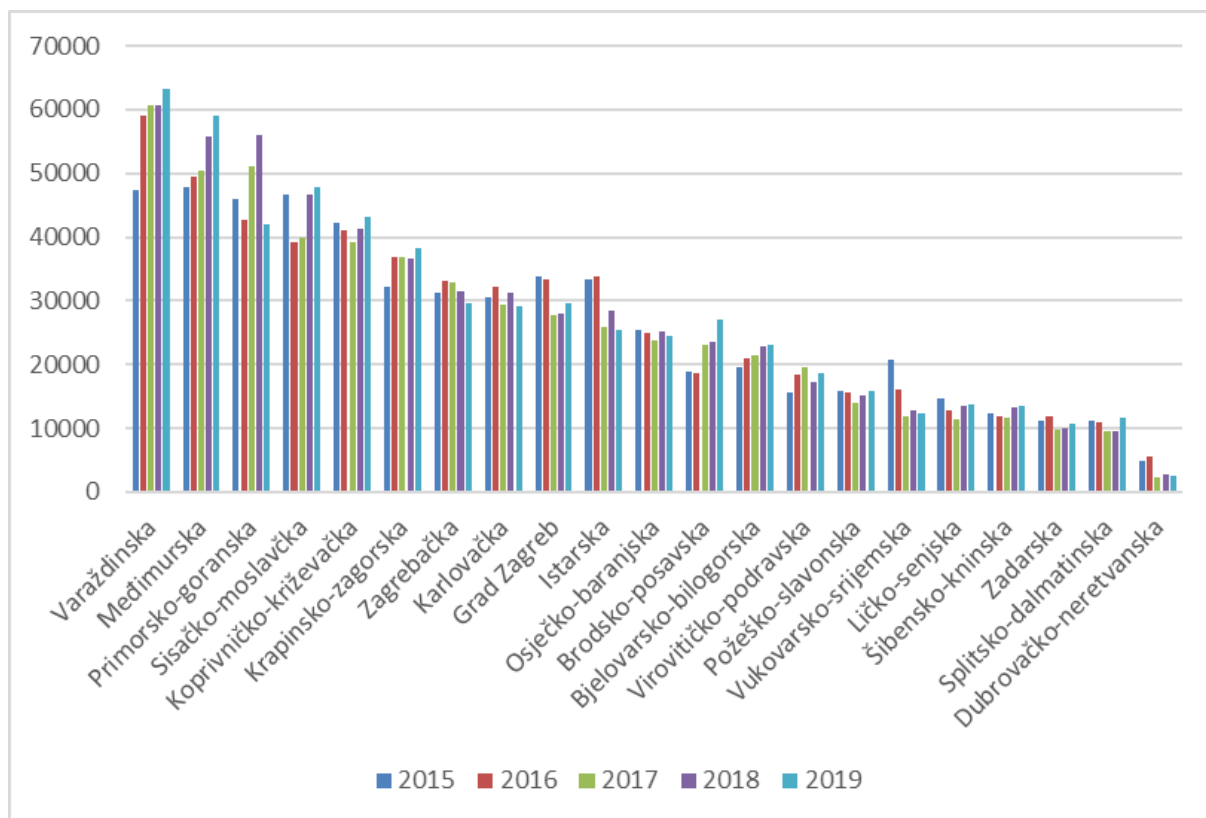

Izvor: Državni zavod za statistiku (2022.), *Statistika u nizu* [podatkovni dokument], preuzeto s <https://www.dzs.hr/hrv/publication/StatisticsInLine.htm>

Relativno lošije stanje industrijske proizvodnje u Ličko-senjskoj županiji pokazuju i brojke ukupne vrijednosti prodanih proizvoda po stanovniku (grafikon 13). Prema tom pokazatelju, Ličko-senjska županija se nalazi 17. mjestu među ostalim županijama u Republici Hrvatskoj od 2015. do 2019. godine. Od 2015. do 2017. godine dolazi do pada ukupne vrijednosti prodanih proizvoda po stanovniku u Ličko-senjskoj županiji, nakon čega u naredne dvije godine dolazi do laganog rasta.

Varaždinska, Međimurska i Primorsko-goranska županija su vodeće županije po ukupnoj vrijednosti prodanih proizvoda po stanovniku, dok su Dubrovačko-neretvanska, Splitsko-dalmatinska i Zadarska županija na posljednjim mjestima.

Grafikon 13. Ukupna vrijednost prodanih proizvoda prema Nomenklaturi industrijskih proizvoda po stanovniku u svim županijama

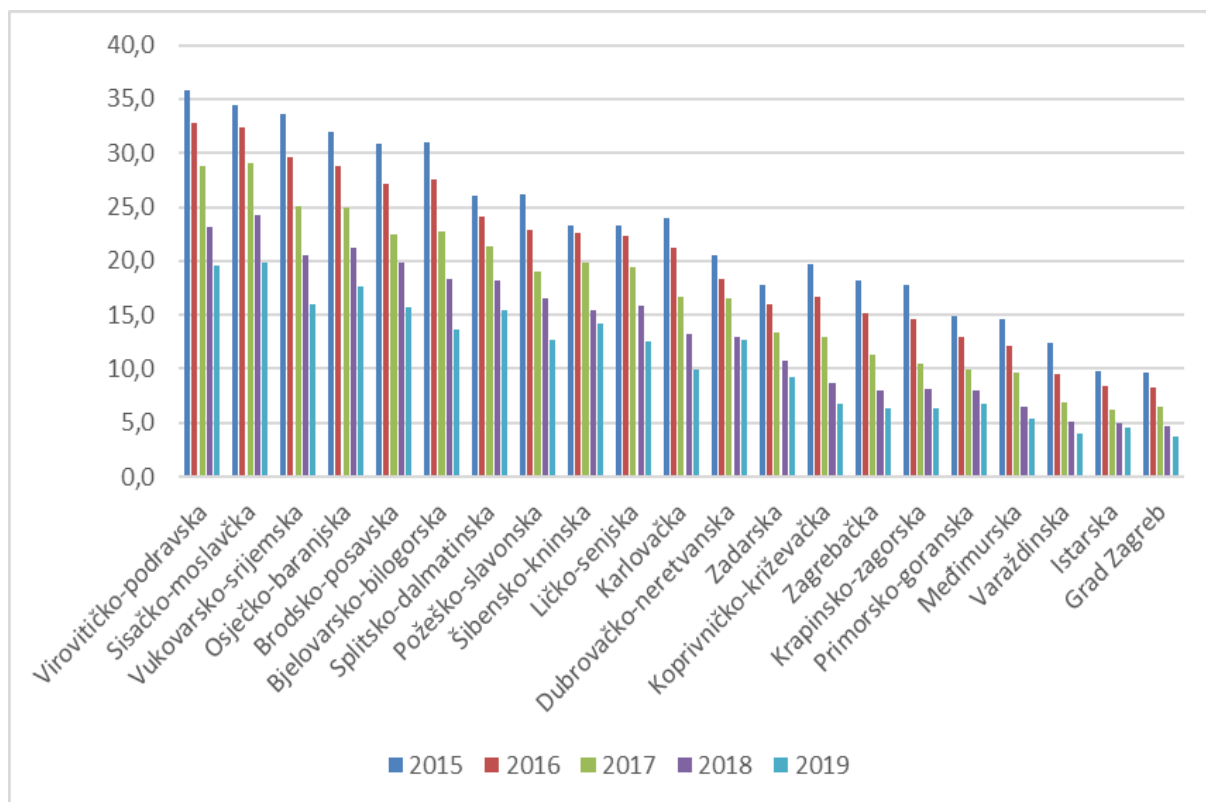

Izvor: Državni zavod za statistiku (2022.), *Statistika u nizu* [podatkovni dokument], preuzeto s <https://www.dzs.hr/hrv/publication/StatisticsInLine.htm>

Zadnji pokazatelj koji će se pogledati u ovom poglavlju je stopa registrirane nezaposlenosti u svim županijama. Iz grafikona 14 vidljivo je da se Ličko-senjska županija nalazi u okviru prosjeka pokazatelja prosječne stope registrirane nezaposlenosti u Republici Hrvatskoj od 2015. do 2019. godine. Pozitivna je činjenica da je u promatranom periodu prosječna stopa registrirane nezaposlenosti padala svake godine u Ličko-senjskoj županiji.

Grad Zagreb, Istarska i Varaždinska županija su imale najmanju stopu registrirane nezaposlenosti, dok su Virovitičko-podravska, Sisačko-moslavačka i Vukovarsko-srijemska županija imale najveću stopu registrirane nezaposlenosti.

Grafikon 14. Stopa registrirane nezaposlenosti po svim županijama

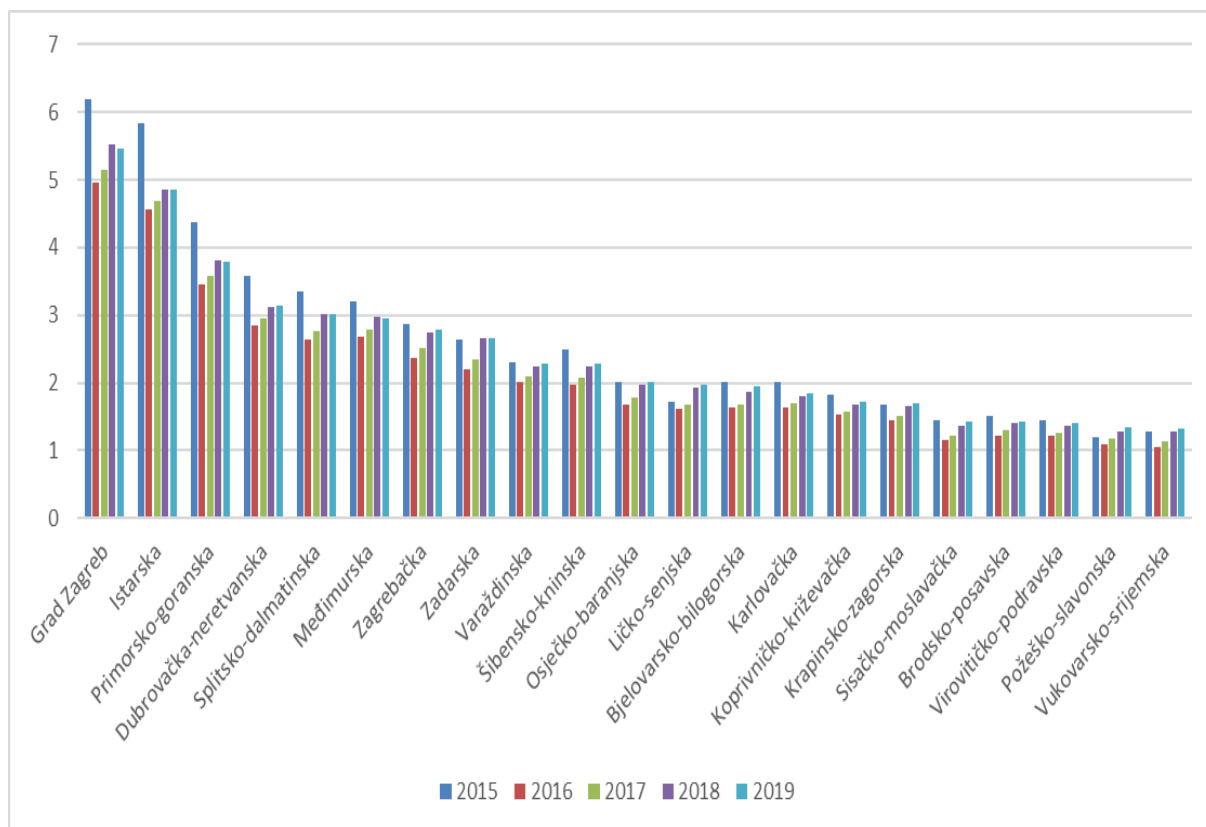
Izvor: Državni zavod za statistiku (2022.), *Statistika u nizu* [podatkovni dokument], preuzeto s <https://www.dzs.hr/hrv/publication/StatisticsInLine.htm>

2.3. Analiza poduzetništva unutar Ličko-senjske županije

Analiza poduzetništva u ovom poglavlju se započinje proučavanjem kretanja ukupnog broja trgovačkih društava na 100 stanovnika, grafikon 15. Ličko-senjska županija se nalazi na 12. mjestu po tome pokazatelju u periodu od 2015. do 2019. godine te generalno bilježi lagani porast broja trgovačkih društava na 100 stanovnika. Međutim, ako se Ličko-senjska županija uspoređi sa drugim županijama Jadranske Hrvatske, grafikon 16, vidljiv je velik zaostatak za tim županijama.

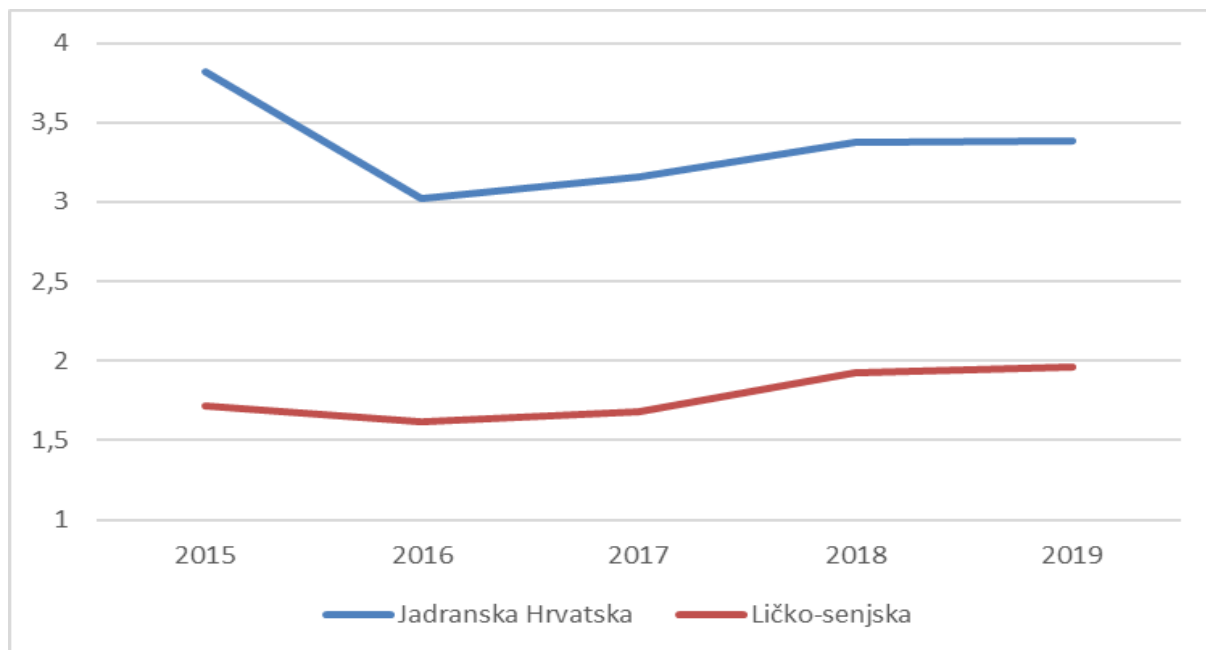
Županije koje su vodeće po broju trgovačkih društava na 100 stanovnika su Grad Zagreb, Istarska i Primorsko-goranska županija, dok su Vukovarsko-srijemska, Požeško-slavonska i Virovitičko-podravaska županija na posljednjim mjestima.

Grafikon 15. Broj trgovačkih društava na 100 stanovnika u svim županijama

Izvor: Državni zavod za statistiku (2022.), *Statistika u nizu* [podatkovni dokument], preuzeto s <https://www.dzs.hr/hrv/publication/StatisticsInLine.htm>

Grafikon 16. Broj trgovačkih društava na 100 stanovnika u Jadranskoj Hrvatskoj i Ličko-senjskoj županiji

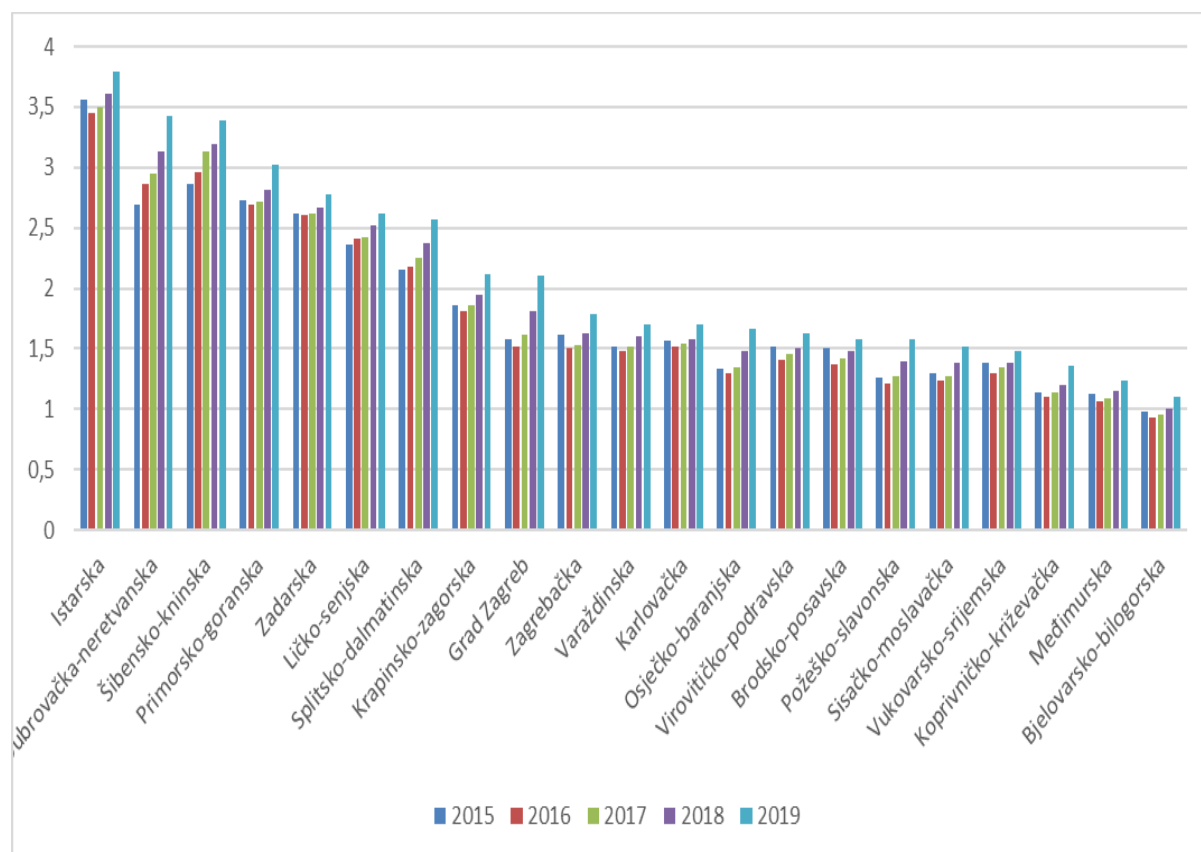

Izvor: Državni zavod za statistiku (2022.), *Statistika u nizu* [podatkovni dokument], preuzeto s <https://www.dzs.hr/hrv/publication/StatisticsInLine.htm>

Malo povoljniju sliku poduzetništva u Ličko-senjskoj županiji, grafikon 17, odaje broj obrta na 100 stanovnika. Prema tome indikatoru, Ličko-senjska županija je iznad prosjeka i nalazi se na 6. mjestu u razdoblju od 2015. do 2019. godine. U tome periodu, svake godine Ličko-senjska županija bilježi lagani rast broja obrta na 100 stanovnika. Nadalje, kada se uspoređi Ličko-senjska županija sa ostalim županijama Jadranske Hrvatske, vidi se manji zaostatak nego kod broja trgovačkih društava (grafikon 18).

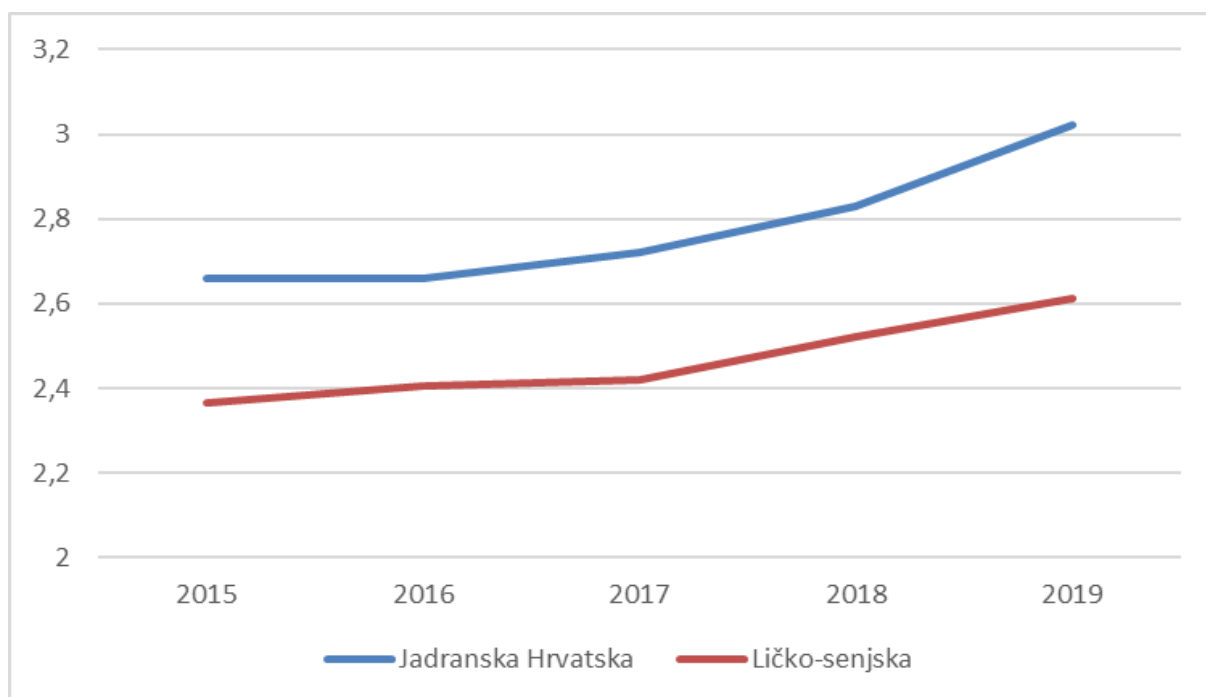
Najveći broj obrta na 100 stanovnika imaju Istarska, Dubrovačko-neretvanska i Šibensko-kninska županija, dok su Bjelovarsko-bilogorska, Međimurska i Koprivničko-križevačka županija najlošije stajali prema tome pokazatelju.

Grafikon 17. Broj obrta na 100 stanovnika u svim županijama

Izvor: Državni zavod za statistiku (2022.), *Statistika u nizu* [podatkovni dokument], preuzeto s <https://www.dzs.hr/hrv/publication/StatisticsInLine.htm>

Grafikon 18. Broj obrta na 100 stanovnika u Jadranskoj Hrvatskoj i Ličko-senjskoj županiji

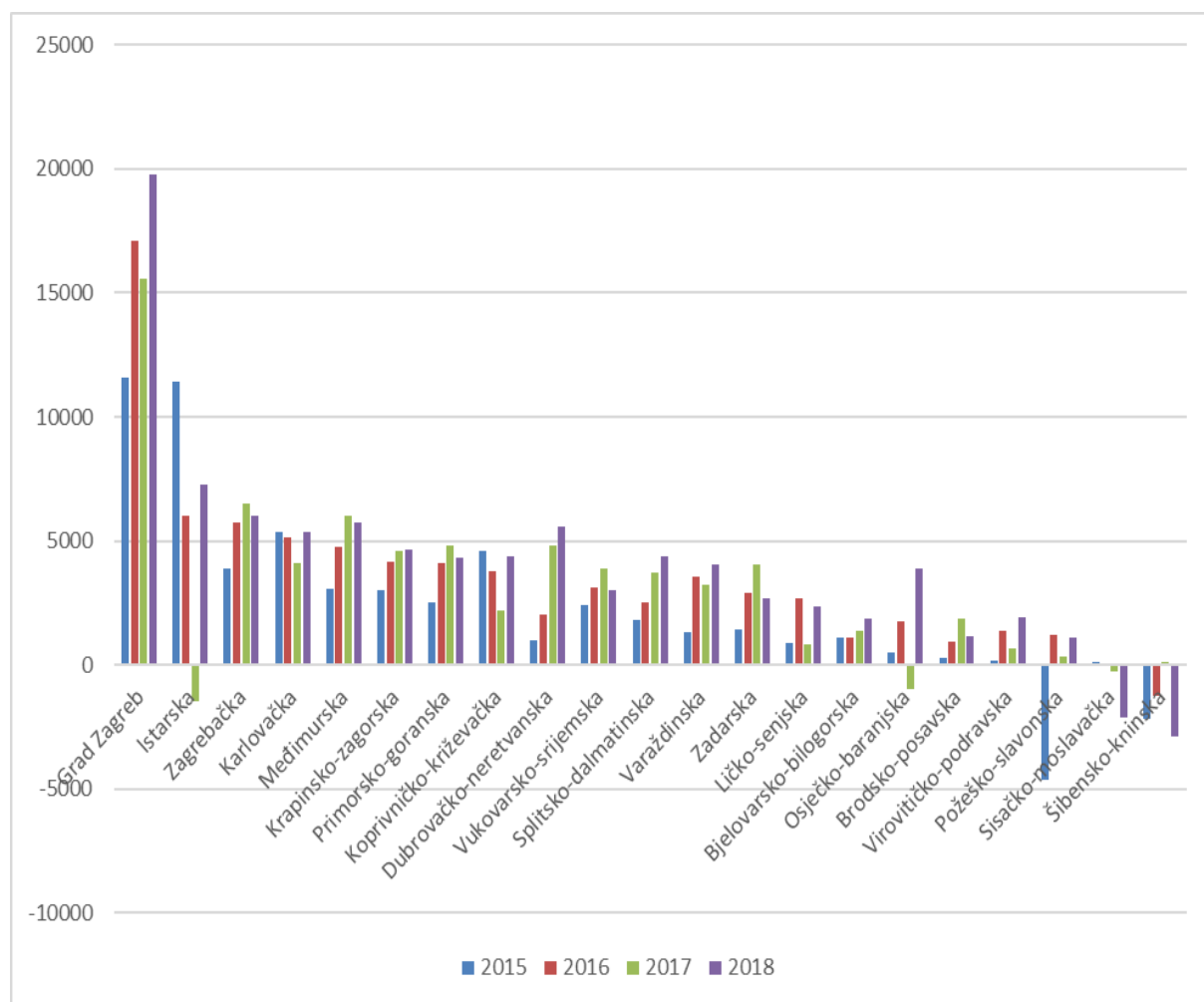

Izvor: Državni zavod za statistiku (2022.), *Statistika u nizu* [podatkovni dokument], preuzeto s <https://www.dzs.hr/hrv/publication/StatisticsInLine.htm>

Zadnje što će se pogledati je dobit poduzetnika po stanovniku u svim županijama, grafikon 19. Gledano prema tom broju, poduzetnici u Ličko-senjskoj županiji su ostvarili dobit ispod prosjeka u Republici Hrvatskoj od 2015. do 2018. godine. Odnosno, Ličko-senjska županija nalazi se na 14. mjestu po dobiti poduzetnika po stanovniku. U tim godinama, poduzetnici u Ličkoj-senjskoj županiji su ostvarivali dobit, a najveću su imali u 2016. i 2018. godini.

Najveću dobit poduzetnika po stanovniku su imali Grad Zagreb, Istarska i Zagrebačka županija. Poduzetnici u čak tri županije su imali prosječno ostvareni gubitak od 2015. do 2018. godine, a to su poduzetnici u Šibensko-kninskoj, Sisačko-moslavačkoj i Požeško-slavonskoj županiji.

Grafikon 19. Dobit poduzetnika po stanovniku u svim županijama

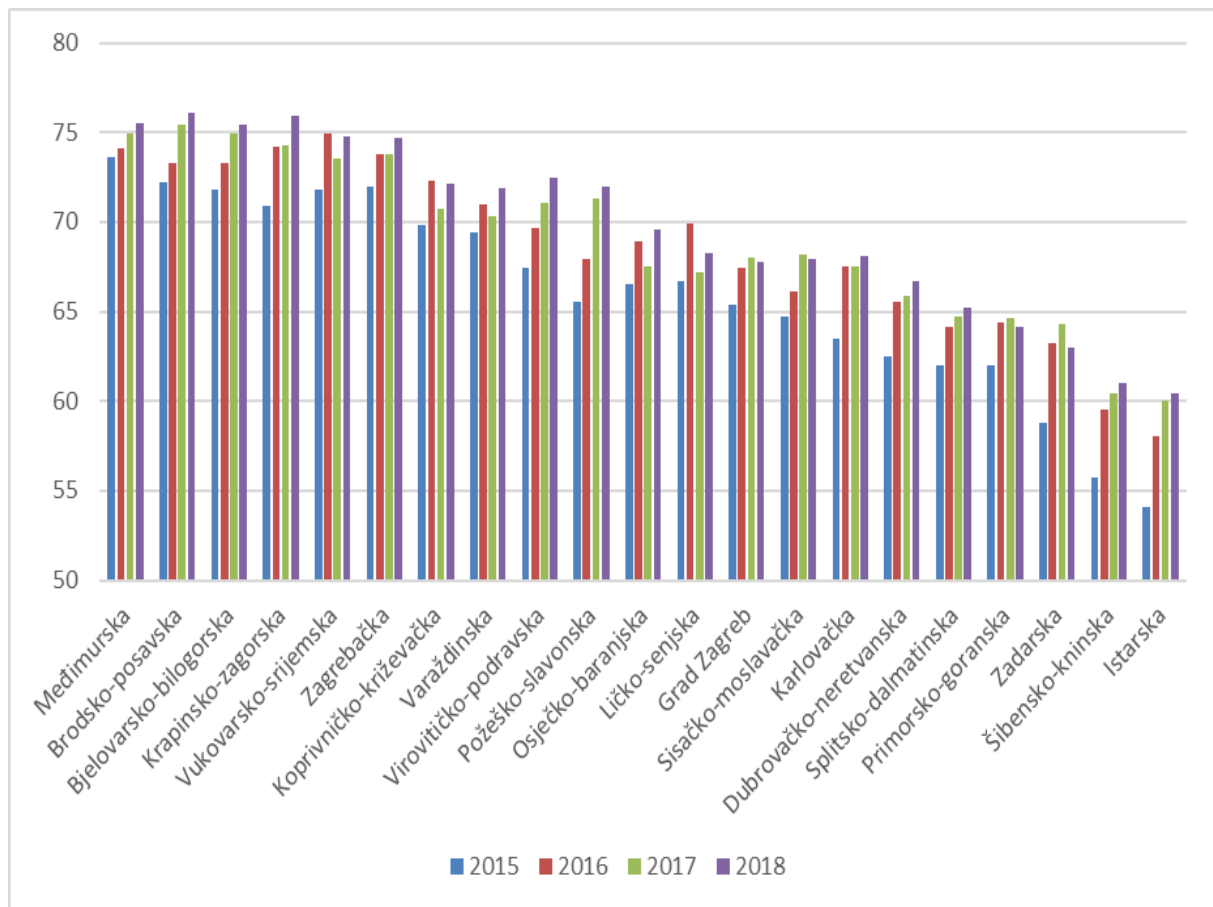

Izvor: Državni zavod za statistiku (2022.), *Statistika u nizu* [podatkovni dokument], preuzeto s <https://www.dzs.hr/hrv/publication/StatisticsInLine.htm>

Gledano prema postotku poduzetnika koji su ostvarili dobit u ukupnom broju poduzetnika županije, Ličko-senjska županije je u prosjeku Republike Hrvatske i nalazi se na 12. mjestu. Kao i kod dobiti poduzetnika po stanovniku, najveći postotak poduzetnika koji su ostvarili dobit u razdoblju 2015.-2018. godine je bio u 2016. i 2018. godini. Grafikon 20 to pokazuje.

Najveći postotak poduzetnika koji su ostvarili dobit u ukupnom broju poduzetnika imaju Međimurska, Brodsko-posavska i Bjelovarsko-bilogorska županija, dok najmanji postotak imaju Istarska, Šibensko-kninska i Zadarska županija.

Grafikon 20. Postotak dobitaša u ukupnom broju poduzetnika

Izvor: Državni zavod za statistiku (2022.), *Statistika u nizu* [podatkovni dokument], preuzeto s <https://www.dzs.hr/hrv/publication/StatisticsInLine.htm>

3. STRATEGIJA RAZVOJA PODUZETNIŠTVA LIČKO-SENJSKE ŽUPANIJE

Strategija regionalnog razvoja izuzetno je kompleksan i dugotrajan proces za čiju je provedbu potrebno adekvatno znanje. Razlog tome je postojanje brojnih unutarnjih i vanjskih čimbenika koji imaju, u većini slučajeva, nepoznatu vjerojatnost pojavljivanja. Uz to, sami efekti tih čimbenika su jednako tako nepredvidivi. Dodatno, politička nestabilnost dodatno pridonosi poteškoćama u razvoju i provođenju mjera navedenima u strategijama razvoja regionalnih jedinica. Takav slučaj se može pronaći u Ličko-senjskoj županiji. U ovom poglavlju sagledat će se povijesni tijek razvoja Ličko-senjske županije, institucionalni okvir koji prevladava na tome području, sposobnost generiranja financijskih sredstava od strane sastavnica županije te kvaliteta ljudskih potencijala županije.

3.1. Upravljanje razvojem u Ličko-senjskoj županiji

U znanstvenoj i stručnoj literaturi osmišljeni su različiti pokazatelji pomoću kojih se ocjenjuje razvijenost regionalnog područja unutar države. Svaki od tih pokazatelja, kao i oni koji će se analizirati u nastavku ovog poglavlja, ima određene prednosti i nedostatke³. Ovdje se to navodi samo kako bi unaprijed ukazalo da rezultati i njihova interpretacija se ne trebaju uzeti sa maksimalnom sigurnosti. Međutim, takva situacija je uobičajena u društvenim znanostima, pa temeljem toga je za očekivati da će se ona pojaviti i tijekom ovog istraživanja.

Unutar Republike Hrvatske najčešći korišteni pokazatelj razvijenosti županija naziva se Indeks razvijenosti. Za određivanje sastavnica tog indeksa, kao i njegov izračun, zaslužno je Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije Republike Hrvatske te Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci. Razni procesi i alati su potrebni za njegov izračun. Tako primjerice pri sastavljanju indeksa koristi se softver zvan ESTAT.

³ Sternberg, R. (2009.), Regional Dimensions of Entrepreneurship, *Foundations and Trends in Entrepreneurship*, 5(4), 211–340.

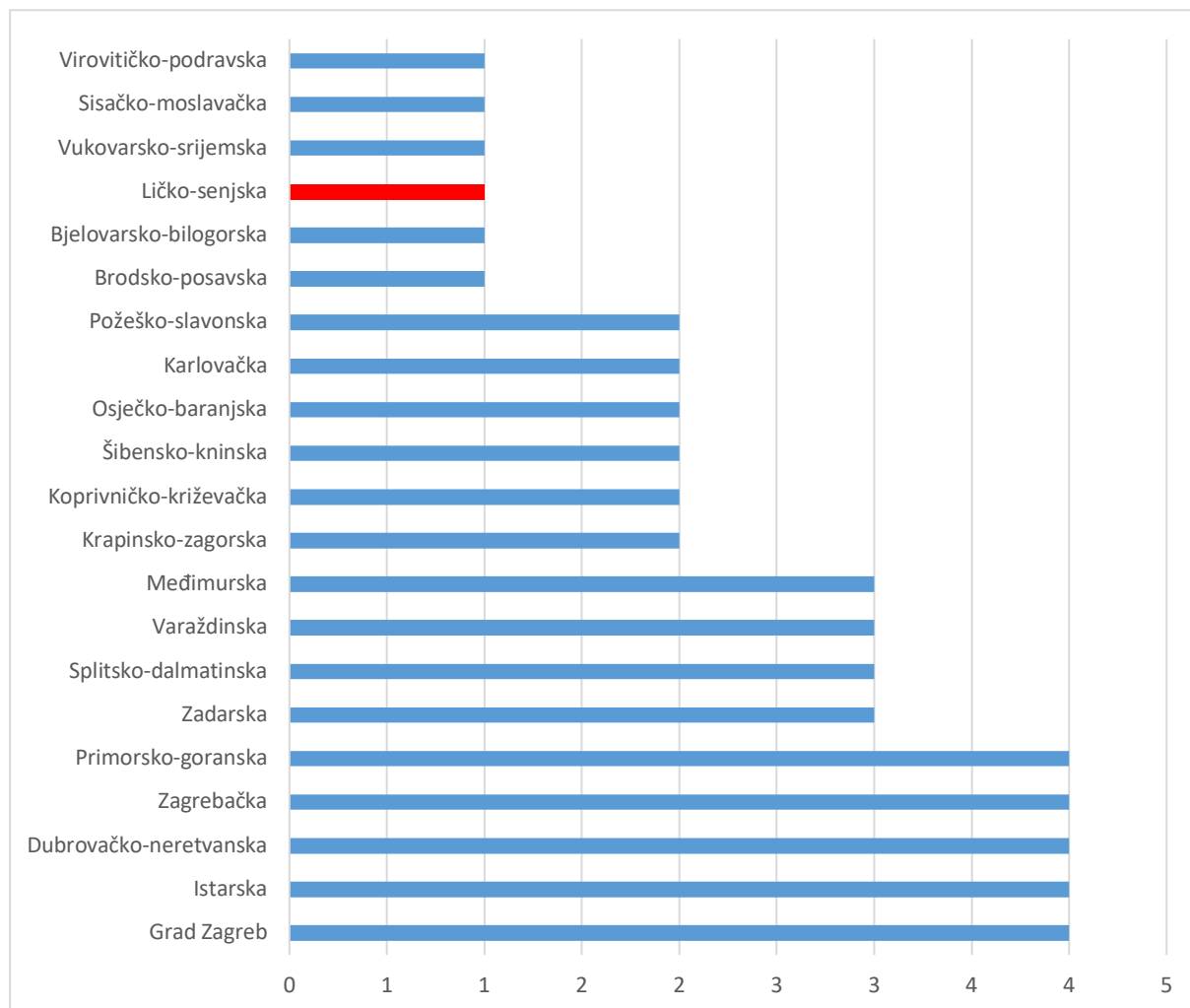
Sastavnice indeksa su:

- prosječni dohodak po stanovniku
- prosječni izvorni prihodi po stanovniku
- prosječna stopa nezaposlenosti
- opće kretanje stanovništva
- indeks starenja
- stupanj obrazovanja

Prilikom konstrukcije indeksa naznačena su potpomognuta područja, ukupni iznosi indeksa i svrstavanje jedinica prema grupama. Budući da se radi o mjeri koja koristi istu prirodu podataka iz svih županija, indeks ima svojstvo usporedivosti.

Na grafikonu 21 nalaze se vrijednosti Indeksa razvijenosti svih županija u Republici Hrvatskoj, sortirane prema veličini grupe, koje su kategorizirane prema razvojnoj skupini županije u razdoblju od 2014.-2016. godine.

Grafikon 21. Županijski indeksi razvijenosti po skupinama u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2014.-2016. godine

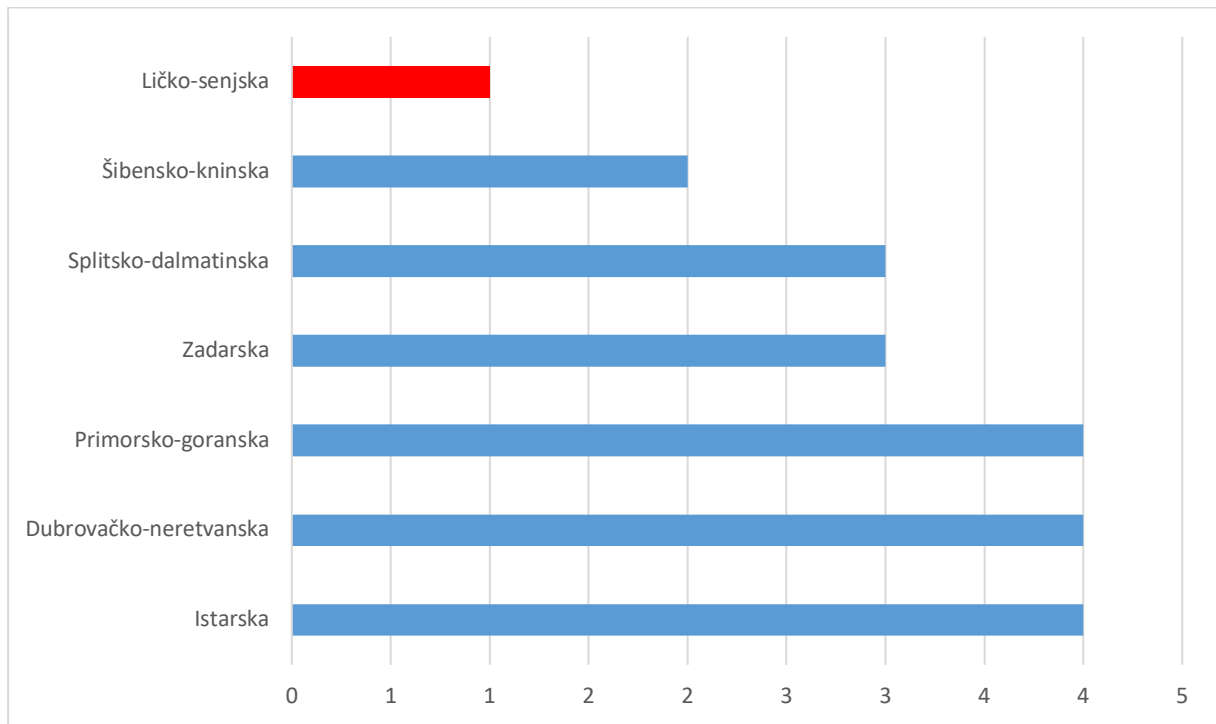

Izvor: Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije Republike Hrvatske (2022.), *Vrijednosti indeksa razvijenosti i pokazatelja za izračun indeksa razvijenosti 2018.* [podatkovni dokument], preuzeto s <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-1939/regionalni-razvoj/indeks-razvijenosti/vrijednosti-indeksa-razvijenosti-i-pokazatelja-za-izracun-indeksa-razvijenosti-2018/3740>

Na prijašnjem grafikonu vidljivo je kako, prema Indeksu razvijenosti, postoji određena razina jednake distribucije razvijenosti županija u Republici Hrvatskoj. To se može zaključiti prema tome što se pet županija nalazi u razvojnoj skupini 4 (Grad Zagreb, Istarska, Dubrovačko-neretvanska, Zagrebačka i Primorsko-goranska), četiri županije nalaze u razvojnoj skupini 3 (Zadarska, Splitsko-dalmatinska, Varaždinska i Međimurska), šest županija nalazi u razvojnoj skupini 2 (Krapinsko-zagorska, Koprivničko-križevačka, Šibensko-kninska, Osječko-baranjska, Karlovačka i Požeško-slavonska) i šest županija nalazi u razvojnoj skupini 1 (Brodsko-posavska, Bjelovarsko-bilogorska, Ličko-senjska, Vukovarsko-srijemska, Sisačko-moslavačka i Virovitičko-podravska).

Prema spomenutom, Ličko-senjska županija se nalazi u najmanje razvijenoj skupini županija. Lošije stanje u Ličko-senjskoj županiji dočarava i grafikon 22 na kojemu se nalazi prikaz Indeksa razvijenosti prema skupinama samo u području Jadranske Hrvatske. Vidljivo je da je jedino Ličko-senjska županija u razvojnoj skupini 1 u Jadranskoj Hrvatskoj.

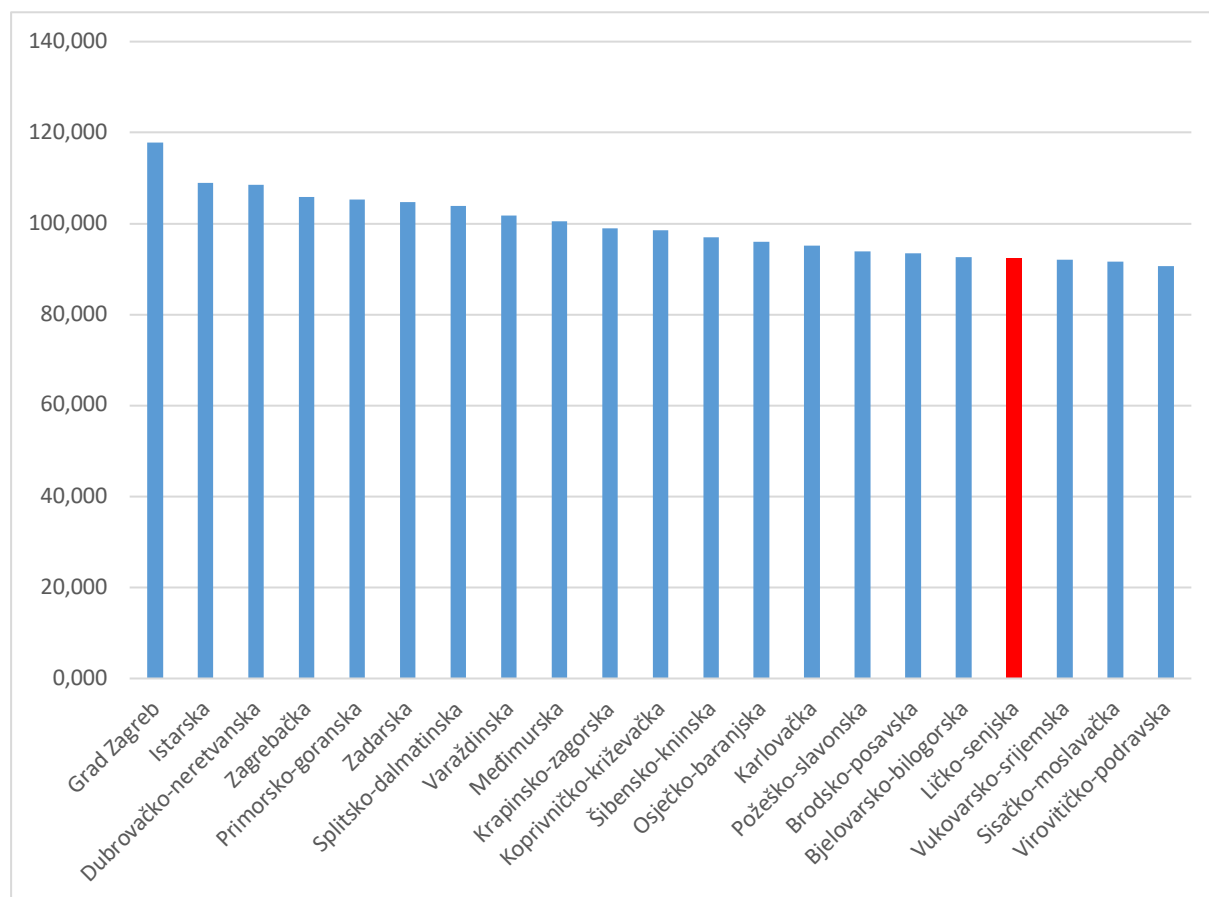
Grafikon 22. Županijski indeksi razvijenosti po skupinama u Jadranskoj Hrvatskoj u razdoblju od 2014.-2016. godine

Izvor: Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije Republike Hrvatske (2022.), *Vrijednosti indeksa razvijenosti i pokazatelja za izračun indeksa razvijenosti 2018*. [podatkovni dokument], preuzeto s <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-1939/regionalni-razvoj/indeks-razvijenosti/vrijednosti-indeksa-razvijenosti-i-pokazatelja-za-izracun-indeksa-razvijenosti-2018/3740>

Detaljniji prikaz razvijenosti može se naći na grafikonu 23, gdje su prikazane ukupne vrijednosti Indeksa razvijenosti svih županija u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2014.-2016. godine.

Grafikon 23. Ukupni županijski indeksi razvijenosti svih županija u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2014.-2016. godine

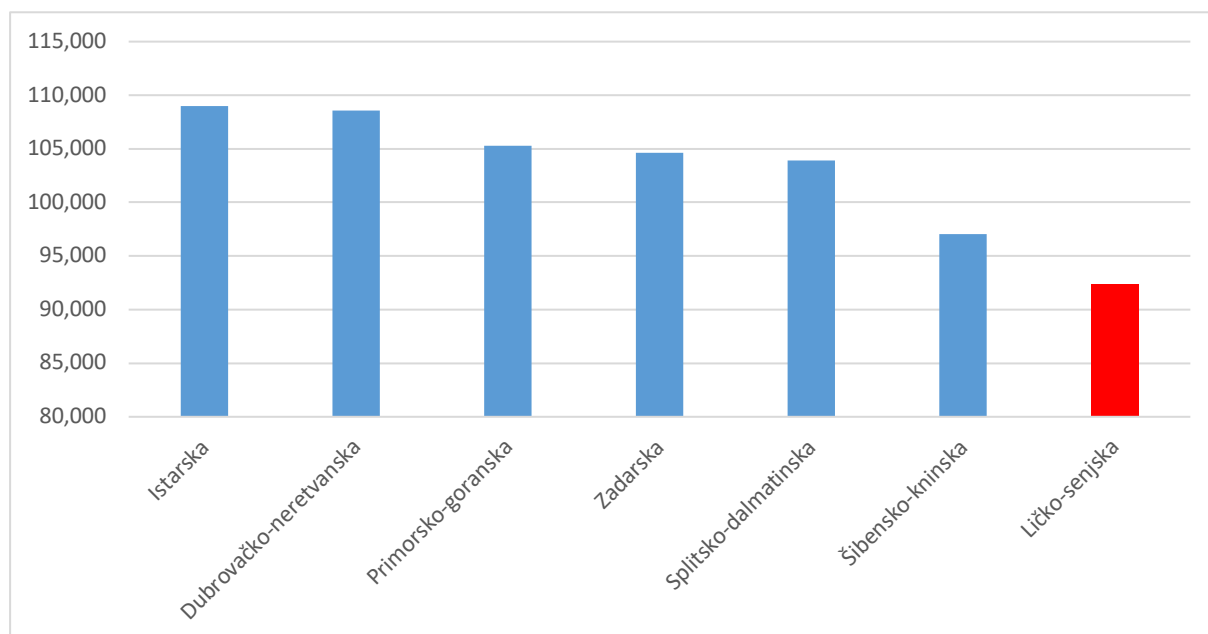

Izvor: Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije Republike Hrvatske (2022.), *Vrijednosti indeksa razvijenosti i pokazatelja za izračun indeksa razvijenosti 2018.* [podatkovni dokument], preuzeto s <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-1939/regionalni-razvoj/indeks-razvijenosti/vrijednosti-indeksa-razvijenosti-i-pokazatelja-za-izracun-indeksa-razvijenosti-2018/3740>

U skladu s grafikonom 23, Grad Zagreb (117,76) ima najveći Indeks razvijenosti, a slijede ga Istarska (108,97), Dubrovačko-neretvanska (108,58) i Zagrebačka županija (105,89). Najmanji Indeks razvijenosti imaju Virovitičko-podravska (90,67), Sisačko-moslavačka (91,70), Vukovarsko-srijemska (91,99) i Ličko-senjska (92,39) županija.

Pregledom vrijednosti Indeksa razvijenosti županija Jadranske Hrvatske, ponovno se može uočiti da Ličko-senjska županija značajno zaostaje za sebi geografski povezanim županijama. Primjerice, Ličko-senjska županija (92,39) mora napraviti značajne ekonomske pomake kako bi sustigla sljedeću najmanje razvijenu županiju, a to je Šibensko-kninska županija sa vrijednosti indeksa od 97,04.

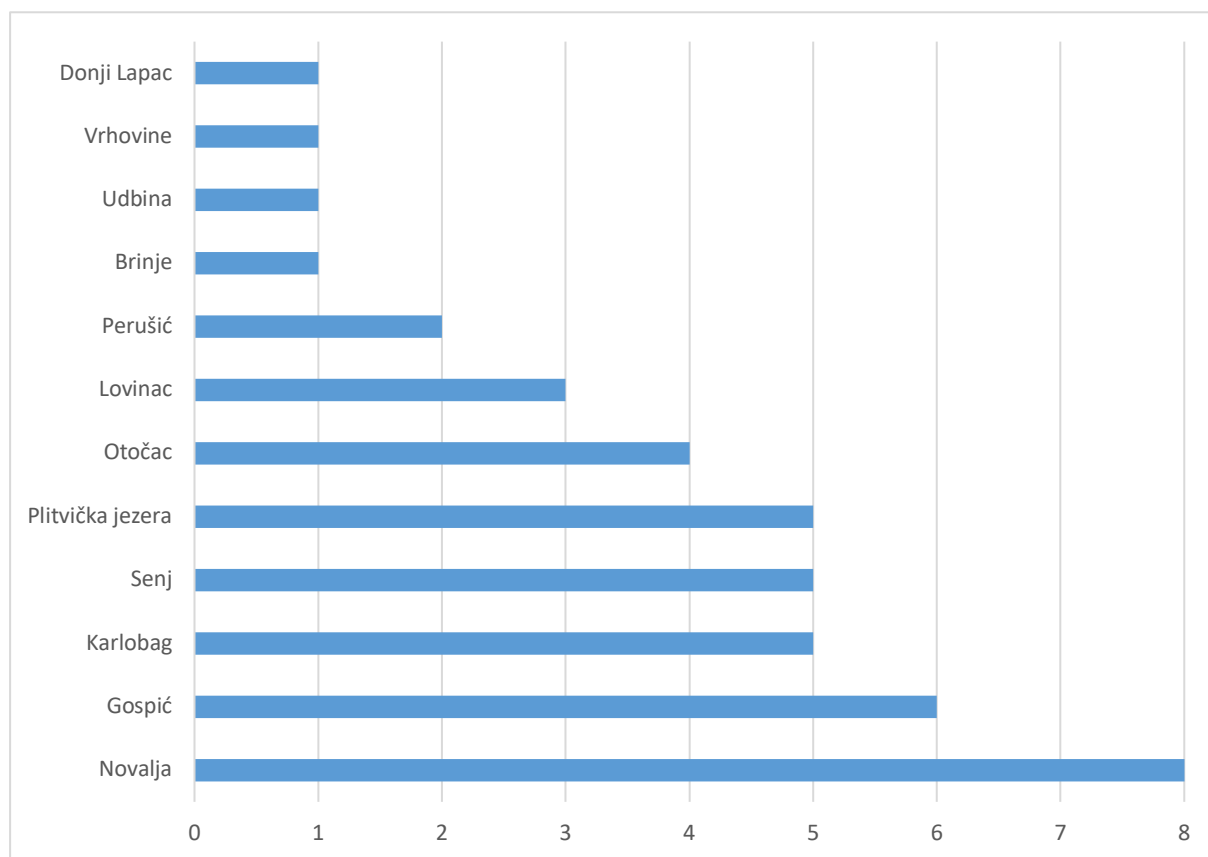
Grafikon 24. Ukupni županijski indeksi razvijenosti svih županija u Jadranskoj Hrvatskoj u razdoblju od 2014.-2016. godine.

Izvor: Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije Republike Hrvatske (2022.), *Vrijednosti indeksa razvijenosti i pokazatelja za izračun indeksa razvijenosti 2018.* [podatkovni dokument], preuzeto s <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-1939/regionalni-razvoj/indeks-razvijenosti/vrijednosti-indeksa-razvijenosti-i-pokazatelja-za-izracun-indeksa-razvijenosti-2018/3740>

Uz vrijednosti Indeksa razvijenosti za županije, Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije Republike Hrvatske objavljuje i vrijednosti Indeksa razvijenosti za jedinice lokalne samouprave. S obzirom na veliki broj jedinica lokalne samouprave u Republici Hrvatskoj, u nastavku su izneseni podaci samo za jedinice lokalne samouprave koje čine Ličko-senjsku županiju.

Grafikon 25. Ukupni indeksi razvijenosti po skupinama jedinica lokalne samouprave Ličko-senjske županije u razdoblju od 2014.-2016. godine.

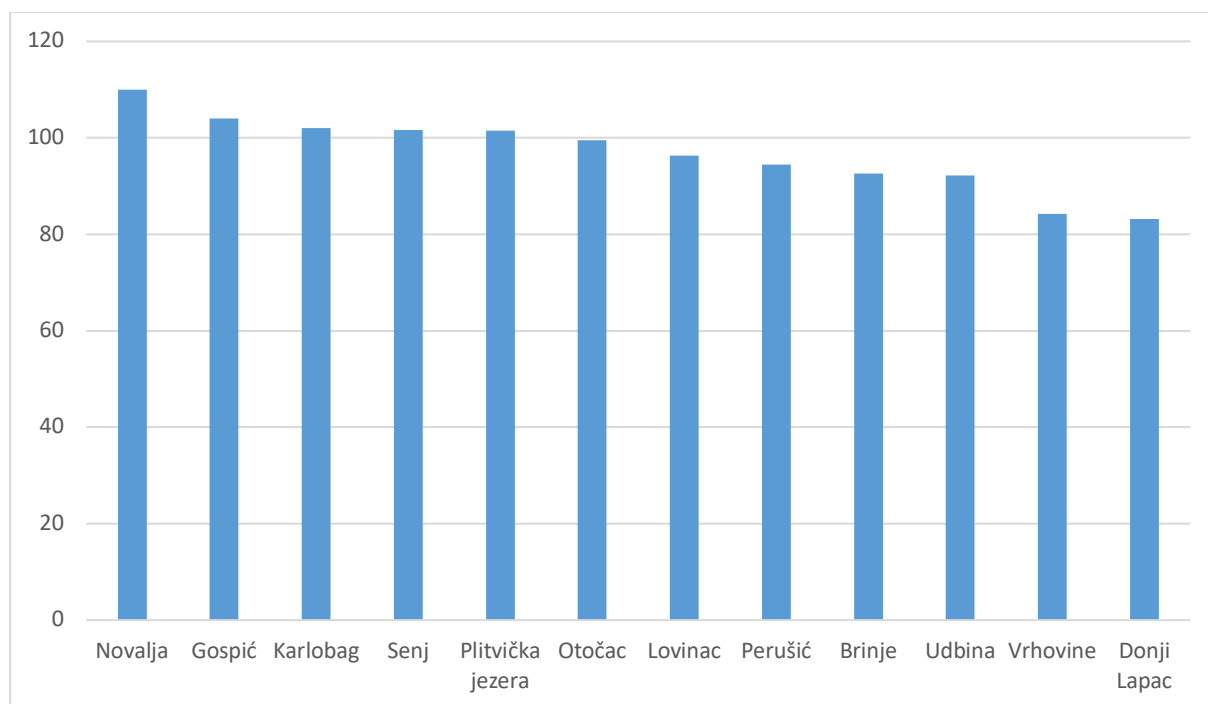

Izvor: Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije Republike Hrvatske (2022.), *Vrijednosti indeksa razvijenosti i pokazatelja za izračun indeksa razvijenosti 2018.* [podatkovni dokument], preuzeto s <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-1939/regionalni-razvoj/indeks-razvijenosti/vrijednosti-indeksa-razvijenosti-i-pokazatelja-za-izracun-indeksa-razvijenosti-2018/3740>

Iz prikazanog grafikona jasno je da je Novalja najrazvijenija jedinica lokalne samouprave Ličko-senjske županije i da jedina se nalazi u najrazvijenijoj osmoj skupini. Slijede ju Gospić koji je u 6. skupini, Karlobag, Senj i Plitvička jezera koji su u 5. skupini, Otočac koji je u 4. skupini, Lovinac koji je u 3. skupini, Perušić koji je u 2. skupini i Brinje, Udbina, Vrhovine i Donji Lapac koji su u 1. skupini.

Ukupni Indeksi razvijenosti, koji se nalaze na grafikonu 26, su: Novalja (110,05), Gospić (104,01), Karlobag (102,02), Senj (101,57), Plitvička jezera (101,53), Otočac (99,47), Lovinac (96,31), Perušić (94,43), Brinje (92,59), Udbina (92,20), Vrhovine (84,23) i Donji Lapac (83,21).

Grafikon 26. Ukupni indeksi razvijenosti jedinica lokalne samouprave Ličko-senjske županije u razdoblju od 2014.-2016. godine.

Izvor: Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije Republike Hrvatske (2022.), *Vrijednosti indeksa razvijenosti i pokazatelja za izračun indeksa razvijenosti 2018.* [podatkovni dokument], preuzeto s <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-1939/regionalni-razvoj/indeks-razvijenosti/vrijednosti-indeksa-razvijenosti-i-pokazatelja-za-izracun-indeksa-razvijenosti-2018/3740>

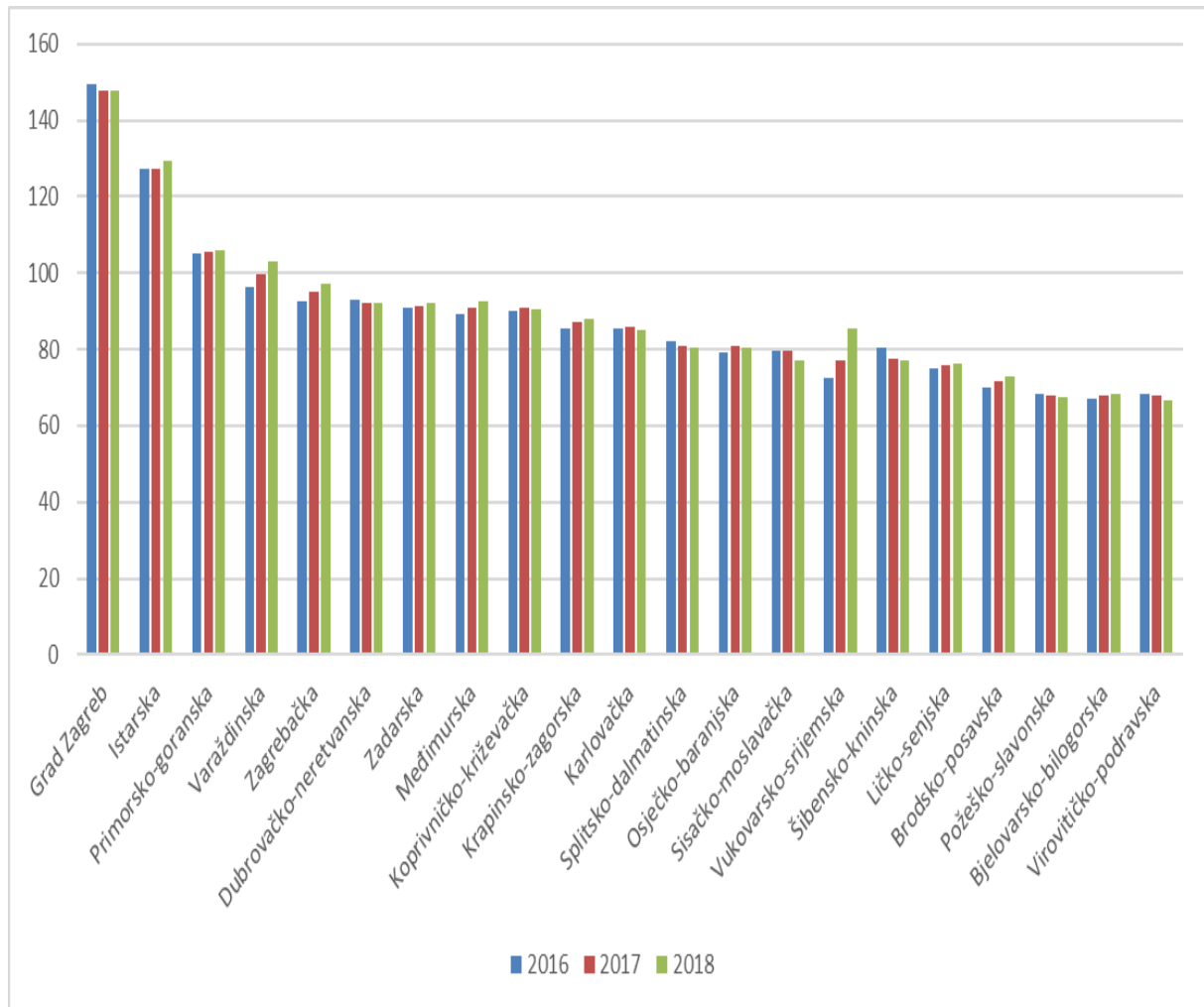
Osim indeksa razvijenosti, u Republici Hrvatskoj se razvila mjera pod nazivom Indeks gospodarske snage županije koju objavljuje Hrvatska gospodarska komora 2016. godine. Osim gospodarske snage županije, Indeksom se nastoji pokazati i gospodarski potencijal županija. Indeks je ponderirani prosjek sedam pokazatelja na županijskoj razini. Ti pokazatelji su:

- „BDP po stanovniku
- ukupni prihod poduzetnika po zaposlenom
- prosječne neto plaće
- neto dobit poduzetnika po zaposlenom
- prihod na inozemnom tržištu poduzetnika po zaposlenom
- stopa nezaposlenosti
- projekcije rasta stanovništva“⁴.

⁴ Hrvatska gospodarska komora (2019.), *HGK indeks gospodarske snage županija* [e-publikacija], preuzeto s <https://www.hgk.hr/documents/indeks-gospodarske-snage-zadnja5c3ef41c14f71.pdf>

Kretanje indeksa gospodarske snage može se naći na grafikonu 27.

Grafikon 27. Ukupni indeksi gospodarske snage županija u razdoblju od 2016.-2018. godine

Izvor: Hrvatska gospodarska komora (2019.), *HGK indeks gospodarske snage županija* [e-publikacija], preuzeto s <https://www.hgk.hr/documents/indeks-gospodarske-snage-zadnja5c3ef41c14f71.pdf>

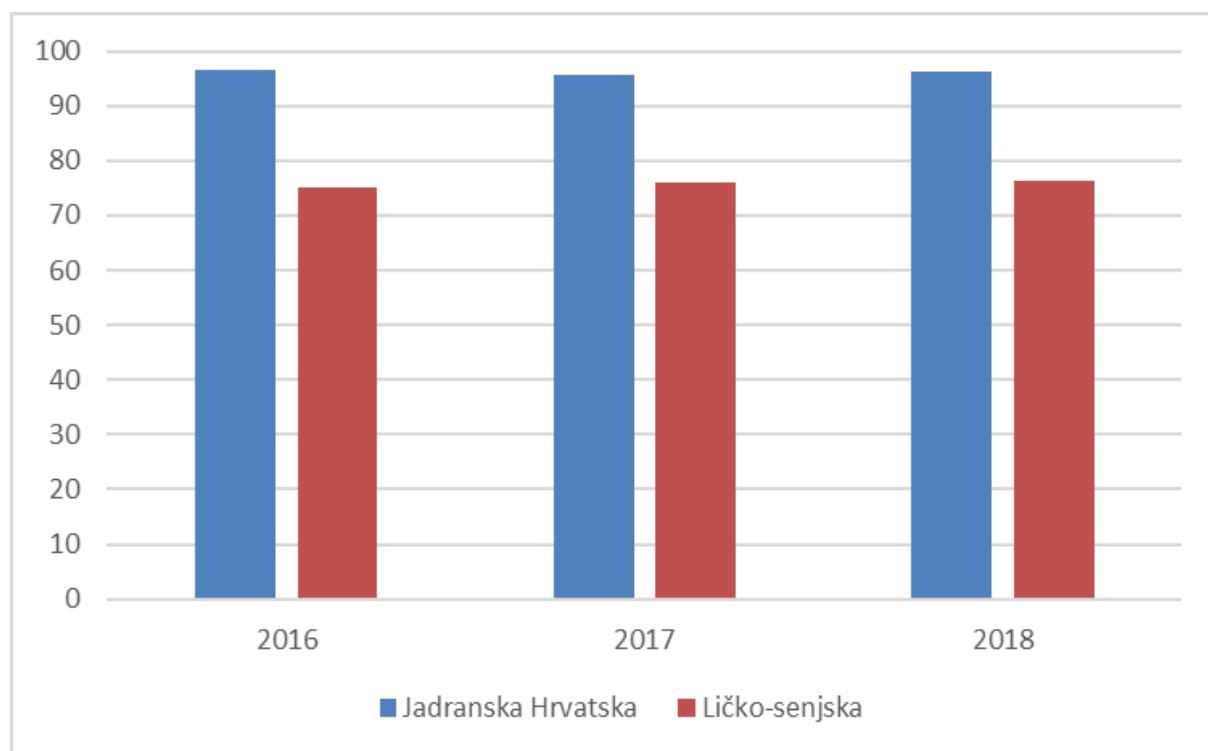
Iz prikazanog grafikona može se uočiti da Grad Zagreb ima najveću gospodarsku snagu. Vrijednosti indeksa za Grad Zagreb su 149,3, 147,6 i 147,8. Sljedeća je Istarska županija (127,2, 127,3 i 129,3) i Primorsko-goranska županija (105,1, 105,5 i 106,1). Zadnja županija prema gospodarskoj snazi je Virovitičko-podravska (68,2, 67,7 i 66,5), a slijede ju Bjelovarsko-bilogorska (66,9, 68 i 68,5) i Požeško-slavonska (68,5, 67,9 i 67,5).

Ličko-senjska županija, prema pokazatelju gospodarske snage, se nalazi među manje razvijenim županijama u Republici Hrvatskoj. Ona je imala vrijednosti indeksa 75 u 2016. godini, 76 u 2017. godini i 76,2 u 2018. godini. Gledano s aspekta ranga, Ličko-senjska županija je 17. županija po gospodarskoj snazi kada se u obzir uzme prosječna vrijednost indeksa kroz

tri godine. Detaljnije, ona je bila 16. županija 2016. godine, dok je bila 2017. i 2018. godine bila 17. županija po gospodarskoj snazi.

Usporedba Ličko-senjska županije sa prosječnom vrijednosti županija Jadranske Hrvatske se nalazi na grafikonu 28.

Grafikon 28. Indeksi gospodarske snage Ličko-senjske županije i Jadranske Hrvatske u razdoblju od 2016.-2018. godine

Izvor: Hrvatska gospodarska komora (2019.), *HGK indeks gospodarske snage županija* [e-publikacija], preuzeto s <https://www.hgk.hr/documents/indeks-gospodarske-snage-zadnja5c3ef41c14f71.pdf>

Iz prikazanog se vidi da svake promatrane godine Ličko-senjska županija značajno zaostaje za drugim županijama Jadranske Hrvatske. Međutim, može se uočiti lagani napredak Ličko-senjske županije kroz tri godine, što može biti nagovještaj daljnjeg napretka u budućnosti i laganog približavanja drugim razvijenijim županijama.

Zadnje u ovom poglavlju će se pogledati regionalni indeks konkurentnosti kojeg objavljuje Nacionalno vijeće za konkurentnost. Ukupni indeks se sastoji od statističkog i perceptivnog indeksa, pri tome da oba proučavaju poslovni sektor i okruženje. Vrijednosti glavnog indeksa, kao i njegova dva podindeksa se nalaze u sljedećim tablicama.

Tablica 1. Regionalni indeksi konkurentnosti svih županija u 2010. i 2013. godini

	2010.	2013.
Grad Zagreb	2	1
Varaždinska	1	2
Istarska	3	3
Međimurska	4	4
Primorsko-goranska	7	5
Zagrebačka	5	7
Zadarska	6	6
Splitsko-dalmatinska	8	9
Dubrovačko-neretvanska	9	10
Koprivničko-križevačka	12	8
Krapinsko-zagorska	11	12
Osječko-baranjska	13	11
Šibensko-kninska	10	14
Karlovačka	14	13
Bjelovarsko-bilogorska	15	15
Brodsko-posavska	16	16
Ličko-senjska	18	17
Virovitičko-podravska	17	18
Sisačko-moslavačka	19	19
Vukovarsko-srijemska	20	20
Požeško-slavonska	21	21

Izvor: Nacionalno vijeće za konkurentnost (2014.), *Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2013* [e-publikacija], preuzeto s http://konkurentnost.hr/wp-content/uploads/2018/01/RIK2013_finalno_07072014.pdf

Tablica 2. Anketni indeksi konkurentnosti svih županija u 2010. i 2013. godini

	2010.	2013.
Varaždinska	1	1
Zadarska	3	3
Koprivničko-križevačka	4	2
Osječko-baranjska	2	4
Grad Zagreb	7	5
Zagrebačka	5	7
Međimurska	6	8
Brodsko-posavska	9	6
Krapinsko-zagorska	8	9
Dubrovačko-neretvanska	11	12
Karlovačka	10	13
Istarska	13	11
Splitsko-dalmatinska	14	10
Primorsko-goranska	12	15
Bjelovarsko-bilogorska	15	16

Virovitičko-podravska	17	14
Šibensko-kninska	16	17
Vukovarsko-srijemska	19	18
Ličko-senjska	18	20
Sisačko-moslavačka	20	19
Požeško-slavonska	21	21

Izvor: Nacionalno vijeće za konkurentnost (2014.), *Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2013* [e-publikacija], preuzeto s http://konkurentnost.hr/wp-content/uploads/2018/01/RIK2013_finalno_07072014.pdf

Tablica 3. Perceptivni indeksi konkurentnosti svih županija u 2010. i 2013. godini

	2010.	2013.
Grad Zagreb	2	1
Istarska	1	2
Međimurska	3	4
Primorsko-goranska	5	3
Splitsko-dalmatinska	4	8
Varaždinska	6	7
Zagrebačka	7	6
Dubrovačko-neretvanska	9	10
Zadarska	10	9
Šibensko-kninska	8	12
Koprivničko-križevačka	13	10
Karlovačka	12	11
Krapinsko-zagorska	11	13
Osječko-baranjska	14	16
Bjelovarsko-bilogorska	15	15
Ličko-senjska	18	14
Sisačko-moslavačka	16	17
Virovitičko-podravska	17	18
Vukovarsko-srijemska	20	19
Brodsko-posavska	19	21
Požeško-slavonska	21	20

Izvor: Nacionalno vijeće za konkurentnost (2014.), *Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2013* [e-publikacija], preuzeto s http://konkurentnost.hr/wp-content/uploads/2018/01/RIK2013_finalno_07072014.pdf

Vidljivo je da su Grad Zagreb i Varaždinska županija imale najbolje vrijednosti regionalnog indeksa konkurentnosti, dok su najniži rang ostvarili Požeško-slavonska, Vukovarsko-srijemska i Sisačko-moslavačka županija. Ličko-senjska županija ponovno se nalazi među manje konkurentnim županijama jer se nalazila na 18. mjestu 2010. godine i 17. mjestu 2013. godine.

Slična slika se dobiva kada se pogledaju anketni i perceptivni indeksi. Kod anketnog indeksa, prvo mjesto zauzima Varaždinska županija, a slijede ju Zadarska i Koprivničko-križevačka županija. Na zadnjim mjestima su Požeško-slavonska i Sisačko-moslavačka županija. Kod perceptivnog indeksa ponovno je na prvom mjestu Grad Zagreb, dok nakon njega idu Istarska i Međimurska županija. Županije koje imaju najmanju vrijednost tog indeksa su Požeško-slavonska, Brodsko-posavska i Vukovarsko-srijemska županija.

Ličko-senjska županija je bila na 18. mjestu 2010. godine i 20. mjestu 2013. godine kod anketnog indeksa, a na 18. mjestu 2010. godine i 14. mjestu 2013. godine kod perceptivnog indeksa. Prema tome, u Ličko-senjskoj županiji je u 2013. godini postojala velika razlika između percipirane kvalitete regionalne konkurentnosti i one koju to pokazuju statistički podaci. Drugim riječima, percepcija razvijenosti je nešto veća od statističke razvijenosti Ličko-senjske županije. Tu razliku mogu objasniti brojni razlozi, kao primjerice postojanje želje za stvaranjem optimizma u okruženju ili nedovoljno poznavanje indikatora potrebnih za razvoj županije od strane lokalnog stanovništva.

3.2. Analiza institucionalnog okvira za upravljanje razvojem

U ovom poglavlju obradit će se tema institucionalnog okvira Ličko-senjske županija, to jest analizirati će se pokazatelji kvalitete institucija lokalne uprave.

Institucionalni okvir vrlo je važna odrednica razvoja županija. Međutim, usprkos važnosti, kvalitetu regionalnog institucionalnog okvira je teško mjeriti jer se obično bazira na percepciji pojedinaca, a manje na objektivnijim sekundarnim podacima⁵.

To doduše ne implicira nepostojanje indeksa koji mjere razvijenost institucionalnog okvira regije. Tako primjerice postoji Europski regionalni indeks kompetitivnosti (engl. *European Regional Competitiveness Index*) kojeg svakih nekoliko godina objavljuje Europska unija⁶. Unutar njega nalazi se komponentna koja mjeri razinu kvalitete regionalnih institucija. Problem, za ovaj rad, je što se taj indeks radi na razini NUTS 1 regija, u ovom slučaju na razini Jadranske i Kontinentalne Hrvatske. Neovisno o tome, može se konstatirati da Jadranska

⁵ Peris-Ortiz, M. (Ed.). (2015.), *Entrepreneurship, regional development and culture: An institutional perspective*, Heidelberg: Springer.

⁶ Europska komisija (2022.), *European Regional Competitiveness Index* [podatkovni dokument], preuzeto s https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/maps/regional_competitiveness/

Hrvatska ima lošiju regionalnu razinu institucija u odnosu na druge regije Europske unije kada se u obzir uzme nepristranost državnih usluga, kvaliteta državnih usluga i korupcija.

Na isti zaključak navodi i Europski indeks kvalitete vlade⁷ (engl. *European Quality of Government Index*) kojeg jednako tako objavljuje Europska unija. Jadranska Hrvatska ponovno ima lošiji institucionalni okvir u odnosu na zemlje Europske unije. Ti rezultati, iako se ne odnose direktno na Ličko-senjsku županiju, ukazuju na potencijalne poteškoće u radu nadležnih institucija.

Nadalje, Hrvatska gospodarska komora je objavila, kao što je već prije bili spomenuto i analizirano u ovom radu, Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske⁸ za 2013. godinu. Unutar tog indeksa nalaze se ocjene lokalne uprave. Te ocjene će se ovdje koristiti kao okvirni prikaz stanja institucionalnog okvira hrvatskih županija.

Lokalna uprava, kao indikator, se računa na temelju pokazatelja:

- povjerenja javnosti u financijsko poštenje političara u županiji
- nepristranosti i nepotkupljivost javnih dužnosnika
- utjecaja korupcije na poslovanje poduzeća u županiji
- kvalitete usluga lokalne uprave poduzetnicima
- komunikacije i suradnje lokalne samouprave i poduzetnika

Vrijednosti tih pokazatelja dani su u tablici 4.

⁷ Europska komisija (2022.), *European Quality of Government Index 2017* [podatkovni dokument], preuzeto s https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/maps/quality_of_governance/

⁸ Nacionalno vijeće za konkurentnost (2014.), *Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2013* [e-publikacija], preuzeto s http://konkurentnost.hr/wp-content/uploads/2018/01/RIK2013_finalno_07072014.pdf

Tablica 4. Vrijednosti perceptivnog indikatora lokalne uprave u 2010. i 2013. godini u županijama Republike Hrvatske

	2013	2010
Varaždinska	4,33	4,45
Virovitičko-podravska	4,15	3,78
Koprivničko-križevačka	4,12	4,09
Brodsko-posavska	4,08	3,84
Zadarska	4,05	4,37
Istarska	4,05	3,88
Krapinsko-zagorska	3,99	4
Osječko-baranjska	3,95	4,24
Dubrovačko-neretvanska	3,91	3,81
Međimurska	3,9	4,05
Ličko-senjska	3,88	4,09
Karlovačka	3,88	3,62
Bjelovarsko-bilogorska	3,75	3,52
Zagrebačka	3,72	3,61
Vukovarsko-srijemska	3,7	3,51
Primorsko-goranska	3,69	3,9
Splitsko-dalmatinska	3,66	3,36
Šibensko-kninska	3,54	3,59
Sisačko-moslavačka	3,48	3,15
Grad Zagreb	3,45	3,28
Požeško-slavonska	3,35	3,13

Izvor: Izvor: Nacionalno vijeće za konkurentnost (2014.), *Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2013* [e-publikacija], preuzeto s http://konkurentnost.hr/wp-content/uploads/2018/01/RIK2013_finalno_07072014.pdf

Iz tablice 4 je vidljivo da su Varaždinska (4,33), Virovitičko-podravska (4,15) i Koprivničko-križevačka (4,12) županija najbolje stajale prema indikatoru za kvalitetu lokalne uprave u 2013. godini, dok su Sisačko-moslavačka (3,48), Grad Zagreb (3,45) i Požeško-slavonska (3,35) imali najlošije rezultate.

Ličko-senjska županija se nalazila na 11. mjestu u 2013. godini, dok je bila na 5. mjestu 2010. godine. Trenutno još nije poznato zbog čega je došlo pada pouzdanja i perceptivne kvalitete lokalnih institucija u Ličkoj-senjskoj županiji. No ono čemu se može nadati je da dolaskom novijih podataka će se obrnuti taj izuzetno kratki trend.

3.3. Financijski izvori za razvoj poduzetništva Ličko-senjske županije

Brojni projekti čiji je cilj povećanje konkurentnosti i razvoja Ličko-senjske županije, a time i poduzetništva unutar županije, se financiraju iz proračuna županija, općina i gradova. Stoga je važno pogledati i analizirati stanje, promjene, trendove i strukture proračuna unutar Ličko-senjske županije. Prihodovna strana financijskih izvještaja jedinica lokalne samouprave će se analizirati prije rashodovne strane, no međutim najprije se će analizirati opće stanje proračuna i njihova transparentnost.

3.3.1. Analiza kvalitete proračuna jedinica lokalne samouprave Ličko-senjske županije

Jedno od glavnih načela upravljanja proračunom je uravnoteženost. Načelo uravnoteženosti kaže da bi donositelji odluka trebali strukturirati lokalne proračune na način da su razlike između prihoda i rashoda što manje moguće⁹. Uravnotežen proračun znak je adekvatnog planiranja i omogućava poslovnim subjektima olakšano donošenje poslovnih odluka jer se time smanjuje neizvjesnost u okruženju.

Grafikon 29 prikazuje odnos suficita i deficita proračuna po stanovniku.

⁹ Bajo, A. i Jurlina-Alibegović, D. (2008.), *Javne financije lokalnih jedinica vlasti*, Zagreb: Školska knjiga.

Grafikon 29. Kretanje odnosa suficita i deficita proračuna po stanovniku svih jedinica lokalne samouprave u Ličko-senjskoj županiji

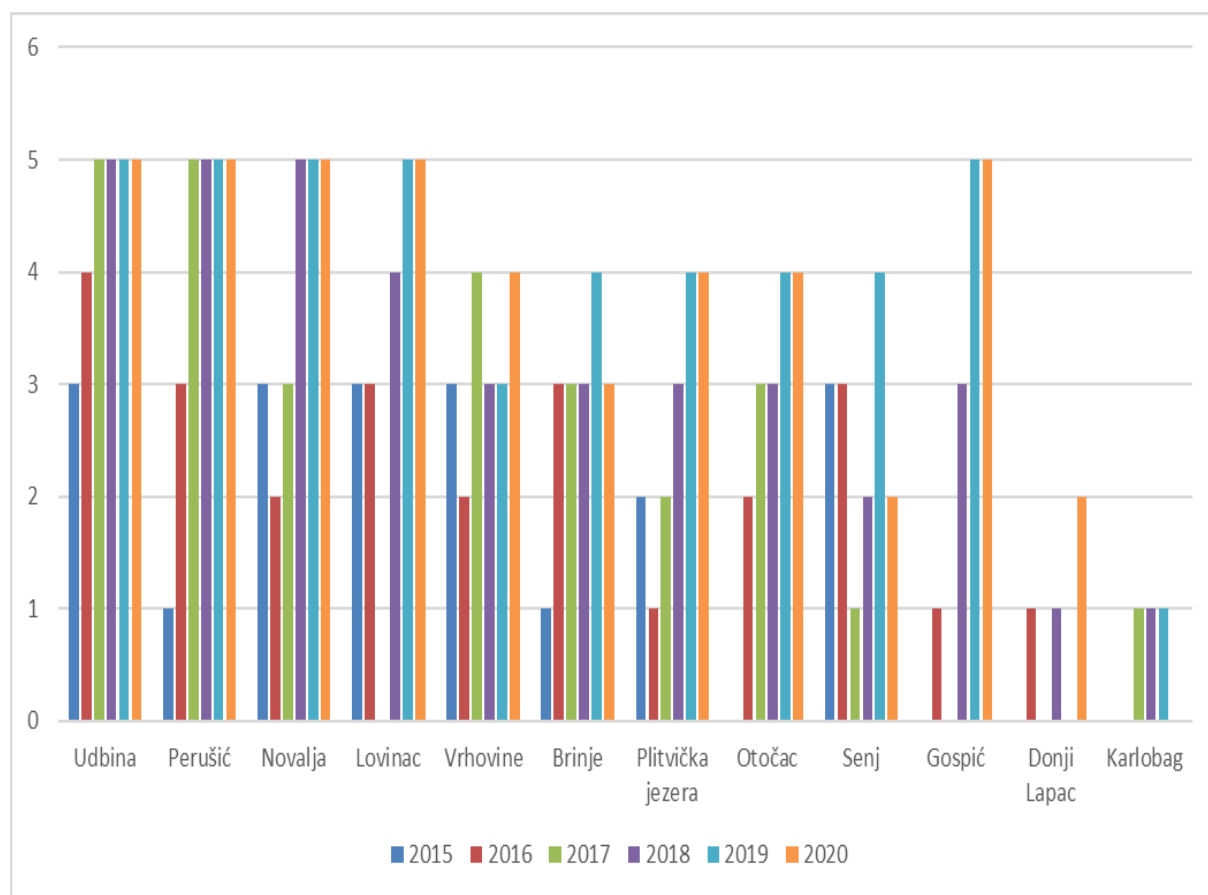

Izvor: Institut za javne financije (2022.), *Razina transparentnosti proračuna* [podatkovni dokument], preuzeto s <http://www.ijf.hr/transparentnost-2021/karta/>

Iz grafikona 29 vidljivo je da jedinica lokalne samouprave Lovinac ima najveću volatilnost kretanja suficita i deficita proračuna u razdoblju od 2015. do 2019. godine. Nakon njega slijede Karlobag i Plitvička jezera. Sa druge strane spektra, dosta jedinica lokalne samouprave ima relativno stabilan proračun. Među njima se ističu Gospić, Brinje, Perušić i Novalja.

Uz stabilnost proračuna, kvaliteta upravljanja proračunom može se aproksimirati i transparentnošću samog proračuna. Te vrijednosti nalaze se na grafikonu 30.

Grafikon 30. Kretanje vrijednosti transparentnosti proračuna jedinica lokalne samouprave u Ličko-senjskoj županiji

Izvor: Institut za javne financije (2022.), *Razina transparentnosti proračuna* [podatkovni dokument], preuzeto s <http://www.ijf.hr/transparentnost-2021/karta/>

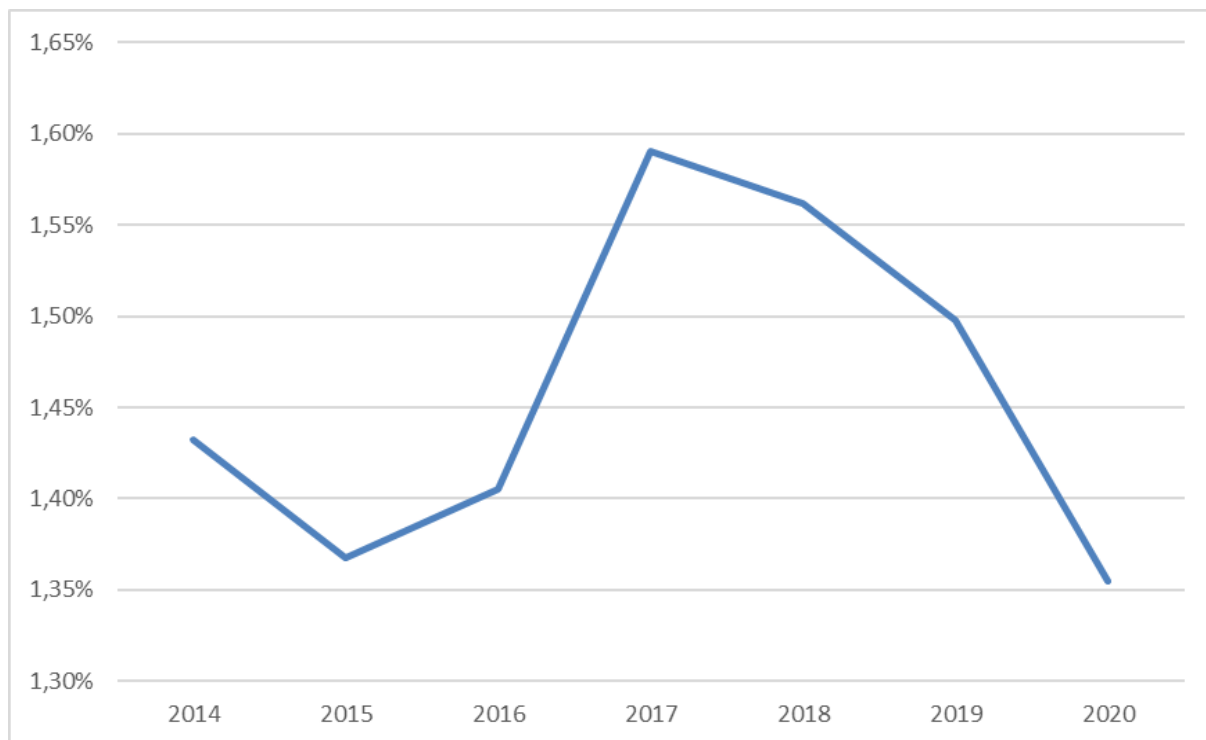
Indeks transparentnosti proračuna se kreće između 1 i 5, ali ponekad on nije bio izračunat. U tim slučajevima on dobiva vrijednost 0. Postotno gledano, Udbina u razdoblju od 2015. do 2020. godine ima najveću transparentnost proračuna u Ličko-senjskoj županiji. Nakon Udbine idu Perušić, Novalja i Lovinac. Najmanju transparentnost proračuna ima Karlobag, a nakon njega Donji Lapac i Gospić. Ali treba istaknuti da Gospić ima pozitivne pomake jer u 2019. i 2020. godini ima najvišu vrijednost indeksa transparentnosti proračuna.

3.3.2. Analiza prihodovne strane proračuna jedinica lokalne samouprave Ličko-senjske županije

Za početak analize prihodovne strane može se uočiti, na grafikonu 31, da Ličko-senjska županija sa razinom svojih prihoda slabo participira u ukupnom u ukupnom prihodu svih županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj. Trend je, načelno, bio pozitivan u razdoblju

od 2014. do 2017. godine, nakon čega kreće lagani pad tog udjela. Najveći udio je bio 2017. godine sa 1,59%, dok je najmanji bio 2020. godine sa 1,35%.

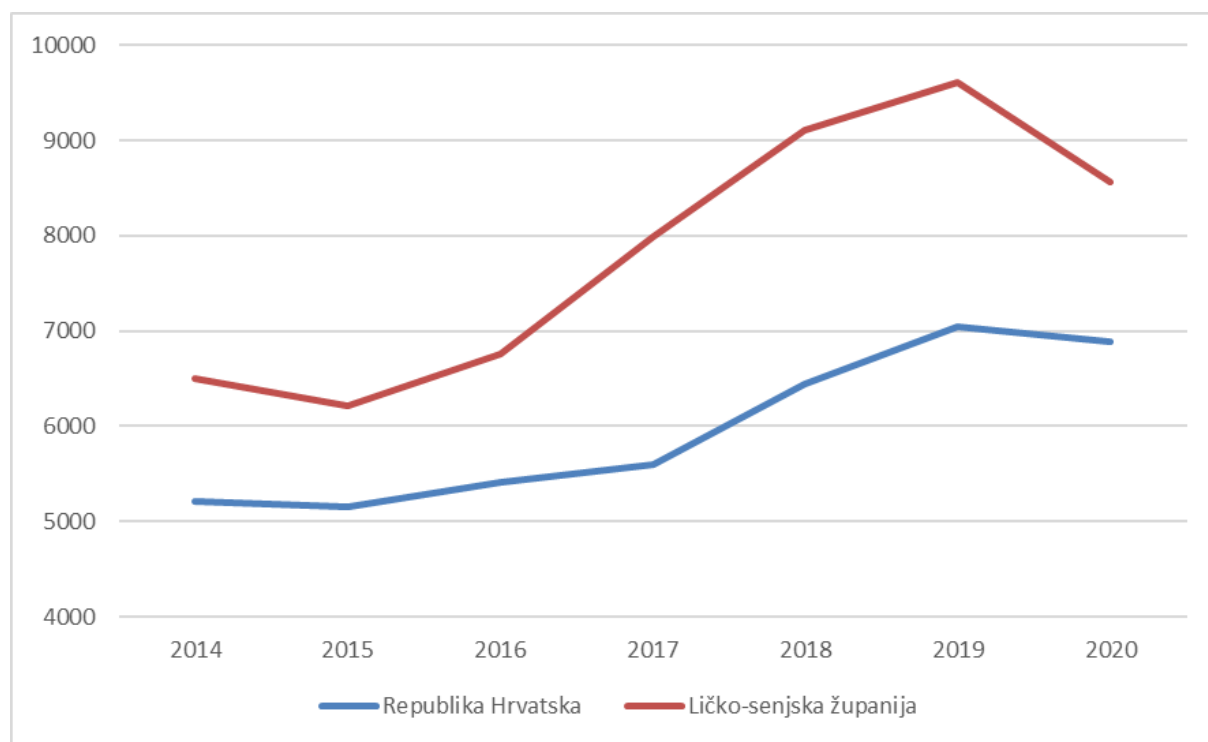
Grafikon 31. Udio prihoda od poslovanja županije, gradova i općina u Ličko-senjskoj županiji u prihodima od poslovanja svih županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj

Izvor: Ministarstvo financija Republike Hrvatske (2022.), *PR-RAS i RAS-funkc za razdoblje 2014. - 2020.* [podatkovni dokument], preuzeto s <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/lokalna-samouprava/financijski-izvjestaji-jlp-r-s/pr-ras-i-ras-funkc-za-razdoblje-2014-2020/3173?trazi=1&=&page=1>

Uz sagledavanje kretanja udjela prihoda Ličko-senjske županije u prihodima na razini Republike Hrvatske, uputno je sagledati i kretanje prihoda po stanovniku u Ličko-senjskoj županiji u odnosu na isto kretanje u Republici Hrvatskoj. Grafikon 32 prikazuje navedenu relaciju.

Grafikon 32. Kretanja prihoda po stanovniku u Ličko-senjskoj županiji i Republici Hrvatskoj

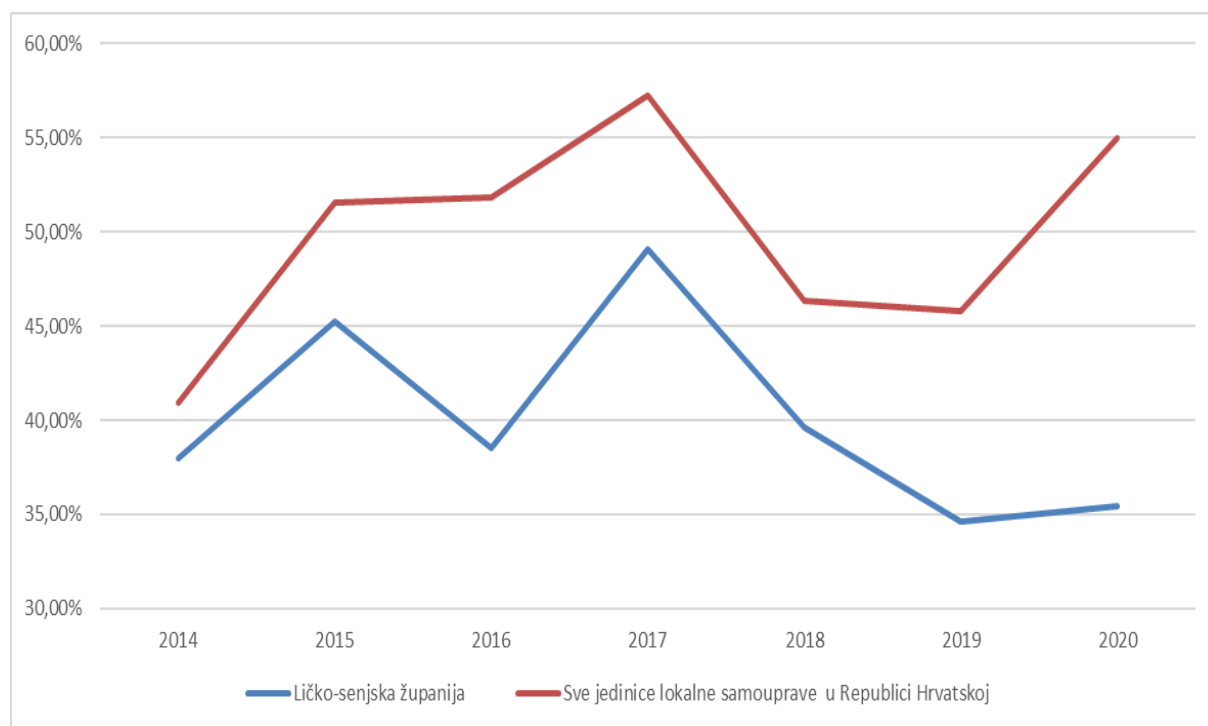
Izvor: Ministarstvo financija Republike Hrvatske (2022.), *PR-RAS i RAS-funkc za razdoblje 2014. - 2020.* [podatkovni dokument], preuzeto s <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/lokalna-samouprava/financijski-izvjestaji-jlp-r-s/pr-ras-i-ras-funkc-za-razdoblje-2014-2020/3173?trazi=1&=&page=1>

U promatranom razdoblju vidljivo je da Ličko-senjska županija ima pozitivan trend kretanja prihoda po stanovniku. Od 2014. godine do 2019. godine prihodi po stanovniku bilježe pozitivan rast, dok dolazi do pada prihoda po stanovniku 2020. godine. Najniži iznos prihoda po stanovniku Ličko-senjska županija bilježi 2015. godine sa 6216 HRK, dok najveći ostvaruje 2019. godine sa 9610 HRK.

U usporedbi sa kretanjem istog indikatora na razini države, Ličko-senjska županija ima veći prihod po stanovniku u svim promatranim godinama u odnosu na prihod po stanovniku u cijeloj Republici Hrvatskoj. Jednako kao i Ličko-senjske županije, u Republici Hrvatskoj prihod po stanovniku svih županija, općina i gradova imao je uzlaznu putanju od 2014. do 2019. godine, dok se 2020. godine bilježi mali pad. Najniži iznos prihoda po stanovniku Republika Hrvatska bilježi 2015. godine sa 5151 HRK, dok najveći ostvaruje 2019. godine sa 7043 HRK.

Navedeni prihodi se sastoje od mnogih stavki unutar financijskih izvještaja. Kretanje jedne od zanimljivijih stavki, Pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna, može se vidjeti na grafikonu 33.

Grafikon 33. Kretanje postotnih vrijednosti pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna u Ličko-senjskoj županiji i Republici Hrvatskoj

Izvor: Ministarstvo financija Republike Hrvatske (2022.), *PR-RAS i RAS-funkc za razdoblje 2014. - 2020.* [podatkovni dokument], preuzeto s <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/lokalna-samouprava/financijski-izvjestaji-jlp-r-s/pr-ras-i-ras-funkc-za-razdoblje-2014-2020/3173?trazi=1&=&page=1>

Iz grafikona 33 lako se uočava određena volatilitnost postotka Pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna u ukupnim prihodima jedinica lokalne samouprave u Ličko-senjskoj županiji. Postotak je rastao samo od 2014. do 2015. godine i od 2016. do 2017. godine. U ostalim periodima dolazi do pada tog postotka. Najviši postotak bio je 2017. godine sa iznosom od 49,08%, dok je najniži bio 2019. godine sa iznosom od 34,61%.

Sličan trend je bio i na razini Republike Hrvatske. Postotak Pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna u ukupnim prihodima svih jedinica lokalne samouprave u Republici Hrvatskoj je imao uzlaznu putanju od 2014. do 2017. godine, nakon čega bilježi pad do 2019. godine, dok je u 2020. godini taj postotak ponovno narastao. Najviši postotak bio je 2017. godine sa iznosom od 57,24%, dok je najniži bio 2014. godine sa iznosom od 40,91%.

Iako su jedinice lokalne samouprave u Ličko-senjskoj županiji imale manju ovisnost o Pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna u usporedbi sa drugim jedinicama lokalne samouprave u Republici Hrvatskoj, ta ovisnost je i dalje dosta izražena.

Nakon što su se prikazale zbirne vrijednosti, u nastavku, to jest u tablici 5, mogu se naći vrijednosti ukupnih prihoda svih jedinica lokalne samouprave u Ličko-senjskoj županiji.

Tablica 5. Ukupni prihodi jedinica lokalne samouprave u Ličko-senjskoj županiji

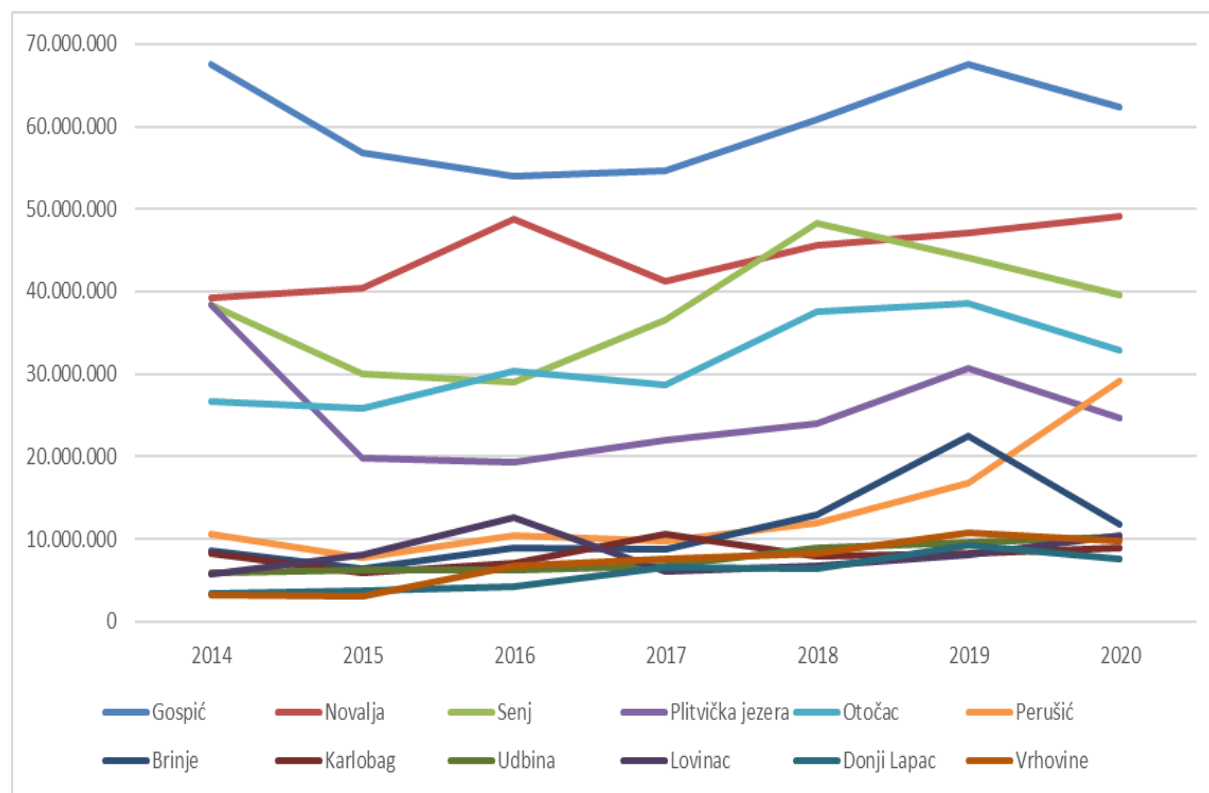
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gospić	67.487.818	56.805.984	54.033.390	54.663.500	60.852.985	67.521.719	62.270.784
Novalja	39.198.647	40.323.099	48.830.588	41.183.352	45.666.297	47.036.568	49.154.836
Senj	38.477.177	30.088.657	28.956.442	36.604.444	48.306.139	44.026.984	39.494.011
Plitvička jezera	38.438.000	19.747.339	19.258.649	21.992.501	23.969.146	30.606.686	24.672.953
Otočac	26.699.525	25.817.789	30.432.574	28.705.885	37.575.642	38.508.487	32.861.860
Perušić	10.600.735	7.809.556	10.439.286	9.706.405	11.958.359	16.763.538	29.247.753
Brinje	8.592.829	6.429.385	8.832.421	8.763.536	12.941.674	22.441.426	11.789.707
Karlobag	8.213.651	5.886.209	7.126.471	10.503.701	7.934.651	8.220.326	8.972.515
Udbina	5.968.928	6.172.494	6.262.776	6.685.924	8.842.419	9.643.264	10.281.698
Lovinac	5.656.644	8.146.843	12.664.830	6.036.675	6.719.344	8.133.010	10.394.072
Donji Lapac	3.384.972	3.651.962	4.254.855	6.639.291	6.450.632	9.233.358	7.531.240
Vrhovine	3.264.216	3.086.190	6.762.059	7.575.381	8.314.595	10.780.602	9.684.676

Izvor: Ministarstvo financija Republike Hrvatske (2022.), *PR-RAS i RAS-funkc za razdoblje 2014. - 2020.* [podatkovni dokument], preuzeto s <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/lokalna-samouprava/financijski-izvjestaji-jlp-r-s/pr-ras-i-ras-funkc-za-razdoblje-2014-2020/3173?trazi=1&=&page=1>

Iz tablice 5 se može vidjeti da daleko najveći prihod ostvaruje Gospić i to u svim godinama koje su se promatrale. Nakon Gospića, sljedeći najveći prosječni iznos ukupnog prihoda ostvaruje Novalja, a slijede ju Senj i Plitvička jezera. Prosječno gledano, najmanji iznos prihoda u navedenom periodu ima Donji Lapac, a slijede ga Vrhovine i Udbina. Nadalje, vidljivo je da postoje značajna i izražena distribucija prihoda između jedinica lokalne samouprave u Ličko-senjskoj županiji.

Grafički se jasnije vidi, na grafikonu 34, koncentracija generiranog prihoda u nekoliko jedinica lokalne samouprave.

Grafikon 34. Ukupni prihodi jedinica lokalne samouprave u Ličko-senjskoj županiji

Izvor: Ministarstvo financija Republike Hrvatske (2022.), *PR-RAS i RAS-funkc za razdoblje 2014. - 2020.* [podatkovni dokument], preuzeto s <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/lokalna-samouprava/financijski-izvjestaji-jlp-r-s/pr-ras-i-ras-funkc-za-razdoblje-2014-2020/3173?trazi=1&=&page=1>

Slično kao što je i napravljeno prije u ovom radu, u sljedećoj tablici se nalaze podaci vezani za postotak Pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna u ukupnim prihodima svih jedinica lokalne samouprave u Ličko-senjskoj županiji. Grafički prikaz tih podataka nalazi se na grafikonu 35.

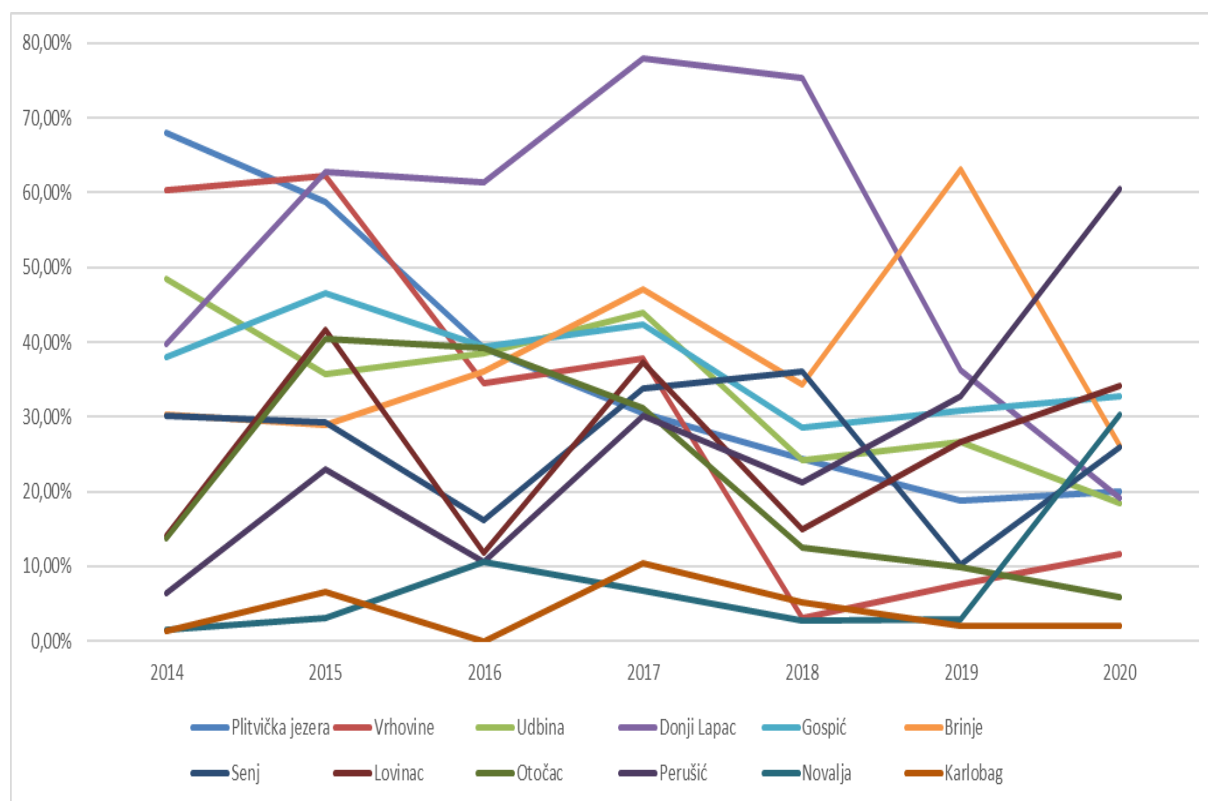
Tablica 6. Postotak pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna u jedinicama lokalne samouprave u Ličko-senjskoj županiji

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Plitvička jezera	68,04%	58,72%	39,17%	30,40%	24,36%	18,74%	20,02%
Vrhovine	60,30%	62,27%	34,43%	37,84%	3,09%	7,65%	11,60%
Udbina	48,39%	35,69%	38,55%	44,01%	24,27%	26,67%	18,42%

Donji Lapac	39,78%	62,84%	61,34%	78,03%	75,37%	36,23%	19,22%
Gospić	37,92%	46,58%	39,43%	42,41%	28,59%	30,79%	32,68%
Brinje	30,32%	28,86%	36,14%	47,12%	34,39%	63,17%	26,12%
Senj	30,11%	29,24%	16,18%	33,81%	36,08%	10,28%	26,01%
Lovinac	14,08%	41,60%	11,89%	37,34%	14,91%	26,68%	34,19%
Otočac	13,77%	40,49%	39,22%	31,23%	12,60%	9,93%	5,88%
Perušić	6,38%	22,91%	10,52%	30,11%	21,24%	32,76%	60,58%
Novalja	1,49%	3,12%	10,60%	6,69%	2,68%	3,00%	30,25%
Karlobag	1,42%	6,65%	0,00%	10,47%	5,19%	2,04%	2,07%

Izvor: Ministarstvo financija Republike Hrvatske (2022.), *PR-RAS i RAS-funkc za razdoblje 2014. - 2020.* [podatkovni dokument], preuzeto s <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/lokalna-samouprava/financijski-izvjestaji-jlp-r-s/pr-ras-i-ras-funkc-za-razdoblje-2014-2020/3173?trazi=1&=&page=1>

Grafikon 35. Postotak pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna u jedinicama lokalne samouprave u Ličko-senjskoj županiji

Izvor: Ministarstvo financija Republike Hrvatske (2022.), *PR-RAS i RAS-funkc za razdoblje 2014. - 2020.* [podatkovni dokument], preuzeto s <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/lokalna-samouprava/financijski-izvjestaji-jlp-r-s/pr-ras-i-ras-funkc-za-razdoblje-2014-2020/3173?trazi=1&=&page=1>

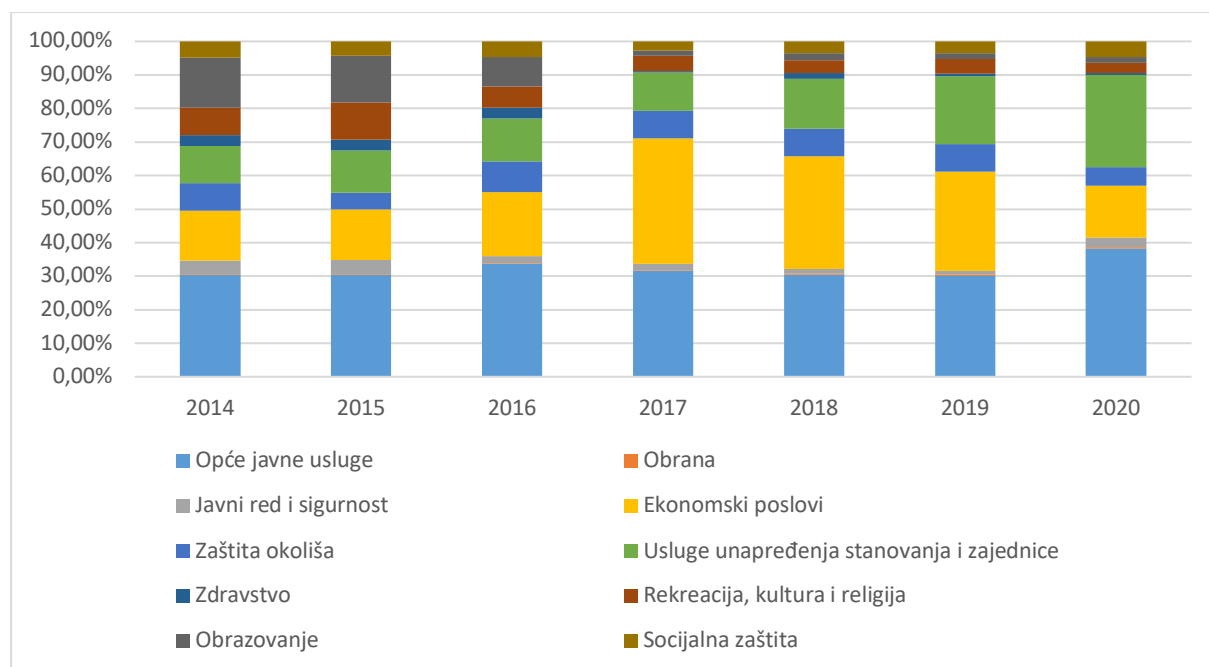
Postotno gledano kroz promatrano razdoblje, najveći postotak Pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna ima Donji Lapac, nakon njega idu Brinje i Plitvička jezera. Ono što je zanimljivo je da su Plitvička jezera imala najveći postotak u 2014. godini sa 68,01% i da se taj postotak postupno smanjivao tijekom godina da bi iznosio 20,02% u 2020. godini. S druge strane spektra, značajno najmanji postotak imao je Karlobag. Nakon njega slijede Novalja i Otočac.

Kao i kod ukupnih prihoda jedinica lokalne samouprave, postotak Pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna jednako tako ima izraženo svojstvo volatilnosti svojih vrijednosti.

3.3.3. Analiza rashodovne strane proračuna jedinica lokalne samouprave Ličko-senjske županije

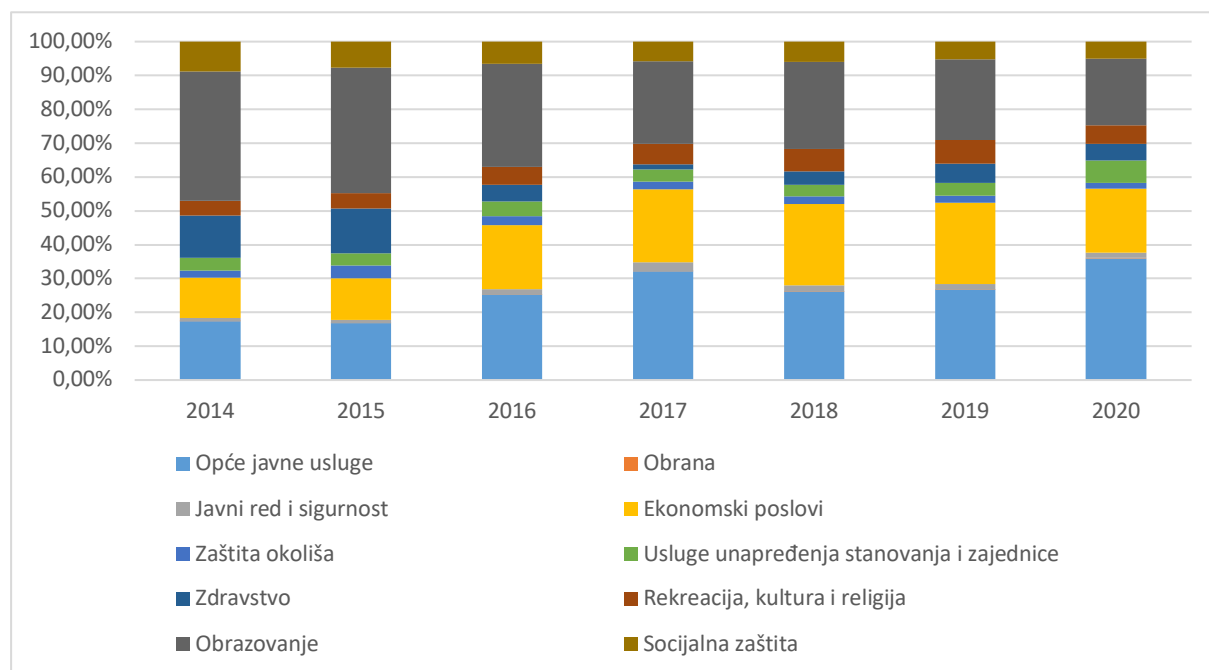
Na kraju ovog poglavlja ukratko će se analizirati i dohodovna strana jedinica lokalne samouprave Ličko-senjske županije. Na grafikonu 36 su prikazani podaci o rashodima Ličko-senjske županije prema funkcijskoj klasifikaciji, dok su na grafikonu 37 nalaze podaci o rashodima svih jedinica lokalne samouprave u Republici Hrvatskoj.

Grafikon 36. Rashodi Ličko-senjske županije prema funkcijskoj klasifikaciji izraženi u postotku

Izvor: Ministarstvo financija Republike Hrvatske (2022.), *PR-RAS i RAS-funkc za razdoblje 2014. - 2020.* [podatkovni dokument], preuzeto s <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/lokalna-samouprava/financijski-izvjestaji-jlp-r-s/pr-ras-i-ras-funkc-za-razdoblje-2014-2020/3173?trazi=1&=&page=1>

Grafikon 37. Rashodi svih jedinica lokalne samouprave u Republici Hrvatskoj prema funkcijskoj klasifikaciji izraženi u postotku

Izvor: Ministarstvo financija Republike Hrvatske (2022.), *PR-RAS i RAS-funkc za razdoblje 2014. - 2020.* [podatkovni dokument], preuzeto s <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/lokalna-samouprava/financijski-izvjestaji-jlp-r-s/pr-ras-i-ras-funkc-za-razdoblje-2014-2020/3173?trazi=1&=&page=1>

Iz dvaju gore prikazanih grafikonu mogu se istaknuti tri stvari. Prvo, jedinice lokalne samouprave u Ličko-senjskoj županiji i u Republici Hrvatskoj najznačajnije rashode imaju u području opće javne usluge dok najmanje rashode imaju u području obrane.

Drugo, postotna struktura rashoda jedinica lokalne samouprave u Ličko-senjskoj županiji, u odnosu na druge jedinice lokalne samouprave u Republici Hrvatskoj, je relativno stabilna. To jest, ne postoji značajna razlika između kretanja većine stavki rashoda u periodu od 2014. do 2020. godine.

Treće, struktura rashoda jedinica lokalne samouprave u Ličko-senjske županije u određenim segmentima je slična onoj u Republici Hrvatskoj, dok se u nekim segmentima razlikuje. Načelno se može reći da sličnu postotnu strukturu imaju opće javne usluge, obrana, javni red i sigurnost, ekonomski poslovi, socijalna zaštita te rekreacija, kultura i religija. U odnosu na Hrvatsku, Ličko-senjska županija postotno ima manje rashoda u području obrazovanja i zdravstva, dok ima veće rashode u području zaštita okoliša i usluga unapređenja stanovanja i zajednice.

3.4. Ljudski resursi za razvoj poduzetništva Ličko-senjske županije

Za razvoj zajednice potrebna je uključenost svih aktera: jedinica lokalne samouprave, privatnog sektora, neprofitnih organizacija i građana, a temelj razvoja neke sredine na nekom području su ljudski resursi. Obrazovanje u kontekstu razvoja ljudskih potencijala važno je zbog dvije stvari: odgoja i obrazovanja za individualni rast svakog pojedinog stanovnika Ličko-senjske županije, kao i obrazovanje za tržište rada, odnosno stjecanje znanja i vještina potrebnih na tržištu rada. U Ličko-senjskoj županiji postoji temeljni sustav društvenih djelatnosti i mreža društvene infrastrukture tako da, bez obzira na svoju specifičnu geografsku razvedenost, pokriva teritorij i prostorni razmještaj stanovništva te daje dobru osnovu za daljnji razvoj.

Prema strukturi obrazovanja stanovništvo Ličko-senjske županije pokazuje ispodprosječnu razinu obrazovanja u odnosu na RH stoga Ličko-senjska županija pripada županijama s najvišim udjelom osoba bez ikakvog obrazovanja (bez završene osnovne škole, samo s osnovnom školom). Na području Ličko-senjske županije u 2013. godini je u populaciji od 24 do 64 godine starosti njih 7,2% imalo završenu višu školu čime je županija zauzela 8. mjesto na razini Republike Hrvatske što je u usporedbi s 2010. godinom, kada se županija nalazila na 9. mjestu, povećanje od 2,5%. Udio osoba s visokom školom u populaciji od 24 do 64 godine je u 2013. godini iznosio 7,0% što je u odnosu na 2010. godinu povećanje od 1,4%, ali je na razini Republike Hrvatske županija pala za jedno mjesto sa 17. u 2010. na 18. mjesto u 2013. godini. Udio djece uključene u predškolski odgoj u populaciji od 0 do 4 godine je u 2010. godini iznosio 44,7% čime je županija zauzela 13. mjesto na razini Republike Hrvatske. U 2013. godini udio se povećao na 48,6% te se županija nalazila na 12. mjestu u Republici Hrvatskoj. Od ukupnog broja stanovnika u dobnoj skupini od 20 do 24 godine u 2010. godini njih 44,4% je imalo status upisanog studenta čime se županija nalazila na 8. mjestu u Republici Hrvatskoj. U 2013. godini udio upisanih studenata je porastao na 52,0%, ali je na razini Republike Hrvatske županija pala za 2 mjesta te se nalazila na 10. mjestu. Od ukupnog broja stanovnika u dobnoj skupini do 20 do 24 godine u 2010. godini njih 6,4% je su bili diplomirani studenti što je županiju svrstalo tek na 17. mjesto u Republici Hrvatskoj. U 2013. godini udio diplomiranih studenata u ukupnom broju stanovnika u dobnoj skupini od 20 do 24 godine je iznosio 12,2% što je u donosu na 2010. godinu povećanje od 5,8% čime se županija popela za 7 mjesta u usporedbi s 2010. godinom i nalazila se na 10. mjestu na razini Republike Hrvatske.

U pogledu predškolskog odgoja, u Ličko-senjskoj županiji najvažniji su dječji vrtići, odnosno njihove podružnice. Oni imaju ustrojene programe izvan obiteljskog odgojno-obrazovnog rada,

njege i skrbi o djeci u dobi od navršenih šest mjeseci do polaska u osnovnu školu te dvije osnovne škole koje imaju organiziran predškolski program. Na području Ličko-senjske županije djeluje 9 dječjih vrtića kroz redovite i posebne programe i to: Dječji vrtić „Pahuljica“ Gospić (s područnim vrtićima u Perušiću, Ličkom Osiku i Karlobagu), Dječji vrtić „Ciciban“ Otočac, Dječji vrtić „Travica“ Senj, Dječji vrtić „Carić“ Novalja, Dječji vrtić „Tratinčica“ Brinje, Dječji vrtić „Slapić“ Korenica (s područnim vrtićem „Vidra“ Mukinje), Dječji vrtić „Medo“ Udbina, Dječji vrtić „Mali medo“ Lovinac i Dječji vrtić Vrhovine. Osim vrtića, organizirani predškolski program imaju Osnovna škola Donji Lapac koja je u školskog godini 2020./2021. imala 5 polaznika i Osnovna škola dr. Ante Starčevića u Klancu koja je u školskoj godini 2020./2021. imala 8 polaznika programa predškolskog odgoja. Na području Ličko-senjske županije je u 2020./2021. godini program predškolskog odgoja pohađalo sveukupno 1.015 djece u 56 odgojnih skupina što je za 243 ili 31,48% djece više u odnosu na 2012./2013. godinu. Broj odgojnih skupina se povećao za njih 16. Svi vrtići na području županije zabilježili su porast broja djece u 2020./2021. u odnosu na 2012./2013.

Kada se pogleda osnovnoškolsko obrazovanje, ta djelatnost se na području Ličko-senjske županije u školskoj godini provodila u 15 osnovnih škola i njihovim podružnicama. Osnovne škole na području Županije imaju dva osnivača: Ličko-senjsku županiju sa 12 osnovnih škola i Grad Gospić sa 3 osnovne škole. Geografska razvedenost se dijelom savladava velikim brojem područnih škola, ali i organiziranim prijevozom učenika. U 12 osnovnih škola kojima je osnivač Ličko-senjska županija ukupno je u školskoj godini 2020./2021. bilo 2.121 učenik što je za 493 ili 18,86% učenika manje u usporedbi s školskom godinom 2012./2013. Broj razrednih odjela je bio 179 što je za 16 odjela manje u usporedbi s 2012./2013. godinom. U 3 osnovne škole kojima je osnivač Grad Gospić nastavu je u 2020./2021. pohađalo 907 učenika što je u usporedbi s školskom godinom 2012./2013. smanjenje za 175 ili 16,17% učenika. Broj razrednih odjela je bio 63 što je za 4 razredna odjela manje nego u 2012./2013. godini. Sveukupno je osnovnu školu kod oba osnivača u školskoj godini 2020./2021. pohađalo 3.028 učenika što je za 668 manje nego u školskoj godini 2012./2013. dok se broj razrednih odjela smanjio za 20.

Srednjoškolsko obrazovanje prva je stepenica u stjecanju kvalifikacije koja može biti bitna za daljnje zapošljavanje i konkurentnost na tržištu rada. Na području Županije nalazi se 5 srednjih škola kojima je osnivač Ličko-senjska županija. Srednje škole su organizirane kao gimnazije i strukovne škole te se provode programi trogodišnjeg i četverogodišnjeg obrazovanja. U ovom trenutku ne postoji usklađenost upisnik kvota sa potrebama gospodarstva Ličko-senjske

županije. Također, zbog manjeg broja djece u srednjim školama javlja se problem manjka učenika s obzirom na kvote u pojedinim upisnim programima. Ukupno je u školskoj godini 2020./2021. na području Ličko-senjske županije bilo 1.153 učenika srednjih škola što je za 577 ili 33,35% učenika manje u usporedbi s školskom godinom 2012./2013. Broj razrednih odjela je bio 71 što je za 13 odjela manje u usporedbi s 2012./2013. godinom.

Na području Županije djeluju dvije visokoškolske ustanove:

- *Sveučilište u Zadru, Odsjek za nastavničke studije u Gospiću* u akademskoj godini 2020./2021. upisano 150 studenata dok je u akademskoj godini 2014./2015. bilo je upisano je 156 studenata.
- *Veleučilište „Nikola Tesla“ u Gospiću:*
 - u akademskoj godini 2013./2014. ukupno su bila upisana 562 studenta (ekonomika poduzetništva 110 studenata; cestovni promet 92 studenta; Upravni Odjelu u Otočcu - 360 studenata),
 - u akademskoj godini 2014./2015. ukupno je bilo upisano 405 studenata (157 studenata manje u odnosu na akademsku god. 2013./2014.) - (ekonomika poduzetništva 154 studenata; cestovni promet 124 studenta; Upravni Odjel u Otočcu - 127 studenata),
 - u akademskoj godini 2015./2016. ukupno je upisano 509 studenata (104 studenta više u odnosu na akademsku god. 2014./2015.) - (ekonomika poduzetništva 189 studenata; cestovni promet 161 studenta; Upravni Odjel u Otočcu - 159 studenata).

Ličko-senjska županija je u akademskoj godini 2019./2020. imala sveukupno 1.390 studenata koji su pohađali neku od vrsta visokih škola na području Republike Hrvatske, a imali su prijavljeno prebivalište u županiji. Najmanji je to broj studenata na razini Republike Hrvatske. Najveći broj studenata na razini Republike Hrvatske imao je Grad Zagreb sa 34.472 studenta, a najmanji, nakon Ličko-senjske županije, Virovitičko-podravska županija sa 2.240 studenata. Na razini Jadranske Hrvatske najveći broj studenata imala je Splitsko-dalmatinska županija sa 17.616 studenata. Slijedi Primorsko-goranska županija sa 9.096 studenata, Zadarska županija sa 6.645 studenata, Istarska županija sa 5.865 studenata, Dubrovačko-neretvanska županija sa 4.262 studenta i Šibensko-kninska županija sa 3.663 studenata. Udio Ličko-senjske županije u ukupnom broju studenata na razini Jadranske Hrvatske iznosi 2,86%.

Od ukupnog broja studenata na području Ličko-senjske županije u ak. godini 2019./2020. njih 971 imalo je status redovitog studenta što je najmanji broj redovitih studenata na razini Republike Hrvatske. Grad Zagreb imao je najveći broj redovitih studenata, njih 24.189, a najmanji, nakon Ličko-senjske županije, imala je Virovitičko-podravska županija sa 1.716 redovitih studenata. Na razini Jadranske Hrvatske najveći broj redovitih studenata imala je Splitsko-dalmatinska županija sa 13.767 studenata. Slijedi Primorsko-goranska županija sa 6.530 redovitih studenata, Zadarska županija sa 4.566 redovitih studenata, Istarska županija sa 4.516 redovitih studenata, Dubrovačko-neretvanska županija sa 3.342 redovita studenta i Šibensko-kninska županija sa 2.790 redovitih studenata. Udio Ličko-senjske županije u ukupnom broju redovitih studenata na razini Jadranske Hrvatske iznosi 2,66%.

U visokim školama u akademskoj godini 2019./2020. Ličko-senjska županija je imala 39 studenata što je 3,04% od ukupnog broja studenata visokih škola na razini Jadranske Hrvatske te je redovitih studenata bilo 15. Najmanji je to broj studenata u visokim školama na razini Republike Hrvatske. Grad Zagreb imao je najveći broj studenata u visokim školama, njih 2.685, a najmanji broj, nakon Ličko-senjske županije, imala je Požeško-slavonska županija sa 56 studenata. Na razini Jadranske Hrvatske najveći broj studenata u visokim školama imala je Splitsko-dalmatinska županija, njih 526. Slijedi Primorsko-goranska županija sa 237 studenata, Istarska županija sa 150 studenata, Zadarska županija sa 133 studenta, Dubrovačko-neretvanska županija sa 115 studenata i Šibensko-kninska županija sa 80 studenata. Usporedbom podataka može se uočiti da je Grad Zagreb u visokim školama u navedenoj ak. godini imao veći broj studenata nego cijela regija Jadranska Hrvatska.

Na veleučilištima je u akademskoj godini 2019./2020. Ličko-senjska županija imala 382 studenta što je 8,83% od ukupnog broja studenata na veleučilištima na razini Jadranske Hrvatske te je redovitih studenata bilo 214. Manji broj studenata na razini Republike Hrvatske imala je Virovitičko-podravska županija sa 275 studenata i Dubrovačko-neretvanska županija sa 235 studenata. Najveći broj studenata na razini države imao je Grad Zagreb sa 6.760 studenata. Na razini regije Jadranske Hrvatske najveći broj studenata na veleučilištima imala je Primorsko-goranska županija sa 1.030 studenata. Slijedi Zadarska županija sa 713 studenata, Splitsko-dalmatinska županija sa 711 studenata, Šibensko-kninska županija sa 669 studenata, Istarska županija sa 586 studenata te Ličko-senjska i Dubrovačko-neretvanska županija sa ranije navedenim brojem studenata. Kao što je i slučaj s brojem studenata u visokim školama, Grad Zagreb ima veći broj studenata na veleučilištima nego cijela regija Jadranska Hrvatska.

Na stručnim studijima fakulteta je u akademskoj godini 2019./2020. Ličko-senjska županija imala 110 studenata što je 1,57% od ukupnog broja studenata na stručnim studijima fakulteta na razini Jadranske Hrvatske te je redovitih studenata bilo samo 43 što županiju svrstava na posljednje mjesto na razini Republike Hrvatske. Najveći broj studenata na stručnim studijima fakulteta na razini Republike Hrvatske imala je Splitsko-dalmatinska županija sa 3.756 studenata dok je Grad Zagreb imao 2.606 studenata. Najmanji broj studenata, nakon Ličko-senjske županije, imala je Požeško-slavonska županija sa 168 studenata. Na razini regije Jadranska Hrvatska najveći broj imala je Splitsko-dalmatinska županija sa ranije navedenim brojem studenata. Slijedi Primorsko-goranska županija sa 909 studenata, Zadarska županija sa 605 studenata, Dubrovačko-neretvanska županija sa 598 studenata, Istarska županija sa 593 studenta, Šibensko-kninska županija sa 439 studenata i Ličko-senjska županija sa ranije navedenim brojem studenata.

Na sveučilišnim studijima fakulteta je u akademskoj godini 2019./2020. Ličko-senjska županija imala 852 studenta što je 2,42% od ukupnog broja studenata na sveučilišnim studijima fakulteta na razini Jadranske Hrvatske te je redovitih studenata bilo samo 692 što županiju svrstava na posljednje mjesto na razini Republike Hrvatske. Najveći broj studenata na sveučilišnim studijima fakulteta na razini Republike Hrvatske imao je Grad Zagreb sa 21.846 studenata dok je najmanji, nakon Ličko-senjske, imala Virovitičko-podravska županija sa 1.506 studenata. Na razini regije Jadranska Hrvatska najveći broj studenata imala je Splitsko-dalmatinska županija, njih 12.260. Slijedi Primorsko-goranska županija sa 6.768 studenata, Zadarska županija sa 5.127 studenata, Istarska županija sa 4.459 studenata, Dubrovačko-neretvanska županija sa 3.251 studentom, Šibensko-kninska županija sa 2.426 studenata i Ličko-senjska županija sa ranije navedenim brojem studenata.

Na umjetničkim akademijama je u akademskoj godini 2019./2020. Ličko-senjska županija imala 7 studenata ili samo 0,90% od ukupnog broja studenata na umjetničkim akademijama na razini Jadranske Hrvatske. Svih 7 studenata polazilo je redovni program studiranja. Najveći broj studenata na razini Republike Hrvatske imao je Grad Zagreb sa 575 studenata, a najmanji, nakon Ličko-senjske, imala je Bjelovarsko-bilogorska županija sa 33 studenata. Na razini Jadranske Hrvatske najveći broj studenata imala je Splitsko-dalmatinska županija sa 363 studenta. Slijedi Primorsko-goranska županija sa 152 studenata, Istarska županija sa 77 studenata, Zadarska županija sa 67 studenata, Dubrovačko-neretvanska županija sa 63

studenata, Šibensko-kninska županija sa 49 studenata i Ličko-senjska županija sa ranije navedenim brojem studenata.

Ličko-senjska županije je u akademskoj godini 2019./2020. imala 13 upisanih studenata na poslijediplomski doktorski studij od čega je njih 6 muškaraca i 7 žena. To je najmanji broj upisanih studenata na razini Republike Hrvatske. Najveći broj upisanih studenata imao je Grad Zagreb sa 1.374 studenata, što je više nego cijela regija Jadranska Hrvatska, a najmanji, nakon Ličko-senjske županije, Virovitičko-podravska županija sa 28 upisanih studenata. Na razini Jadranske Hrvatske najveći broj upisani studenata imala je Splitsko-dalmatinska županija sa 379 studenata. Slijedi Primorsko-goranska županija sa 297 studenata, Istarska županija sa 117 studenata, Zadarska županija sa 100 studenata, Dubrovačko-neretvanska županija sa 65 studenata, Šibensko-kninska županija sa 58 studenata i Ličko-senjska županija sa ranije navedenim brojem upisanih studenata na poslijediplomski doktorski studij. Udio Ličko-senjske županije u ukupnom broju upisanih studenata na poslijediplomski doktorski studij na razini Jadranske Hrvatske iznosi 1,26%.

U akademskoj godini 2019./2020. Ličko-senjska županija je imala 9 studenata na poslijediplomskom specijalističkom studiju od čega je njih 4 bilo muškaraca i 5 žena. To je najmanji broj upisanih studenata na razini Republike Hrvatske. Najveći broj upisanih studenata imao je Grad Zagreb sa 539 studenata, što je više nego cijela regija Jadranska Hrvatska, dok je najmanji broj studenata nakon Ličko-senjske županije imala Požeško-slavonska županija sa 13 upisanih studenata. Na razini Jadranske Hrvatske najveći broj studenata imala je Splitsko-dalmatinska županija sa 119 studenata. Slijedi Primorsko-goranska županija sa 92 studenta, Zadarska županija sa 40 studenata, Dubrovačko-neretvanska županija sa 26 studenata, Istarska županija sa 25 studenata, Šibensko-kninska županija sa 19 studenata i Ličko-senjska županija sa ranije navedenim brojem studenata.

Ukupno je u Ličko-senjskoj županiji u 2020. godini 347 studenata diplomiralo/završilo sveučilišni ili stručni studij. U usporedbi s rekordnom 2012. godinom to je manje za 36 studenata ili 9,4%. U razdoblju od 2012. do 2020. godine broj studenata je varirao iz godine u godinu odnosno nije zabilježen konstantan pad ili porast. Ipak u svakoj od promatranih godina Ličko-senjska županija je imala najmanji broj studenata koji su diplomirali na sveučilišnim ili stručnim studijima. U razdoblju od 2012. do 2014. godine poredak županija prema broju studenata koji su završili navedene studije bio je isti. Splitsko-dalmatinska županija imala je najveći broj studenata. Slijedi Primorsko-goranska županija, Istarska županija, Zadarska

županija, Dubrovačko-neretvanska županija, Šibensko-kninska županija i Ličko-senjska županija.

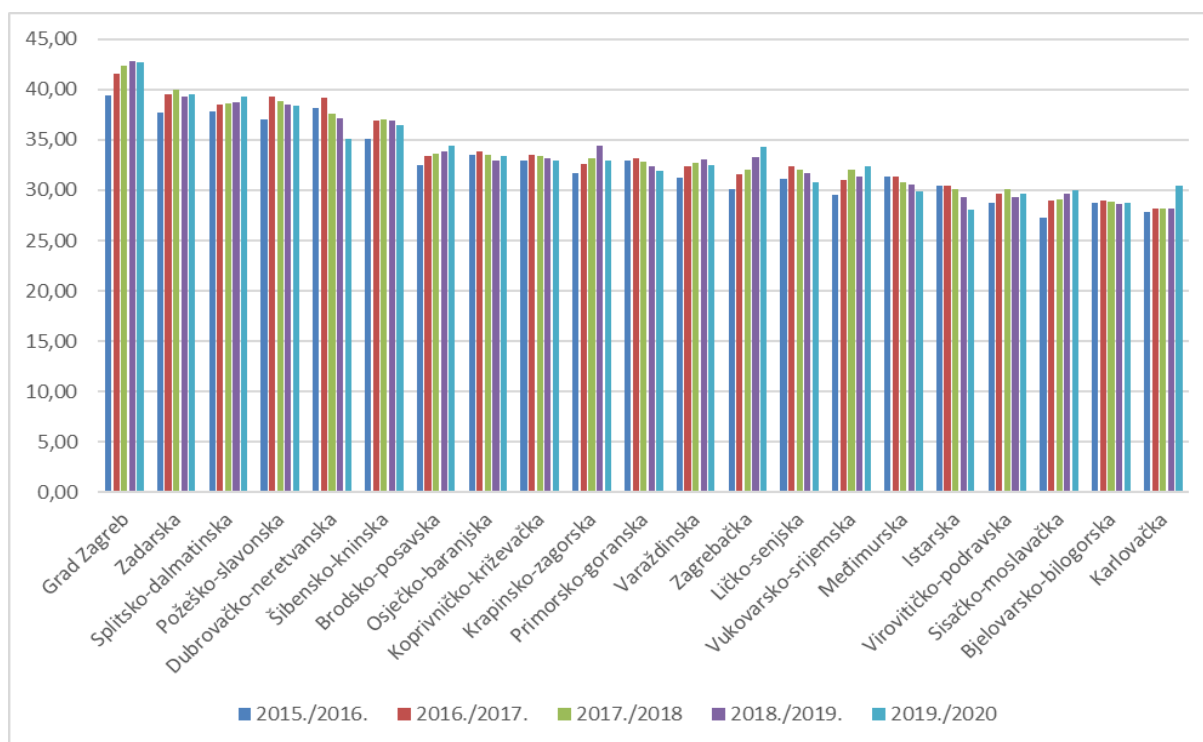
U Ličko-senjskoj županiji je u 2019. godini 4 osobe steklo zvanje magistra znanosti i sveučilišnog specijalista što je za 1 osobu više u odnosu na 2012. godinu. Udio Ličko-senjske županije je u ukupnom broju magistara znanosti i sveučilišnih specijalista na razini Jadranske Hrvatske u 2019. godini iznosio 3,17% dok je udio u 2012. godini bio 0,87%. Najveći broj magistara znanosti i sveučilišnih specijalista na razini Jadranske Hrvatske u 2019. godini imala je Primorsko-goranska županija, njih 54. Slijedi Istarska županija sa 30 osoba, Splitsko-dalmatinska sa 23 osobe, Zadarska županija sa 10 osoba, Ličko-senjska županija sa ranije navedene 4 osobe, Dubrovačko-neretvanska županija sa 3 osobe i Šibensko-kninska županija sa 2 osobe.

U 2019. godini je na području Ličko-senjske županije 1 osoba stekla zvanje doktora znanosti što je za 3 osobe manje u usporedbi s 2012. godinom. Udio Ličko-senjske županije u ukupnom broju doktora znanosti na razini Jadranske Hrvatske u 2019. godini je iznosio 0,66% dok je u 2012. udio iznosio 1,01%. Najveći je broj doktora znanosti na razini Jadranske Hrvatske u 2019. godini imala Splitsko-dalmatinska županija, njih 74. Slijedi Primorsko-goranska županija sa 41 osobom, Istarska županija sa 16 osoba, Zadarska županija sa 10 osoba, Dubrovačko-neretvanska županija sa 6 osoba, Šibensko-kninska županija sa 3 osobe i Ličko-senjska županija sa ranije navedenom 1 osobom.

Ukupno se na razini regije Jadranske Hrvatske broj magistara znanosti u 2019. u odnosu na 2012. godinu smanjio za 219 osoba ili visokih 63,48% dok se broj doktora znanosti smanjio za 245 osoba ili 61,87%.

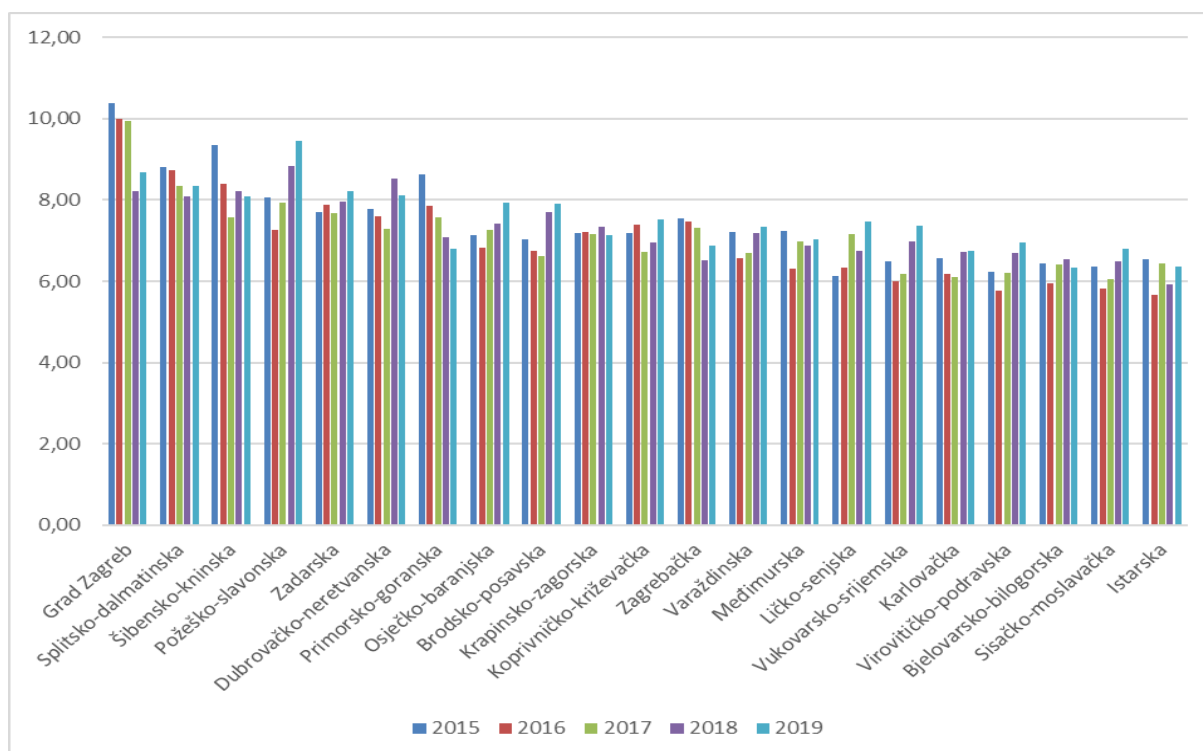
Generalno kretanje strukturu upisanih studenata prema prebivalištu može se naći na grafikonu 38, dok se generalno kretanje strukture studenata koji su diplomirali ili završili sveučilišni stručni studij prema prebivalištu može vidjeti na grafikonu 39.

Grafikon 38. Broj upisanih studenata prema prebivalištu po županijama na 1000 stanovnika

Izvor: Državni zavod za statistiku (2022.), *Statistika u nizu* [podatkovni dokument], preuzeto s <https://www.dzs.hr/hrv/publication/StatisticsInLine.htm>

Grafikon 39. Broj studenata koji su diplomirali ili završili stručni sveučilišni studij prema prebivalištu po županijama na 1000 stanovnika

Izvor: Državni zavod za statistiku (2022.), *Statistika u nizu* [podatkovni dokument], preuzeto s <https://www.dzs.hr/hrv/publication/StatisticsInLine.htm>

Završno, u Ličko-Senjskoj županiji se su provodile i aktivnosti obrazovanja odraslih. Obrazovanje odraslih u nadležnosti je Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, čije su djelatnosti: poslovi planiranja, razvijanja, organiziranja, provedbe, praćenja i unapređivanja sustava strukovnog obrazovanja i obrazovanja odraslih.

Odobrenje za provođenje osnovnoškolskog obrazovanja odraslih imaju Pučko otvoreno učilište „Dr. Ante Starčević“ Gospić i Pučko otvoreno učilište M.C. Nehajeva Senj.

Obrazovanjem odraslih u šk. godini 2020./2021. bilo je obuhvaćeno 16 polaznika pri Srednjoj školi Otočac od čega je njih 8 osoba upisalo zanimanje elektrotehničara, 6 zanimanje šumarskog tehničara te 2 zanimanje strojobravora.

Obrazovanje odraslih provodi se sukladno interesu, a od ukupno verificiranih programa koje je odobrilo nadležno ministarstvo, Strukovna škola Gospić u proteklom razdoblju provodila je obrazovanje odraslih za zanimanja: automehaničar, vodoinstalater, konobar, kuhar, komercijalist, turističko hotelijerski komercijalist, ekonomist, vozač motornog vozila.

4. ANALIZA ČIMBENIKA KOJI UTJEČU NA RAZVOJ PODUZETNIŠTVA LIČKO-SENJSKE ŽUPANIJE

U ovom poglavlju analizirati će se čimbenici koji imaju značajan utjecaj na razvoj poduzetništva u Ličko-senjskoj županiji. To jest, analizirati će se potporne institucije poduzetništvu, poduzetničke zone te ostale sustave potpore poduzetništvu.

4.1. Uloga potpornih institucija u jačanju poduzetničkih aktivnosti u Ličko-senjskoj županiji

U Županijskoj razvojnoj strategiji Ličko-senjske županije 2011. – 2013¹⁰ navedene se brojne institucije koje imaju značajan utjecaj na rast i razvoj županije. Ovdje će se odabrati par bitnih potpornih institucija i ukratko opisati njihov djelokrug.

4.1.1. Razvojna agencija Ličko-senjske županije

Ličko-senjska županija je 2008. godine osnovala Razvojnu agenciju Ličko-senjske županije (LIRA). LIRA je osnovana da bi se potaknule aktivnosti regionalnog razvoja i da bi se stvorila pozitivna investicijska klima. Aktivnosti LIRE obuhvaćaju¹¹:

- „izradu županijske razvojne strategije i druge strateške i razvojne dokumente za područje županije te njihove provedbene dokumente za koje nas ovlasti osnivač
- provjeru usklađenosti dokumenata strateškog planiranja razvoja županije s hijerarhijski višim dokumentima strateškog planiranja i donošenje odluke kojima se potvrđuje usklađenost
- pružanje stručne pomoći u pripremi i provedbi programa potpore javnopravnim tijelima i javnim ustanovama s područja svoje županije kojima su osnivači Republika Hrvatska ili županija u pripremi i provedbi razvojnih projekata od interesa za razvoj županije, a posebno projekata sufinanciranih sredstvima iz strukturnih i investicijskih fondova Europske unije
- pružanje stručne pomoći u pripremi i provedbi razvojnih projekata javnopravnim tijelima i javnim ustanovama s područja županije kojima su osnivači Republika Hrvatska ili jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, a koji su od

¹⁰ Razvojna agencija Ličko-senjske županije (2010.), *Županijska razvojna strategija Ličko-senjske županije 2011.-2013.* [e-publikacija], preuzeto s http://europski-fondovi.eu/sites/default/files/dokumenti/Li%C4%8Dko_senjska_%C5%BEupanija.pdf

¹¹ Razvojna agencija Ličko-senjske županije (b. d.) O Liri, preuzeto 18. siječnja 2022. s <https://www.lsz-lira.hr/o-liri>

interesa za razvoj županije, kao i zajedničkih razvojnih projekata za razvoj županije

- provođenje županijske razvojne programe za koje nas ovlasti osnivač
- provođenje programa ministarstva nadležnog za regionalni razvoj i drugih središnjih tijela državne uprave koji se odnose na ravnomjerniji regionalni razvoj
- upisivanje razvojnih projekata od značaja za razvoj županije u središnji elektronički registar razvojnih projekata
- koordinacija upisa ostalih javnih tijela u središnji elektronički registar razvojnih projekata
- provjera i praćenje stanja projekata svih korisnika s područja županije u središnjem elektroničkom registru razvojnih projekata
- obavljanje stručnih i savjetodavnih poslova u vezi s provedbom županijske razvojne strategije i ostalih strateških, razvojnih i provedbenih dokumenata za područje županije te izvještavanje osnivača i ministarstvo nadležno za regionalni razvoj
- suradnja s ministarstvom nadležnim za regionalni razvoj i svim ostalim relevantnim dionicama na poslovima strateškog planiranja i upravljanja razvojem za područje županije
- usklađivanje djelovanja jedinica lokalne samouprave s područja županije vezano uz regionalni razvoj
- obavljanje administrativnih i stručnih poslova za potrebe županijskog partnerstva
- sudjelovanje u radu partnerskih vijeća“

4.1.2. Lokalna akcijska grupa Lika

Lokalna akcijska grupa Lika (LAG LIKA) osnovana je 2013. godine. Područje djelovanja Gospić, Senj, Brinje, Gračac, Lovinac, Perušić, Karlobag, Plitvička Jezera, Rakovica, Donji Lapac, Udbina i Vrhovine. Uz njih, članovi akcijske grupe mogu se naći i u poslovnom sektoru. LAG LIKA usvaja i prati LEADER načela.

Opis programa provedenih programa je LAG LIKE:

„LAG LIKA je krajem 2013. donio Lokalnu razvojnu strategiju LAG-a LIKA za razdoblje od 2013. do 2015. koja je bila usklađena s ciljevima IPARD programa. Na temelju kvalitetno izrađene strategije LAG LIKA je 30. siječnja 2014. godine potpisao Ugovor o dodjeli sredstava

iz IPARD programa za sufinanciranje LAG-a s Agencijom za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju u iznosu 900.000,00 kn za financiranje troškova unutar provedbe Mjere 202 „Priprema i provedba lokalnih strategija ruralnog razvoja“ u dvogodišnjem razdoblju. Sredstva su iskorištena na razini 97% odobrenih sredstava čime je LAG LIKA zauzeo visoko drugo mjesto između hrvatskih LAG-ova po iskorištenosti sredstava.

Lokalna razvojna strategija LAG-a LIKA 2014. – 2020. usvojena je 2016. godine, a u njoj su predstavljene sve karakteristike područja kao i osnovni ciljevi: podizanje konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje i prerade uz poštivanje načela pametnog, održivog i uključivog rasta, učinkovito korištenje prirodnih i kulturnih resursa za gospodarski oporavak i stvaranje novih radnih mjesta, smanjenje ruralne depopulacije i povećanje kvalitete života. Temeljem te strategije LAG LIKA je ostvario mogućnost dodjele sredstava korisnicima s područja koje obuhvaća kroz LAG natječaje u iznosu od gotovo 1 mil €. Sredstva će se dodjeljivati do 2020. godine te je 85% sredstava predviđeno za gospodarski sektor. Ostvarena je i potpora za rad LAG-a te za projekte suradnje na nacionalnom i međunarodnom nivou.

Pozitivni učinci na integralni razvoj gospodarstva vidljivi su kroz pokretanje i provođenje petogodišnjeg projekta „INTEGRA LIKA 2020“. Koordinator projekta je LAG LIKA, a posebna vrijednost je u širokom partnerstvu (24 partnera). Cilj projekta je brendirati Liku i podvelebitsko primorje. Vizija projekta je stvoriti globalno prepoznatljivu destinaciju, ekološki prihvatljivu s bogatom autohtonom gastronomskom ponudom te samoodrživim obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima.

U svrhu brendiranja regije LAG LIKA s partnerima razvoja sustav regionalne kvalitete te uvodi regionalnu oznaku kvalitete „Lika Quality“. Oznaku „Lika Quality“ nosit će tradicijski proizvodi natprosječne kvalitete koji imaju uporište u tradiciji proizvodnje i koji su proizvedeni na području Like i podvelebitskog primorja te ugostiteljski objekti koji te proizvode koriste u svojoj ponudi. U pripremi je i oznaka kvalitete smještajnih objekata. Korištenjem regionalne oznake kvalitete spomenuti proizvodi i usluge će se cjenovno i marketinški izdvojiti na tržištu“

¹².

¹² Lokalna akcijska grupa Lika (b. d.), Općenito o LAG-u Lika, preuzeto 17. siječnja 2022. s <https://lag-lika.hr/opcenito-o-lag-u-lika/>

4.2. Uloga poduzetničkih zona u poticanju poduzetničkih aktivnosti u Ličko-senjskoj županiji

Poduzetničke zone predstavljaju jedan oblik državnih potpornih programa razvoja poduzetništvu. To su načelno „područja koja su prostorno-planskim dokumentima određena za obavljanje gospodarskih djelatnosti, s izgrađenim prometnicama i komunalnom infrastrukturom. Gradovi i općine na čijem se području poduzetničke zone nalaze svojim aktima određuju gospodarske djelatnosti koje se mogu odvijati u poduzetničkoj zoni. Osnovna namjera poticanja osnivanja i razvoja poduzetničkih zona jest poticanje razvoja poduzetništva kao pokretačke snage lokalnog i regionalnog održivog gospodarskog razvoja. Cilj je povećanje broja gospodarskih subjekata i poboljšanje njihovih poslovnih rezultata, povećanje konkurentnosti poduzetnika, porasta zaposlenosti te povećanje udjela proizvodnje u ukupnom gospodarstvu.

Poduzetničke zone dugoročno rješavaju potrebe poduzetnika za poslovnim prostorom te omogućuju poduzetnicima zajedničko korištenje pripadajuće pripremljene infrastrukture. Za osnivanje i rad zona, jedinice lokalne i područne samouprave trebaju osigurati početne uvjete koji se odnose na adekvatne urbanističke, komunalne i druge sadržaje. U program razvoja za osnivanje zona trebaju se uključiti i javna poduzeća iz područja komunalija, energetike i dr., a što treba organizirati lokalna i područna samouprava.

Razvojem poduzetničkih zona za gospodarske aktivnosti istovremeno se sprečava devastacija urbanog prostora do koje bi moglo doći izgradnjom proizvodnih i skladišnih objekata unutar naselja ili na pojedinačnim parcelama unutar većeg sklopa poljoprivrednog zemljišta. Na taj način poduzetničke zone omogućavaju da se gradska i seoska naselja nastave razvijati kao cjeline, a isto tako čuvaju poljoprivredno i šumsko zemljište i druge prirodne resurse važne za razvoj poljoprivrede i turizma¹³.

Za vrijeme pisanja ovog rada na području Ličko-senjske županije djeluje 5 poduzetničkih zona, a to su: „Poduzetnička zona Smiljansko polje - Gospić, Poduzetnička zona Konjsko Brdo - Perušić, Poduzetnička zona Podudbina, Poduzetnička zona Čiponjac Novalja, Poduzetnička

¹³ Kolaković, M. i Mikić, M. (2020.), *Poduzetništvo u 21. stoljeću*, Zagreb: Studentski poduzetnički inkubator Sveučilišta u Zagrebu.

zona Maljen - Brinje¹⁴. U nastavku će se pobliže prikazati opis i djelokrug svih navedenih zona.

4.2.1. Poduzetnička zona Smiljansko polje - Gospić

"Zona poslovnih namjena dio je gradskog teritorija posebno označenog i ograđenog komunalno opremljenog i planski uređenog u kojem se obavljaju određene gospodarske djelatnosti uz poštivanje određenih gospodarskih propisa, kao onih koji se odnose na suvremeni pristup očuvanja i zaštite okoliša. Za male i srednje poduzetnike te osobito obrtnike povoljno je da dio svojih poslovnih aktivnosti ili sve svoje aktivnosti lociraju u poduzetničku zonu, budući da su unutar takvih zona predviđeni adekvatni prostori za obavljanje različitih djelatnosti.

Postoji također i mogućnost poreznih i drugih olakšica što svakako dodatno povećava njenu vrijednost. Zona poslovnih namjena Smiljansko polje smještena je na udaljenosti od 1,5 km od središta grada, na površini od 24 ha, sa prosječnom građevinskom parcelom od 1500 m², uz predviđenu mogućnost spajanja većeg broja parcela u jedinstvenu, a za realizaciju većeg programa izgradnje proizvodnog pogona. Parcele su namijenjene za poslovnu djelatnost industrijsko-proizvodnog sadržaja, zatim obrtničko-proizvodnih, uslužno-servisnih, skladišno-distribucijskih i trgovačko-poslovnih sadržaja¹⁵.

Poduzetnička zona je prostorno-planski uređeno i komunalno opremljeno građevinsko područje gospodarske namjene. Zona je pokrenuta od strane Grada Gospića u cilju poticanja razvoja poduzetništva kao pokretačke snage lokalnog održivog gospodarskog razvoja, što bi trebalo doprinijeti povećanju broja gospodarskih subjekata na području Gospića i poboljšanju njihovih poslovnih rezultata, konkurentnosti i udjela proizvodnje u ukupnom gospodarstvu Gospića.

Pogodnosti se očituju prvenstveno kroz mogućnosti povoljne kupnje građevinskog zemljišta radi izgradnje gospodarskih objekata i kroz povlaštenu cijenu komunalnog doprinosa.

Ukupan prostor zone je komunalno i prostorno uređen, podijeljen na pravilno uređene građevinske parcele, koje se za potrebe realizacije većeg programa izgradnje mogu spajati u

¹⁴ Razvojni centar Ličko-senjske županije (b. d.), Poduzetničke zone, preuzeto 17. siječnja 2022. s <https://www.rc.licko-senjska.hr/poduzetnicke-zone/>

¹⁵ Zona poslovnih namjena Smiljansko polje (b. d.), Općenito, preuzeto 16. siječnja 2022. s <http://zona.gospic.hr/index.php/hr/>

veće parcele te na prostor rezerviran za izgradnju prometne i komunalne infrastrukture i parkovnog zelenila¹⁶.

„Početna prodajna cijena nekretnina na području Zone utvrđuje se prema vrsti poslovne djelatnosti:

- za izgradnju objekata i realizaciju industrijsko-proizvodnih programa - 30 kn/m²
- za izgradnju objekata i realizaciju trgovačko-uslužnih programa - 70 kn/m²¹⁷

4.2.2. Poduzetnička zona Konjsko Brdo - Perušić

Za poduzetničku zonu Konjsko Brdo - Perušić ima najmanje dostupnih podataka o generalnom djelokrugu zone. Može se reći da se zonom nastoje stvoriti preduvjeti za gospodarski razvoj općine Perušić.

„Prihvatljive gospodarsko - poslovne djelatnosti su:

- uslužna
- trgovačka
- servisna, komunalno servisna.

Prihvatljive gospodarsko - proizvodne namjene su:

- proizvodnja
- servisi
- montaža, sklapanje i drugi oblici proizvodnje
- obrti i slične manufakturne djelatnosti
- skladišta i slično.

Gradive površine unutar zone obuhvaćaju:

- uredski i drugi poslovni sadržaj
- proizvodni sadržaj
- skladišni i distribucijski sadržaj

¹⁶ Zona poslovnih namjena Smiljansko polje (2012.), Pravilnik o načinu i uvjetima raspolaganja nekretninama u vlasništvu Grada Gospića unutar "Zone poslovnih namjena Smiljansko polje" [e-publikacija], preuzeto s <http://zona.gospic.hr/images/Dokumenti/Pravilnik.pdf>

¹⁷ Zona poslovnih namjena Smiljansko polje (b. d.), Cijena, preuzeto 16. siječnja 2022. s <http://zona.gospic.hr/index.php/hr/cijena>

- komunalno - servisni sadržaj
- izložbeno - prodajni salon
- istraživački i edukacijski centri
- ugostiteljski sadržaj
- uređaji i oprema u funkciji proizvodnje energije
- infrastrukturne građevine.“¹⁸

4.2.3. Poduzetnička zona Podudbina

„Zona je smještena je na državnoj cesti D1 Zagreb – Split. Odlikuje se dobrom prometnom povezanošću sa sjeverom i jugom zemlje tako da je podjednako udaljena (200 km) od najvećih gradova Zagreba, Rijeke i Splita. U neposrednoj blizini je autocesta A1.

Zona obuhvaća površinu od 98 hektara i većim djelom je opremljena komunalnom infrastrukturom. U njoj djeluje nekoliko značajnih gospodarskih subjekata čije su djelatnosti: proizvodnja električne energije iz biomase, proizvodnja peleta, obrada i proizvodnja poluproizvoda od drveta, proizvodnja rezanog duhana, skladišni prostori.

Gospodarska namjena - poslovna (pretežito trgovačko-uslužna i servisno komunalna namjena) zone je:

- poslovne, uredske zgrade
- komunalno-servisni sadržaji
- manje obrtničke i zanatske pogone proizvodnje i prerade
- skladišta, logističko distributivni centri i građevine veletrgovine
- transportni i terminali teretnih vozila
- benzinska postaja
- izložbeno-prodajni saloni

Gospodarska namjena – proizvodna, (industrijska / zanatska / skladišna namjena) zone je:

- industrijski pogoni proizvodnje i prerade
- građevine proizvodnje i prerade
- proizvodni kompleksi prerade materijala i proizvodnja energije

¹⁸ Općina Perušić (b. d.), UPU proširenja poslovne zone Perusic (Konjsko Brdo), preuzeto 16. siječnja 2022. s <https://perusic.hr/upu-prosirenja-poslovne-zone-perusic-konjsko-brdo/>

- veći obrtnički i zanatski pogoni proizvodnje i prerade
- istraživački i edukacijski centri te druge zgrade javne i društvene namjene vezane na proizvodnu djelatnost

Mješovita namjena – stambeno – poslovne zone je:

- stanovanje
- ugostiteljstvo, turizam, zgrade za sport, rekreaciju i zabavu
- manji poslovni sadržaji - (usluge, trgovina i sl.) zasebna zgrada
- javni i društveni sadržaji
- manji sportsko-rekreacijski sadržaji (u sklopu ugostiteljstva ili zasebno)

Lokalni poticaji koji se nude su:

- obročno plaćanje ugovorene cijene zemljišta
- djelomično oslobađanje od komunalnog doprinosa
- obročno plaćanje komunalnog doprinosa
- olakšice u plaćanju komunalne naknade
- oslobađanje od naknade za priključak na vodovodnu mrežu
- oslobađanje od poreza na tvrtku (u 1. godini poslovanja 100%, u 2. godini poslovanja 75%, u 3. godini poslovanja 50%.)

Završno, kao razlozi investiranja u zonu napomenuti su:

- usvojen prostorni i urbanistički plan
- mogućnost odabira modela raspolaganja zemljištem
- atraktivna cijena građevinskog zemljišta
- mogućnost određivanja veličine parcele
- niska cijena komunalnog doprinosa
- porezne olakšice
- većinom izgrađena infrastruktura
- blizina autoceste
- pomoć lokalne vlasti kod realizacije investicije¹⁹

¹⁹ Hrvatska gospodarska komora (2019.), *Gospodarska zona Podudbina: doživite mogućnosti* [e-publikacija], preuzeto s <https://hgk.hr/documents/podudbina5ef2042e019d0.pdf>

4.2.4. Poduzetnička zona Čiponjac Novalja

„Unaprjeđenje i proširenje zajedničke infrastrukture Poduzetničke zone Čiponjac je puni naziv projekta koji je sufinanciran od strane Europske unije. Cilj projekta je proširiti dosadašnju poduzetničku zonu Čiponjac te omogućiti novim poduzetnicima da ostvare planirane poduhvate.

Kao svrha se ističe omogućavanje povoljnog poslovnog okruženja kroz unaprjeđenje i proširenje zajedničke infrastrukture poduzetničke zone Čiponjac za poduzetnike koji već djeluju i za one koji planiraju investiranje u zonu. Proširenje i unaprjeđenje zajedničke infrastrukture uključuje proširenje vodovodne, kanalizacijske, cestovne i elektroenergetske infrastrukture te uređenje zelenih površina na području cijele zone.

Ukupna vrijednost projekta određena je u iznosu od 11.048.416,25 kuna. Ukupni prihvatljivi troškovi određuju se u iznosu od 10.565.642,32 kune, od čega bespovratna sredstva iznose 8.980.795,97 kuna. Projekt se sufinancirao sredstvima Europske unije iz Europskog fonda za regionalni razvoj, kroz Operativni program „Konkurentnost i kohezija 2014. – 2020.“

Razdoblje provedbe projekta od 1. listopada 2019. do 1. svibnja 2021. godine.

Projektom uređenja dijela Poduzetničke zone Čiponjac, infrastrukturom je opremljeno novih 22 000 m² površine koja poduzetnicima osigurava još kvalitetniju uslugu. Proširena je mreža otpadnih i oborinskih voda, uređene su kolničke i zelene površine, kao i telekomunikacijska mreža te mreža javne rasvjete. Važno je istaknuti da većina korisnika Poduzetničke zone Čiponjac spada u grupu uslužnih djelatnosti koje ne zagađuju okoliš, što je u skladu s ekološkim standardima kojima Grad Novalja teži²⁰.

4.2.5. Poduzetnička zona Maljen - Brinje

„Poduzetnička zona Maljen - Brinje, ukupne površine 283.222 m² nalazi se u mjestu Križpolje, udaljena od izlaza s autoceste Zagreb - Split oko 1 km. Zonu odlikuje dobra prometna povezanost s ostatkom Hrvatske. Uz samu zonu s jedne strane prolazi autocesta A1 Zagreb – Split, a s druge strane državna cesta D23. Od energenata u zoni se nalazi voda, a uz samu zonu telefon i struja. Plin za sada jedino vodi od magistralnog plinovoda Zagreb – Split MRS Lička Jasenica.

²⁰ Grad Novalja (b. d.), Poduzetnička zona Čiponjac, preuzeto 15. siječnja 2022. s https://www.novalja.hr/69/eu_projekt_-_poduzetnicka_zona_ciponjac.html

U pogledu prometne povezanosti, opis je dan kroz:

- državna cesta d23 prolazi uz zonu
- autocesta (km): izlaz brinje – križpolje 1 km od zone željeznički kolosijek (km): 25 (ogulin)
- morska luka (km): 100 (rijeka)
- zračna luka (km): 100 (zagreb i rijeka/krk)

Djelatnosti koje su poželjne u zoni su: čista industrija, gospodarski pogoni svih vrsta, skladišni prostori, pogoni za preradu poljoprivrednih strojeva, mlinovi, silosi, sušare i sl., poslovne, upravne, uredske i trgovačke građevine, obrtnički pogoni, zanatski pogoni koji ne onečišćuju okoliš, građevine za malo poduzetništvo, trgovine na malo i veliko, opskrbeni centri, izložbeni saloni, komunalno-servisne građevine, istraživački centri, tehnološki parkovi, ugostiteljske građevine i građevine za zabavu, trgovine na otvorenom i dr.

Među poticajima za poduzetnike se ističu:

- obročno plaćanje ugovorene cijene zemljišta
- nositeljima značajnih gospodarskih investicija umanjit će se obveza plaćanja komunalnog doprinosa, ovisno o procijenjenoj vrijednosti investicije
- oslobađanje plaćanja komunalne naknade za prvih 6 mjeseci od dana pravomoćnosti uporabne dozvole ili od izdavanja drugog odgovarajućeg akta za uporabu za navedeni prostor, u visini od 100% od utvrđene komunalne naknade

Kao razlozi za investiranje navode se:

- cijela zona je smještena na jednoj parceli što pruža odličnu mogućnost za realizaciju većih investicija
- mogućnost određivanja veličine parcele za manje investicije
- povoljna cijena građevinskog zemljišta
- dobra prometna povezanost
- niske cijene komunalnog doprinosa i komunalne naknade
- pomoć lokalne vlasti kod realizacije investicije²¹

²¹ Općina Brinje (b. d.), Poduzetnička zona Brinje - Križpolje, preuzeto 16. siječnja 2022. s <http://www.brinje.hr/home.asp?id=36&text=119&glavni=0#>

4.3. Ostali sustavi potpore poduzetništvu unutar županije

Osim gore navedenih institucija i državnih potpornih programa, u Ličko-senjskoj županiji postoje i dodatna institucionalna podrška poduzetnicima. Ti oblici podrške, koji pripadaju Razvojnom centru Ličko-senjske županije su izuzetno važni za lokalne poduzetnike i ovdje će oni opisati.

4.3.1. Najam ureda u inkubatoru/akceleratoru uz popratne usluge za poduzeća stanare

„U Centru je smješteno 8 ureda koji služe kao inkubacijsko mjesto za poduzetnike. Uredi su podijeljeni u dvije kategorije: veći uredi (od oko 40 m², konkretno 38,32 m², 39,68 m², 39,89 m² i 39,89 m²) i manji uredi (od oko 25 m², konkretno 24,92 m², dva ureda od 24,9 m² i još jedan od 28,77 m²). U veće urede mogu se smjestiti po dva poduzeća, dok se u manje urede može smjestiti jedno poduzeće. Uredi će se iznajmljivati temeljem javnog poziva s definiranim kriterijima i bodovima. Usluge koje će se pružati su:

- najam uredskog poslovnog prostora po povoljnoj cijeni
- individualno savjetovanje
- pronalazak izvora financiranja (kredit, bespovratna sredstva i dr.)
- pronalazak tržišta, marketinške usluge
- edukacije i stručno usavršavanje
- pomoć u izradi poslovnog plana i prijava na nacionalne i EU fondove
- pomoć u otvaranju tvrtke ili obrta
- knjigovodstvene usluge²².

„Stanarima pripada sljedeći paket usluga:

- najam uredskog prostora
- korištenje fotokopirnog aparata
- korištenje zajedničkih prostorija
- potporne usluge inkubatora/akceleratora.

²² Razvojni centar Ličko-senjske županije (b. d.), Najam ureda u inkubatoru/akceleratoru uz popratne usluge za poduzeća stanare, preuzeto 17. siječnja 2022. s <https://www.rc.licko-senjska.hr/najam-ureda-u-inkubatoru-akceleratoru-uz-popratanne-usluge-za-poduzeca-stanare/>

Potporne usluge inkubatora/akceleratora su:

- umrežavanje i pronalazak uredskih partnera i vanjskih ulagača
- stručna pomoć pri vođenju i upravljanju uredskim poduhvatom u prvim godinama poslovanja (za poduzetnike početnike)
- stručna pomoć pri razradi strateškog plana rasta i razvoja poslovanja (za poduzetnike u fazi rasta i razvoja)
- stručna pomoć pri pronalaženju izvora financiranja
- web prostor za promidžbu stanara na internetskoj stranici Razvojnog centra
- edukacije i radionice za korisnike inkubatora i vanjske korisnike
- edukacije i radionice za poljoprivredne proizvođače o procesu prerade voća i meda
- organiziranje mreže vanjskih usluga za korisnike i njena koordinacija
- mentorstvo – određivanje konkretnih razvojnih potreba/pitanja koje bi se moglo riješiti mentorstvom, pronalazak odgovarajućeg mentora među poslovnom zajednicom te spajanje poduzeća i mentora, razvoj programa mentorstva za poduzeće s ciljevima koji se trebaju postići do kraja razdoblja mentoriranja te aktivnostima mentoriranja
- ostale usluge u skladu s programom rada inkubatora/akceleratora²³.

4.3.2. Usluge virtualnog inkubatora i coworkinga

Usluge koje se pružaju su:

- „poslovna registracija za korisnike
- pristup i povezivanje svih stanara virtualnog inkubatora
- mogućnost pronalaska poslovnih partnera
- smanjenje troškova poslovanja
- IT podrška
- korištenje namještajem i informatičkom opremom opremljenog uredskog prostora za Co-working i/ili umrežavanje s drugim poduzetnicima, investitorima ili potpornim institucijama
- zajedničko korištenje dvorane za sastanke i prezentacije, prostor za skladištenje, zaštitarske usluge i parking ispred zgrade

²³ Razvojni centar Ličko-senjske županije (b. d.), Javni poziv za ulazak poduzetnika u program inkubacije /akceleracije u inkubatoru/akceleratoru Ličko - senjske županije -trajni, preuzeto 17. siječnja 2022. s <https://www.rc.licko-senjska.hr/javni-poziv-za-ulazak-poduzetnika-u-program-inkubacije-akceleracije-u-inkubatoru-akceleratoru-licko-senjske-zupanije-trajni/>

- multifunkcionalna dvorana
- prostorije za zajedničku uporabu, koju poduzetnici stanari mogu koristiti kao sobu za sastanke
- stručna pomoć pri vođenju i upravljanju poslovnim subjektom u prvim godinama poslovanja
- virtualni promidžbeni prostor za stanare
- online edukacije²⁴.

Drugačije rečeno, „stanarima virtualne inkubacije pripada sljedeći paket usluga:

- usluge registracije na adresi inkubatora/akceleratora
- virtualno promidžbeni prostor
- pravo na korištenje multifunkcionalne dvorane maksimalno 1 sat mjesečno uz prethodnu najavu i korištenje sobe za sastanke uz prethodnu najavu i prema rasporedu

Potporne usluge inkubatora/akceleratora obuhvaćaju:

- umrežavanje i pronalazak poslovnih partnera i vanjskih ulagača
- stručna pomoć pri vođenju i upravljanju uredskim poduhvatom u prvim godinama poslovanja (za poduzetnike početnike)
- stručna pomoć pri razradi strateškog plana rasta i razvoja poslovanja (za poduzetnike u fazi rasta i razvoja)
- stručna pomoć pri pronalaženju izvora financiranja
- web prostor za promidžbu stanara na internetskoj stranici Razvojnog centra
- edukacije i radionice za korisnike inkubatora i vanjske korisnike
- edukacije i radionice za poljoprivredne proizvođače o procesu prerade voća i meda (kao preduvjet za korištenje postrojenja i po potrebi)
- organiziranje mreže vanjskih usluga za korisnike (marketing, knjigovodstvo, ...) i njena koordinacija
- mentorstvo - određivanje konkretnih razvojnih potreba/pitanja poduzeća (u i izvan Centra - na zahtjev) koje bi se moglo riješiti mentorstvom, pronalazak odgovarajućeg mentora među poslovnom zajednicom, zaposlenicima PPI-a ili drugih institucija te

²⁴ Razvojni centar Ličko-senjske županije (b. d.), Usluge virtualnog inkubatora i coworking, preuzeto 17. siječnja 2022. s <https://www.rc.licko-senjska.hr/usluge-virtualnog-inkubatora-i-coworking/>

spajanje poduzeća i mentora, razvoj programa mentorstva za poduzeće s ciljevima koji se trebaju postići do kraja razdoblja mentoriranja te aktivnostima mentoriranja

- ostale usluge u skladu s Programom rada inkubatora/akceleratora.

Za ulazak u program virtualne inkubacije mogu se prijaviti poduzetnici početnici i poduzetnici u kasnijoj fazi rasta i razvoja koji nemaju potrebu za fizičkim prostorom u inkubatoru/akceleratoru²⁵.

4.3.3. Korištenje poluindustrijskih postrojenja

Poluindustrijsko postrojenje za preradu voća u želirane proizvode opremljeno je opremom i uređajima za proizvodnju želiranih proizvoda (džemova, namaza, pekmeza, marmelada i sl.) te po potrebi i drugih vrsta proizvoda sukladno potrebama malog i srednjeg poduzetništva. Postrojenje je opremljeno opremom i uređajima za proizvodnju želiranih proizvoda te po potrebi drugih vrsta proizvoda sukladno potrebama malog i srednjeg poduzetništva. Isto kao i kod postrojenja za sušenje voća, ovo je pilot postrojenje manjeg kapaciteta, koje omogućuje provedbu kompletnog proizvodnog procesa, kao i simulaciju u svrhu edukacije, počevši od prihvata i skladištenja sirovine do prerade u gotov proizvod, uvažavajući sva pravila i zahtjeve struke, sigurnosti hrane i zadovoljavanja sustava sigurnosti proizvodnog procesa. Postrojenje omogućuje proširenje asortimana, transfer znanja i tehnologije u mala i srednja poduzeća, edukaciju prerađivača i podizanje razine znanja o postojećim i novim tehnologijama prerade različitih vrsta voća. Postrojenje se može nadopuniti dodatnom opremom i novim uređajima shodno potrebama suradnje s gospodarstvom. Maksimalni kapacitet proizvodnje je 300 kg gotovog želiranog proizvoda (džema, ekstra džema, pekmeza) dnevno.

Raspoloživa oprema za najam među ostalim obuhvaća:

- vakuum kuhalo sa spremnikom za zagrijavanje i pasterizatorom kapaciteta 100l sa zagrijavanjem pomoću dvostrukog plašta i mogućnošću pasterizacije
- punilicu kapaciteta 300 stakleni na sat i
- čepilicu kapaciteta 300 staklenki na sat
- etiketirku stroj za pranje i sušenje staklenki

²⁵ Razvojni centar Ličko-senjske županije (b. d.), Poziv za ulazak poduzetnika u program virtualne inkubacije u inkubatoru/akceleratoru Ličko – senjske županije, preuzeto 17. siječnja 2022. s <https://www.rc.licko-senjska.hr/poziv-za-ulazak-poduzetnika-u-program-virtualne-inkubacije-u-inkubatoru-akceleratoru-licko-senjske-zupanije-2/>

Poluindustrijsko postrojenje za preradu voća sušenjem opremljeno je opremom i uređajima za proizvodnju sušenog voća te po potrebi drugih vrsta proizvoda. Postrojenje je opremljeno opremom i uređajima za proizvodnju sušenog voća te po potrebi drugih vrsta proizvoda sukladno potrebama malog i srednjeg poduzetništva. U poluindustrijskom postrojenju je instalirano pilot postrojenja manjeg kapaciteta koji omogućava kako simulaciju, tako i provedbu kompletnog proizvodnog procesa, počevši od prihvata i skladištenja sirovine do prerade u gotov proizvod, uvažavajući sva pravila i zahtjeve struke, sigurnosti hrane i zadovoljavanja sustava sigurnosti proizvodnog procesa.

Poluindustrijsko postrojenje za preradu voća omogućava proširenje asortimana, transfer znanja i tehnologije u mala i srednja poduzeća, edukaciju prerađivača i podizanje razine znanja o postojećim i novim tehnologijama prerade različitih vrsta voća. U navedenom postrojenju postoji mogućnost nadopune inicijalno nabavljene opreme i nabavke novih uređaja i opreme shodno potrebama suradnje s gospodarstvom. Predviđeno je sušenje u klasičnoj komornoj sušari. Komorna sušara namijenjena je sušenju svih vrsta voća, povrća i ljekovitog bilja, te drugih roba čije dimenzije omogućavaju smještanje na ladice sušare.

- sušaru za voće, povrće i ljekovito bilje kapaciteta 400 kg/24h,
- pasirku za voće i povrće satnog kapaciteta 300 kg,
- uređaje za pripremu voća za sušenje sa rezačima za jabuke na ploške kapaciteta 90 kg/sat i krušaka na osmine te
- stroj za vađenje koštica iz šljive
- uređaj za pranje voća i povrća kapaciteta 300 kg/sat i
- pakericu sušenih proizvoda, varilicu te stroj za ispis datuma

Poluindustrijsko postrojenje za punjenje i preradu meda opremljeno je za skladištenje meda pri optimalnim uvjetima te provođenje postupka punjenja u ambalažu različitih kapaciteta, pretakanje meda u veće spremnike ukoliko se med pakira za prodaju u rinfuzi, etiketiranje i sl. U poluindustrijskom postrojenju za punjenje i preradu meda provodi se sustavno preuzimanje različitih vrsta meda od malih proizvođača, vođenje ulaznih kontrolnih lista zaprimljenih uzoraka, skladištenje pri optimalnim uvjetima sukladno zahtjevima proizvoda do trenutka pripreme za punjenje i punjenja te provođenje postupka punjenja u ambalažu različitih kapaciteta. Navedeno postrojenje je opremljeno opremom i uređajima za čuvanje meda te punjenja u ambalažu, a instalirana oprema omogućava provedbu kompletnog proizvodnog procesa, počevši od prihvata i skladištenja sirovine do prerade u gotov proizvod tj. punjenja

meda u odgovarajuću ambalažu, uvažavajući sva pravila i zahtjeve struke, sigurnosti hrane i zadovoljavanja sustava sigurnosti proizvodnog procesa. Poluindustrijsko postrojenje za punjenje i preradu meda omogućava proširenje asortimana, transfer znanja i tehnologije u mala i srednja poduzeća, edukaciju prerađivača i podizanje razine znanja o postojećim i novim tehnologijama prerade meda u različite proizvode. Također je važno istaknuti da u navedenom postrojenju postoji mogućnost nadopune opreme te nabavke novih uređaja i opreme u slučaju potrebe proširenja asortimana i proizvodnje različitih proizvoda od meda, a shodno potrebama suradnje s malim i srednjim proizvođačima te gospodarstvom. Raspoloživa oprema za najam među ostalim obuhvaća:

- punilicu za med
- komoru za dekrystalizaciju meda
- pumpu za prepumpavanje meda
- homogenizator
- spremnike za med

Svi korisnici usluga poluindustrijskih postrojenja imaju mogućnost korištenja poluindustrijskih postrojenja za skladištenje i preradu voća i povrća te punjenje meda uz stručnu podršku tehnologa. Svim korisnicima usluga poluindustrijskog postrojenja omogućava se korištenje svih ostalih popratih prostorija potrebnih za ovu vrstu prerade - poput spremišta, laboratorija za fizikalne analize i prostorija za pripremu i senzorsku ocjenu uzoraka²⁶.

4.3.4. Korištenje laboratorija za fizikalne analize i ugovaranje usluga laboratorija

„Laboratorij za fizikalne analize infrastrukturno je kapacitiran za provođenje osnovnih fizikalnih analiza ulaznih sirovina (npr. određivanje teksture i suhe tvari svježeg voća, suhe tvari i mase zaprimljenog meda itd.), praćenje tehnološkog procesa (npr. praćenje promjene udjela suhe tvari tijekom proizvodnje džemova), određivanje kvalitete gotovih proizvoda, stabilnost gotovih proizvoda tijekom skladištenja i sl. U navedenom laboratoriju provodi se priprema uzoraka za analize i fizikalne analize uzoraka. Laboratorij za fizikalne analize je opremljen za provođenje osnovnih fizikalnih analiza ulaznih sirovina (npr. određivanje teksture i suhe tvari svježeg voća, suhe tvari i mase zaprimljenog meda i sl.), praćenje tehnološkog

²⁶ Razvojni centar Ličko-senjske županije (b. d.), Korištenje poluindustrijskih postrojenja, preuzeto 17. siječnja 2022. s <https://www.rc.licko-senjska.hr/koristenje-poluindustrijskih-postrojenja/>

procesa, određivanje kvalitete gotovih proizvoda, stabilnost gotovih proizvoda tijekom skladištenja i sl.

Među ostalom opremom kojom raspolaže laboratorij za fizikalne analize nalazi se:

- pH metar raspona mjerenja: od -2,00 do 20,00 (+-0,01)
- refraktometar mjernog područja 0-92% Brix (± 0.1)
- vortex diametra vrtnje: 4 mm
- analitička vaga odvage u rasponu: od 10 mg do 220 g
- laboratorijski sušionik volumena 161 L i temperaturnog raspona od 20 °C do 300 °C²⁷.

4.3.5. Korištenje prostorija za pripremu i senzorsku ocjenu uzoraka i njihov najam

„Prostorije povezane s proizvodnjom i promocijom sastoje se od:

- prostorije za pripremu uzoraka
- prostorije za senzorsku ocjenu uzoraka

Obje prostorije su povezane u svojoj funkciji. U prostoriji za pripremu uzoraka priređuju se uzorci sušenog ili želiranog voća te meda kako bi se senzorski mogli procijeniti (pretakanje, zagrijavanje, stavljanje u teglice ili na tanjuriće i sl.). Nakon toga se prenose u susjednu prostoriju, prostoriju za senzorsku ocjenu uzoraka (koja u skladu sa zakonskom regulativom mora biti odvojena od prostorije za pripremu uzoraka) gdje se prezentiraju stručnoj komisiji. Senzorskom ocjenom uzorka proizvoda procjenjuju se karakteristike poput okusa, arome, mirisa, teksture i sl. te se daje ocjena proizvoda²⁸.

4.3.6. Korištenje i najam spremišta

„Potrebne vrste spremišta koja se koriste u poluindustrijskim pogonima u svrhu prerade voća i meda, kao i za ugovorno skladištenje proizvoda, sastoje se od:

- spremišta ambalaže (2 jedinice)
- spremišta upakiranih sušenih proizvoda

²⁷ Razvojni centar Ličko-senjske županije (b. d.), Korištenje laboratorija za fizikalne analize i ugovaranje usluga laboratorija, preuzeto 17. siječnja 2022. s <https://www.rc.licko-senjska.hr/koristenje-laboratorija-za-fizikalne-analize-i-ugovaranje-usluga-laboratorija/>

²⁸ Razvojni centar Ličko-senjske županije (b. d.), Korištenje prostorija za pripremu i senzorsku ocjenu uzoraka i njihov najam, preuzeto 17. siječnja 2022. s <https://www.rc.licko-senjska.hr/koristenje-prostorija-za-pripremu-i-senzorsku-ocjenu-uzoraka-i-njihov-najam/>

- spremišta sušene šljive
- spremišta pomoćnog materijala
- spremišta gotovih želiranih proizvoda
- spremišta transportne ambalaže
- spremišta pakiranog meda
- spremišta čistih posuda za med
- spremišta meda²⁹.

4.3.7. Korištenje i najam rashladnih komora

„Uz proizvodne dijelove postrojenja nalaze se odvojene prostorije (komore) za skladištenje voća u svježem ili smrznutom stanju. Dvije komore su površine 10,33 m², a preostale dvije imaju površinu 18,28 i 18,55 m² i mogu primiti ukupno 30 tona voća. Primjenom konzerviranja, smrzavanjem plodovi voća se mogu sačuvati duži vremenski period uz skladištenje pri nižim temperaturama u rashladnim komorama. Smrzavati se mogu cijeli plodovi koji se pakiraju u mala pojedinačna pakovanja i takav proizvod spreman je za tržište. Tako smrznuti plodovi mogu se pakirati u veća pakovanja i koristiti kao poluproizvod za proizvodnju³⁰.

²⁹ Razvojni centar Ličko-senjske županije (b. d.), Korištenje i najam spremišta, preuzeto 17. siječnja 2022. s <https://www.rc.licko-senjska.hr/koristenje-i-najam-spremita/>

³⁰ Razvojni centar Ličko-senjske županije (b. d.), Korištenje i najam rashladnih komora, preuzeto 17. siječnja 2022. s <https://www.rc.licko-senjska.hr/koristenje-i-najam-rashladnih-komora/>

5. ZAKLJUČAK

Utjecaj raznih regionalnih karakteristika na razvoj i uspješnost poduzetnika koji posluju u tom okruženju čvrsto je pokazan u brojnim stručnim i znanstvenim radovima. Većina takvih radova gleda utjecaj specifičnih karakteristika regija na poduzetničke aktivnosti u kontekstu velikog uzorka međusobno usporedivih regija. Tim pristupom se dobivaju značajni uvidi u specifične jednodimenzionalne efekte ekonomske i društvene strukture regije na poduzetništvo. Međutim, tim pristupom se gubi mogućnost detaljnije analize svake regije zasebno pomoću raznih kvalitativnih alata, uz postojeće kvantitativne pristupe. Ovim radom se upravo pomoću tog pristupa, uzimanjem kvantitativnih i kvalitativnih mogućnosti analize, napravila analiza slučaja Ličko-senjske županije.

Ličko-senjska županija u brojnim ekonomskim i društvenim aspektima zaostaje za brojnim županijama u Republici Hrvatskoj. Tako primjerice, Ličko-senjska županija ima najmanji broj stanovnika od svih županija te ima brojne pokazatelje ispod prosjeka Republike Hrvatske kao primjerice bruto društveni proizvod po stanovniku, vrijednost izvoza po stanovniku i vrijednosti prodanih proizvoda po stanovniku. Neki od tih pokazatelja ukazuju na ekonomske probleme, dok se neki mogu objasniti samom strukturom regije. Pa tako se izrazito niska vrijednost izvoza po stanovniku može objasniti turističkom orijentacijom. To jest, Ličko-senjska županija je prema broju noćenja po stanovniku i postotku stranih noćenja druga županija u Republici Hrvatskoj.

Nisu svi ekonomski pokazatelji razvijenosti županija ispod prosjeka Republike Hrvatske. Ličko-senjska županija ima iznadprosječnu vrijednost završenih građevinskih radova po stanovniku i nalazi se unutar prosjeka Republike Hrvatske po neto prosječnoj plaći i registriranoj stopi nezaposlenosti. Dodatna pozitivna činjenica je da mnogi ekonomski pokazatelji koji su ispodprosječni (na primjer bruto društveni proizvod po stanovniku) i unutar prosjeka (na primjer registrirana stopa nezaposlenosti) Republike Hrvatske bilježi pozitivan trend posljednjih nekoliko godina.

Uz navedene pojedinačne ekonomske pokazatelje, razne institucije su stvorile indekse u kojima su sadržani mnogi ekonomski indikatori pa se time nastoji stvoriti malo realnija slika stanja županija. Najkorišteniji indeksi tog tipa ukazuju na slabu razvijenost Ličko-senjske županije. Prema Indeksu razvijenosti, Indeksu gospodarske snage i Regionalnom indeksu konkurentnosti Ličko-senjska županija je ispod prosjeka Republike Hrvatske.

Sumarno gledano, proračuni lokalnih samouprava pokazuju zadovoljavajuću razinu stabilnosti i transparentnosti. S aspekta prihoda proračuna županija, gradova i općina, Ličko-senjska županija je slabo zastupljena u ukupnoj razini prihoda na državnoj razini i taj udio ima negativan trend posljednjih godina. Razina prihoda koncentrirana je u par jedinica lokalne samouprave. Međutim, taj prihod po stanovniku raste u Ličko-senjskoj županiji i veći je od prosjeka Republike Hrvatske.

S rashodovne strane proračuna, Ličko-senjska županija ima stabilnije postotne udjele raznih rashodovnih stavki proračuna u odnosu na druge županije. Dodatno, Ličko-senjska županija, prosječno gledano prema drugim županijama, ima veće rashode na stavkama zaštite okoliša i usluga unapređenja stanovanja i zajednice, dok ima manje rashode na području obrazovanja i zdravstva. Manjak ulaganja u obrazovanje možda dijelom može objasniti podatak da Ličko-senjska županija ima ispodprosječan broj upisanih studenata i studenata koji završe program sveučilišnog studija.

Kada se pogleda isključivo aspekt poduzetništva, u Ličko-senjskoj županiji postoji značajna mogućnost napretka. Na primjer, iako su poduzetnici prosječno ostvarivali dobit svake godine i postotak poduzetnika koji ostvaruju dobit je unutar prosjeka Republike Hrvatske, prosječna dobit poduzetnika po stanovniku je ispod prosjeka. Nadalje, dok je broj obrta po stanovniku iznad prosjeka Republike Hrvatske, broj trgovačkih društava po stanovniku je unutar prosjeka i značajno zaostaje za drugim županijama Jadranske Hrvatske.

Poduzetnicima u Ličko-senjskoj županiji dostupna su brojna sredstva potpore. Tako postoji znatan broj poduzetničkih zona koje pružaju resurse koji značajno olakšavaju poslovanje. Za poduzetnike na početku razvoja poslovanja dostupne su usluge inkubatora i akceleratora. Te i brojne druge sustave potpore nadziru, unapređuju i nude kvalitetne institucije i udruge, kao što su Razvojna agencija Ličko-senjske županije, Lokalna akcijska grupa Lika i Razvojni centar Ličko-senjske županije.

Iz svega navedenog proizlazi da je Ličko-senjska županija slabije gospodarski razvijena županija u Republici Hrvatskoj koja po brojnim ekonomskim pokazateljima pokazuje značajne napretke u posljednjim godinama. Upravljanje proračunima lokalne samouprave je zadovoljavajuće i poduzetnici mogu računati na određenu stabilnost okruženja koje takvo upravljanje stvara. Dodatno, poduzetnici mogu računati na sveobuhvatni sustav starih i novostvorenih potpora raznih institucija unutar županije. Stoga se može očekivati nastavak

pozitivnog trenda pokazatelja uspješnosti poduzetništva u Ličkoj-senjskoj županiji. Međutim, iz podataka o broju i kvaliteti trgovačkih društava i obrta može se iščitati da se poduzetništvo u Ličko-senjskoj županiji zasniva na poslovanju niske razine inovativnosti. Lokalne vlasti bi trebale dodatno poticati inovativne poduzetničke aktivnosti, a jedan od načina je povećanje ulaganja u obrazovanje jer se pokazalo da obrazovanje značajno utječe na razinu inovativnosti poduzetništva.

POPIS LITERATURE

1. Bajo, A. i Jurlina-Alibegović, D. (2008.), *Javne financije lokalnih jedinica vlasti*, Zagreb: Školska knjiga.
2. Državni zavod za statistiku (2022.), *Statistika u nizu* [podatkovni dokument], preuzeto s <https://www.dzs.hr/hrv/publication/StatisticsInLine.htm>
3. Europska komisija (2022.), *European Quality of Government Index 2017* [podatkovni dokument], preuzeto s https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/maps/quality_of_governance/
4. Europska komisija (2022.), *European Regional Competitiveness Index* [podatkovni dokument], preuzeto s https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/maps/regional_competitiveness/
5. Grad Novalja (b. d.), Poduzetnička zona Čiponjac, preuzeto 15. siječnja 2022. s https://www.novalja.hr/69/eu_projekt_-_poduzetnicka_zona_ciponjac.html
6. Hrvatska gospodarska komora (2019.), *Gospodarska zona Podudbina: doživite mogućnosti* [e-publikacija], preuzeto s <https://hgk.hr/documents/podudbina5ef2042e019d0.pdf>
7. Hrvatska gospodarska komora (2019.), *HGK indeks gospodarske snage županija* [e-publikacija], preuzeto s <https://www.hgk.hr/documents/indeks-gospodarske-snage-zadnja5c3ef41c14f71.pdf>
8. Hrvatska gospodarska komora (2020.), *Županije-razvojna raznolikost i gospodarski potencijali* [e-publikacija], preuzeto s <https://www.hgk.hr/documents/analiza-zupanija-2020-web5ffd68620c52c.pdf>
9. Institut za javne financije (2022.), *Razina transparentnosti proračuna* [podatkovni dokument], preuzeto s <http://www.ijf.hr/transparentnost-2021/karta/>
10. Kolaković, M. i Mikić, M. (2020.), *Poduzetništvo u 21. stoljeću*, Zagreb: Studentski poduzetnički inkubator Sveučilišta u Zagrebu.
11. Ličko-senjska županija (b. d.), Opći podatci, preuzeto 18. siječnja 2022. s <https://licko-senjska.hr/o-zupaniji/zupanija/opci-podatci>
12. Lokalna akcijska grupa Lika (b. d.), Općenito o LAG-u Lika, preuzeto 17. siječnja 2022. s <https://lag-lika.hr/opcenito-o-lag-u-lika/>
13. Ministarstvo financija Republike Hrvatske (2022.), *PR-RAS i RAS-funkc za razdoblje 2014. - 2020.* [podatkovni dokument], preuzeto s <https://mfin.gov.hr/istaknute teme/lokalna-samouprava/financijski-izvjestaji-jlp-r-s/pr-ras-i-ras-funkc-za-razdoblje-2014-2020/3173?trazi=1&=&page=1>

14. Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije Republike Hrvatske (2022.), *Vrijednosti indeksa razvijenosti i pokazatelja za izračun indeksa razvijenosti 2018.* [podatkovni dokument], preuzeto s <https://razvoj.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-1939/regionalni-razvoj/indeks-razvijenosti/vrijednosti-indeksa-razvijenosti-i-pokazatelja-za-izracun-indeksa-razvijenosti-2018/3740>
15. Nacionalno vijeće za konkurentnost (2014.), *Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske 2013* [e-publikacija], preuzeto s http://konkurentnost.hr/wp-content/uploads/2018/01/RIK2013_finalno_07072014.pdf
16. Općina Brinje (b. d.), Poduzetnička zona Brinje - Križpolje, preuzeto 16. siječnja 2022. s <http://www.brinje.hr/home.asp?id=36&text=119&glavni=0#>
17. Općina Perušić (b. d.), UPU proširenja poslovne zone Perusic (Konjsko Brdo), preuzeto 16. siječnja 2022. s <https://perusic.hr/upu-prosirenja-poslovne-zone-perusic-konjsko-brdo/>
18. Peris-Ortiz, M. (Ed.). (2015.), *Entrepreneurship, regional development and culture: An institutional perspective*, Heidelberg: Springer.
19. Razvojna agencija Ličko-senjske županije (2010.), *Županijska razvojna strategija Ličko-senjske županije 2011.-2013.* [e-publikacija], preuzeto s http://europski-fondovi.eu/sites/default/files/dokumenti/Li%C4%8Dko_senjska_%C5%BEupanija.pdf
20. Razvojna agencija Ličko-senjske županije (b. d.), O Liri, preuzeto 18. siječnja 2022. s <https://www.lsz-lira.hr/o-liri>
21. Razvojni centar Ličko-senjske županije (b. d.), Javni poziv za ulazak poduzetnika u program inkubacije /akceleracije u inkubatoru/akceleratoru Ličko - senjske županije - trajni, preuzeto 17. siječnja 2022. s <https://www.rc.licko-senjska.hr/javni-poziv-za-ulazak-poduzetnika-u-program-inkubacije-akceleracije-u-inkubatoru-akceleratoru-licko-senjske-zupanije-trajni/>
22. Razvojni centar Ličko-senjske županije (b. d.), Korištenje i najam spremišta, preuzeto 17. siječnja 2022. s <https://www.rc.licko-senjska.hr/koristenje-i-najam-spremishta/>
23. Razvojni centar Ličko-senjske županije (b. d.), Korištenje i najam rashladnih komora, preuzeto 17. siječnja 2022. s <https://www.rc.licko-senjska.hr/koristenje-i-najam-rashladnih-komora/>
24. Razvojni centar Ličko-senjske županije (b. d.), Korištenje laboratorija za fizikalne analize i ugovaranje usluga laboratorija, preuzeto 17. siječnja 2022. s <https://www.rc.licko-senjska.hr/koristenje-laboratorija-za-fizikalne-analize-i-ugovaranje-usluga-laboratorija/>

25. Razvojni centar Ličko-senjske županije (b. d.), Korištenje poluindustrijskih postrojenja, preuzeto 17. siječnja 2022. s <https://www.rc.licko-senjska.hr/koristenje-poluindustrijskih-postrojenja/>
26. Razvojni centar Ličko-senjske županije (b. d.), Korištenje prostorija za pripremu i senzorsku ocjenu uzoraka i njihov najam, preuzeto 17. siječnja 2022. s <https://www.rc.licko-senjska.hr/koristenje-prostorija-za-pripremu-i-senzorsku-ocjenu-uzoraka-i-njihov-najam/>
27. Razvojni centar Ličko-senjske županije (b. d.), Najam ureda u inkubatoru/akceleratoru uz popratne usluge za poduzeća stanare, preuzeto 17. siječnja 2022. s <https://www.rc.licko-senjska.hr/najam-ureda-u-inkubatoru-akceleratoru-uz-popratanne-usluge-za-poduzeca-stanare/>
28. Razvojni centar Ličko-senjske županije (b. d.), Poduzetničke zone, preuzeto 17. siječnja 2022. s <https://www.rc.licko-senjska.hr/poduzetnicke-zone/>
29. Razvojni centar Ličko-senjske županije (b. d.), Poziv za ulazak poduzetnika u program virtualne inkubacije u inkubatoru/akceleratoru Ličko – senjske županije, preuzeto 17. siječnja 2022. s <https://www.rc.licko-senjska.hr/poziv-za-ulazak-poduzetnika-u-program-virtualne-inkubacije-u-inkubatoru-akceleratoru-licko-senjske-zupanije-2/>
30. Razvojni centar Ličko-senjske županije (b. d.), Usluge virtualnog inkubatora i coworking, preuzeto 17. siječnja 2022. s <https://www.rc.licko-senjska.hr/usluge-virtualnog-inkubatora-i-coworking/>
31. Sternberg, R. (2009.), Regional Dimensions of Entrepreneurship, *Foundations and Trends in Entrepreneurship*, 5(4), 211–340.
32. Zona poslovnih namjena Smiljansko polje (2012.), *Pravilnik o načinu i uvjetima raspolaganja nekretninama u vlasništvu Grada Gospića unutar "Zone poslovnih namjena Smiljansko polje"* [e-publikacija], preuzeto s <http://zona.gospic.hr/images/Dokumenti/Pravilnik.pdf>
33. Zona poslovnih namjena Smiljansko polje (b. d.), Cijena, preuzeto 16. siječnja 2022. s <http://zona.gospic.hr/index.php/hr/cijena>
34. Zona poslovnih namjena Smiljansko polje (b. d.), Općenito, preuzeto 16. siječnja 2022. s <http://zona.gospic.hr/index.php/hr/>

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Broj stanovnika u svim županijama.....	4
Grafikon 2. Prosječna neto plaća u svim županijama	5
Grafikon 3. Vrijednost izvršenih građevinskih radova po stanovniku u svim županijama.....	6
Grafikon 4. Broj noćenja po stanovniku u svim županijama	7
Grafikon 5. Postotak stranih noćenja u svim županijama	7
Grafikon 6. Ukupan broj posjetitelja kinematografije po 100 stanovnika u svim županijama ..	8
Grafikon 7. Bruto društveni proizvod po stanovniku u kunama u svim županijama.....	10
Grafikon 8. Bruto društveni proizvod po stanovniku u kunama u Jadranskoj Hrvatskoj i Ličko-senjskoj županiji	10
Grafikon 9. Ukupan izvoz u kunama po stanovniku u svim županijama.....	11
Grafikon 10. Ukupan izvoz Ličko-senjske županije prema industriji po stanovniku, po najzastupljenijim industrijama	12
Grafikon 11. Ukupan uvoz u kunama po stanovniku u svim županijama.....	13
Grafikon 12. Ukupan uvoz Ličko-senjske županije prema industriji po stanovniku, po najzastupljenijim industrijama	14
Grafikon 13. Ukupna vrijednost prodanih proizvoda prema Nomenklaturi industrijskih proizvoda po stanovniku u svim županijama	15
Grafikon 14. Stopa registrirane nezaposlenosti po svim županijama	16
Grafikon 15. Broj trgovačkih društava na 100 stanovnika u svim županijama	17
Grafikon 16. Broj trgovačkih društava na 100 stanovnika u Jadranskoj Hrvatskoj i Ličko-senjskoj županiji.....	18
Grafikon 17. Broj obrta na 100 stanovnika u svim županijama.....	19
Grafikon 18. Broj obrta na 100 stanovnika u Jadranskoj Hrvatskoj i Ličko-senjskoj županiji	20
Grafikon 19. Dobit poduzetnika po stanovniku u svim županijama	21
Grafikon 20. Postotak dobitaša u ukupnom broju poduzetnika	22
Grafikon 21. Županijski indeksi razvijenosti po skupinama u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2014.-2016. godine.....	25
Grafikon 22. Županijski indeksi razvijenosti po skupinama u Jadranskoj Hrvatskoj u razdoblju od 2014.-2016. godine.....	26
Grafikon 23. Ukupni županijski indeksi razvijenosti svih županija u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2014.-2016. godine.....	27

Grafikon 24. Ukupni županijski indeksi razvijenosti svih županija u Jadranskoj Hrvatskoj u razdoblju od 2014.-2016. godine.....	28
Grafikon 25. Ukupni indeksi razvijenosti po skupinama jedinica lokalne samouprave Ličko-senjske županije u razdoblju od 2014.-2016. godine.	29
Grafikon 26. Ukupni indeksi razvijenosti jedinica lokalne samouprave Ličko-senjske županije u razdoblju od 2014.-2016. godine.....	30
Grafikon 27. Ukupni indeksi gospodarske snage županija u razdoblju od 2016.-2018. godine	31
Grafikon 28. Indeksi gospodarske snage Ličko-senjske županije i Jadranske Hrvatske u razdoblju od 2016.-2018. godine.....	32
Grafikon 29. Kretanje odnosa suficita i deficita proračuna po stanovniku svih jedinica lokalne samouprave u Ličko-senjskoj županiji	39
Grafikon 30. Kretanje vrijednosti transparentnosti proračuna jedinica lokalne samouprave u Ličko-senjskoj županiji	40
Grafikon 31. Udio prihoda od poslovanja županije, gradova i općina u Ličko-senjskoj županiji u prihodima od poslovanja svih županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj	41
Grafikon 32. Kretanja prihoda po stanovniku u Ličko-senjskoj županiji i Republici Hrvatskoj	42
Grafikon 33. Kretanje postotnih vrijednosti pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna u Ličko-senjskoj županiji i Republici Hrvatskoj.....	43
Grafikon 34. Ukupni prihodi jedinica lokalne samouprave u Ličko-senjskoj županiji	45
Grafikon 35. Postotak pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna u jedinicama lokalne samouprave u Ličko-senjskoj županiji.....	46
Grafikon 36. Rashodi Ličko-senjske županije prema funkcijskoj klasifikaciji izraženi u postotku	47
Grafikon 37. Rashodi svih jedinica lokalne samouprave u Republici Hrvatskoj prema funkcijskoj klasifikaciji izraženi u postotku.....	48
Grafikon 38. Broj upisanih studenata prema prebivalištu po županijama na 1000 stanovnika	56
Grafikon 39. Broj studenata koji su diplomirali ili završili stručni sveučilišni studij prema prebivalištu po županijama na 1000 stanovnika	56

POPIS TABLICA

Tablica 1. Regionalni indeksi konkurentnosti svih županija u 2010. i 2013. godini	33
Tablica 2. Anketni indeksi konkurentnosti svih županija u 2010. i 2013. godini	33
Tablica 3. Perceptivni indeksi konkurentnosti svih županija u 2010. i 2013. godini.....	34
Tablica 4. Vrijednosti perceptivnog indikatora lokalne uprave u 2010. i 2013. godini u županijama Republike Hrvatske.....	37
Tablica 5. Ukupni prihodi jedinica lokalne samouprave u Ličko-senjskoj županiji.....	44
Tablica 6. Postotak pomoći iz inozemstva i od subjekata unutar općeg proračuna u jedinicama lokalne samouprave u Ličko-senjskoj županiji	45

ŽIVOTOPIS

OSOBNI PODACI

Ime i prezime: Iva Krpan

Datum i mjesto rođenja: 26.06.1979., Split

Adresa: Novi Goljak 7B, Zagreb

Broj mobitela 091/2606979

E-mail: krpan.iva@gmail.com

OBRAZOVANJE

2000.-2006.: profesor talijanskog jezika i književnosti, Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Puli

1998.-2000.: redovni student Filozofskog fakulteta u Zagrebu, smjer anglistika i talijanistika

1994.-1998.: Opća gimnazija Zvane Črnje, Rovinj

RADNO ISKUSTVO

travanj 2015.-svibanj 2017.:Odvjetnički ured Marko Krpan

- voditelj ureda
- nadzor administrativnog rada ureda
- prevođenje i lektoriranje pismena i korespondencije

rujan 2006.-listopad 2014.: Riello S.p.A. – Predstavništvo u RH –Office Manager/Area Manager Assistant:

- pismeno i usmeno prevođenje i lektoriranje
- podrška distributerima (6 distributera iz Hrvatske,1 iz Slovenije, 1 iz Bosne i Hercegovine, 3 iz Srbije, 1 iz Albanije, 1 iz Litve te 1 iz Norveške)
- organizacija stručnih tečajeva za servisnu mrežu (mjesto održavanja Italija, Legnago (VR) i Zagreb)
- organizacija stručnih prezentacija za projektante i servisere (Hrvatska, Bosna i Hercegovina)
- organizacija sajma (Interklima,sajam u Milanu)
- marketinške aktivnosti (oglašavanje u stručnim časopisima,tisak, prijevodi, lektura kataloga, brošura, tehničkih listića, uputa za korisnike i instalatere)
- administrativni poslovi

ožujak 2005.-listopad 2005.: voditeljica trgovine odjeće «To be art», Rovinj

NAGRADE, PRIZNANJA

- stipendija grada Rovinja u maksimalnom iznosu zbog prosjeka ocjena

VJEŠTINE

- **strani jezici:** aktivno poznavanje talijanskog i engleskog u govoru i pismu
pasivno poznavanje njemačkog jezika
- **rad na računalu:** MC Office, SAP